

Óosana Ároo Ufafa

Maa maqa maaqána faqa faiqi faqa áuqu ufafa.

¹ Óosana kúradoo áukuanna Ánutufa sía máru áinainannai mirí innaarunna faqa maa maqána faqa óosana arasée áuqinau. ² Mi aukuanná maa maqáfa fífau fáafau inóo márufanoo, asukuna firaafá rafáaqafinoo márufanoo Ánutuna maraquna fannóo nammári ámuuqumau úfaira foora úqidanoo óonuree anirée ímarinau.

³ Mi faasaanná Ánutufa qinau, káaqa qáranara máriantee qufanóo káaqa qárafa kambíqanau. ⁴ Kambíqafufanóo qáfamaseenoo ámiqimambinoo qímaseenoo káaqa qárana faqa asukuna faqa áadu áadu rakéemma quqánau. ⁵ Rakéemma quqáseenoo qáfamaseenoo Ánutufa káaqa qáranara fáasaanee qinau, asukunara eendáki fee qinau. Miqí qímasoofanoo mikarí indaarú óosana araséenoo eendírafa náaree aniréenoo áiqaróofanoo iáqarafa aniroofanóo mifa mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa faqa indaarúqaa fáasaana márinau.

⁶ Miná inaaqianaa fáasaana Ánutufa kaifáa qinau. Innaarúna káqi sáqanna raináfinanoo nammári mirínni faqa mianní faqa áadu áadu rainánoo márianifeera qufanóo miqímminau. ⁷ Miqí qímaseenoo Ánutufa innaarúna káqi sáqanna áuqu quqáseenoo nammári rainá mianní faqa mirínni faqa quqánau. Quqásoofanoo dóo miqínoo márinau. ⁸ Ánutufa mi kaqi saqanná áuqureenoo innaarúnee qinau. Miqímmásoofanóo eendírafa áiqaróofanoo iáqarafa aniroofanoo mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa faqa inaaqianaa fáasaana márinau.

⁹ Qaaramoó fáasaanaikufanoo Ánutufa kaifáa qinau. Maqásaa nammári suqúfinoo moodáanaki mandi finanoo maqá koorooíanifeera qímasoofanoo miqímminoo márinau. ¹⁰ Ánutufa aadánaikunara maqá fée qínoo áuquranau. Nammári moodáanaki suqúnara ooruku námari fée qínoo áuquranau. Miqí qímaseenoo dóo andeeqáffifoo qímaseenoo asasinau. ¹¹ Asasammáseenoo fúka máqasaara Ánutufa qinau. Ándanda óosana óosana kambíqaani, óosana óosana ándanda néemaru ainainná aqama faqa kambíqaanni, óosana óosana aqama íreemari saqarísa faqa kambíqaannee qufanóo miqímminau. ¹² Maqá fánnoo, óosana óosana ándanda faqa saqári faqa máqanau. Maqasoofanóo Ánutufa aikuqummáseenoo dóo ámiqímminoo fee qímasee asasinau. ¹³ Miqímmásoofanoo eendírafa áiqaróofanoo íaqarafa aniroofanóo mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa faqa qaaramoókinau.

¹⁴ Ánutufa kaifáa qinau. Innaarúnai qóoma óosana óosana kambíqafinana, súani fáqa quqoona fáqa fásau fáqa íaqarana fáqa asukuna fáqa raináanifeera qinau, íaqarafa faqa áukuana faqa amaana súqirana óosana áreemariana uqannífiqaani fee qinau. ¹⁵ Mi qoomáusa innarúnaindari maqásaa káaqa qámannimaqaani qufanóo miqímminau. ¹⁶ Miqí qímaseenoo Ánutufa firaa qoomatiaqara súani faqa quqoona faqa miqandá quqánau. Firaa qooma súaniara anée fáasaana rakísinimaqáannee qinau. Káqikaa qóomara quqoonara anée eendáki rakísinimaqáannee qinau. Fásau námu faqa áuqu quqánau. ¹⁷ Ánutufa mi qoomáusa innaarúnaindari maqásaa káaqa qáanifeera quqánau. ¹⁸ Eendáki faqa fáasaana faqa rakísidanoo asukuna faqa káaqa qárana faqa raináanifeera quqánau. Ánutufa quqáseenoo aikuqum-

máseenoo dóo ámiqimmáfinoo fee qímasee asasinau. ¹⁹ Miqímmasooofanoo eendírafa áiqaróofanoo iáqarafa aniroofanoo mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa fáqa qaara faqa qaara faqáikinau.

²⁰ Ánutufa kaifáa qinau. Aiqáma nammárikiki mária ainaináusa óosana óosana kambíqaani, maqá mirínni káqi sáqanna óosana óosana ufinuqá qumbiqáqa máridaqa qáqaga nuaqa. ²¹ Miqí qímaseenoo Ánutufa ooruku námmariki mária firaa aandausa faqa óosana óosana áinaina faqa áuqu quqánau. Ufiniuqá óosana óosana faqa áuqu quqánau. Áuqu quqáseenoo aikuqum-máseenoo ámiqimmíifoo qímasee asasinau. ²² Miqí qímaseenoo Ánutufa narí afaaqóoqa qímannimaqéenoo qinau. Ínni asumu moómoo kambíqáfiqa ooruku námmarki qumbiqáqa máriaqa. Mifa ufiniuqára fáqa móomoo kambíqafi mariaqee qínau. ²³ Miqí qímasooofanoo eendírafa áiqaróofanoo iáqarafa aniroofanoo mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa faqa moodáannai qisaukuinau.

²⁴ Miqímmá fufanoo Ánutufa qinau. Maqá fánnoo óosana óosana kásirana faqáa áandauqa máqaani. Máaqeena áadau faqa káasau áandau faqa firaana faqa káqikaana faqa maqá fánnoo máqaani qufanóo miqíminau. ²⁵ Miqímmaseenoo Ánutufa mi aiqama ainaináusa áuqu quqáseenoo ámiqimmáfinoo qímaseenoo asasinau.

²⁶ Miqímmaseenoo Ánutufa kaifáa qinau. Maasá faiqí náanna faqáasa áuquanaura, maasá qimana kái maasá qeeqá fooqána áuquanaura. Misa ooruku námmariki noodáanna áinaina faqa sandáaqai qaqamáree nímaria ufinísa fáqa máaqeena áandauqá faqa káasau áandauqa firaanáuqa saa faqa káqikaanaura saa faqa rakísianifeera áuquanaura.

²⁷ Miqí qímaseenoo Ánutufa faiqí narí fooqáa írana kái áuqinau. Faiqí fáqa ánaasee faqa náumoo faqáa qanda áuqinau. ²⁸ Áuquseenoo Ánutufa nifaaqóoqa qínoo qinau. Ínniqara asumu moómoo kambíqeeqa maa maqa maaqá-naki qumbíqafiqa rakísiaqa. Qinée ínniqara maréeqee ooruku námmariki noodáanna faqa ufiniuqá faqa aiqáma káasau áandauqa rakísirausaika mánnimaqaanaura.

²⁹ Ánutufa kaifáa qínoo qinau. Ínni nárana sakummara foorá íreemarina óosana óosana faqa óosana óosana sáqari aqama faqa naaqéera nímidaga. ³⁰ Doo qinée aiqáma káasau áandauqa faqa ufiniuqá faqa ándanda faqa náriqa neemaría saqári amaneesá faqa naaqéera qinée nímidaga. Miqí qímasoofanóo miqímminoo márinau. ³¹ Doo Ánutufa narí áuqu quqásoo áiqama áinainuqá qáfamáseenoo firaaqóo asasinu. Miqímmaseenoo eendírafa áiqaróofanoo iáqarafa ániroofanóo mi iaqarafa faqa mi eendírafa faqa moodáannai qísauku taikásee dínni moodáa marasée 6 faasaanáikinau.

2

¹ Miqímmáseenoo Anutufa aiqáma innaarúna faqa maqá faqa áuqu taikánau.

² Dínni taikásee dínni óonu qaaraqánda marasée 7 fáasaana Ánutufa narí aináinirana taikánau. ³ Dínni taikásee dínni óonu qaaraqánda 7 fáasaanara Ánutufa afaaqóoqa qímasee, áaduma náaquqara fáasaanee qinau. Narí kadáapirirana mi faasaanná taikóonara mi faasaanára náaquqara fáasaanee qímasee idooanau.

Adamafa faqa Éwafa faqa.

⁴ Miqímmaseenoo Anutufa innaarúna faqa maqá faqa áuqinau. ⁵ Indaarú karaambáiqá Ánutufa maa maqána faqa mirí innaaruna faqa áuqu aukuanná aaku sía maqásaa quqóonara óosana óosana ándanda qaqama sía

kambíqanau. Faiqí maqá apaurírafa faqa sía márínau. ⁶ Mikamúqoo nammári fannóo maqákiqari ururéenoo aiqáma máqa máaqa uqeená ámaqanau.

Eedeena saqama ufa.

⁷ Mikarí karaambáiqá Ánutufa maqá qumáreenoo faiqí minánnoo áuqinau. Áuquseenoo márírana ními marú aidooná aikáamarai fuaqásoofanóo mi fasiqáfa kásirana máránau. ⁸ Mi fasannái Ánutufa súani áfu óosanai Eedeenna máqa máaqaki kadiqa firaaná áuquseenoo narí áuquqoo fásiqana minakí quqánau. ⁹ Ánutufa óosana óosana ámiqira saqariara qufanóo minakí kambíqafu-faqa ámiqira aqama íraqau. Kadiqa qámbaanai saqári qaaraqánda marinau. Moó sáqari fannoo márírana ními máru saqarífa márínau. Kafáa moó sáqari fánnoo mandáinainara faqa ámiqira áinainara faqa írimaria íriranna nímmárufa márínau.

¹⁰ Nammári moó fánnoo Eedeena máqa máaqakiqari qumuréenoo kadiqa qámbaana maqá uqeená uqeená íanifeera qúmiqareenoo qaara fáqa qaara fáqaki rainá fufanóo óoqufinau. ¹¹ Moó ámara áuqu Pisona námmani fée qiqau. Mifá Qafiraa máqa máaqa átindannai óoqu finau. ¹² Miqóo kóora ámiqirafa márídanoo, ámiqira áfundi máru saqari anoonáfa faqa miqoo márínau. Firaa feefauru áqimaría oonífa faqa miqóo márínau. ¹³ Kafa moó ámara áuqu Kiqoona námmani márínau. Mifá Kusa máqa máaqa átindanai qúmifi márínau. ¹⁴ Kafa moó ámara áuqu Taikirisa námmani márínau. Mifá Asiria máqa máaqa súani óosana qáannai átindanai qúmi márínau. Moó ámara áuqu Eeufaratesa námmani márínau.

¹⁵ Karaambáiqá Ánutufa narí áuquqoo fásiqana máreeqee Eedeena kadidakína quqánau. Kadidakí maqá apaurídanoo aiqáma áinainasaa mi kadidánaki rakísianifeera

quqánau. ¹⁶ Ánutufa quqáseenoo mi fasiqána maaqí qímaseenoo aakápanau. Anée kadidakína aiqáma sáqari qaqama diqísee náannee qinau. ¹⁷ Moodáa sáqariará kaí qinée qáoo qídaqa. Mandá áinainara írirana faqa ámiqira áinainara írirana faqa ními marí saqarína kai sía náa. Anée námaseenana mikarí kaí kúqinnaranoo.

¹⁸ Mi fasannái karaambáiqá Ánutufa mi fasiqánara qinau, maa fasiqáfa naríaraa márifanoo síamma andee-qáidanoo. Qinée miná aqoónnana áuqusáananoo miná dadaaqíannoo.

¹⁹ Ánutufa maqá qumáreenoo minánnai aiqáma áandau faqa ufiniuqá faqa áuqinau. Áuquseenoo aiqáma náarammeeqeenoo faiqí máruqoo núquráanifeera quqásoofanoo nána áinainee áuquroofa dóo mi nuqúna faqáasa máriqau. ²⁰ Miqímmáseenoo faiqí fánnoo kooqíkínaa áandauqa faqa káasau áandauqa fáqa ufiníuqa faqa núqu ráma quqánau. Miqíqa márufanoo Ánutufa mi fasiqána aqoónnanaikiranara misakí randéeno sía paqúrinau. ²¹ Minára faiqárana faiqí áminau. Faifufanóo Ánutufa miná aqaasana moodáa tatúseenoo miná amaqínnai minakí ititánau. ²² Ititáseenoo karaambáiqá Ánutufa miná aqaasanannoo ánaasee áuqinau. Áuquseenoo faiqí máruqoo áfiqee finau.

²³ Quqásoofanóo faiqí fánnoo qáfamaseenoo qinau.

Doo maqee uqanná qiní fooqáairafa uqanná maridanoo, ámudaani qiní qímudaani kínaafa, amaqí qiní qimaqínnai áuqirafa, qinée minára ánaasee fée qímasee áuquraanáura, mifá faiqí kínaafa márínara miqí qímasee áuqu raanáura.

²⁴ Minára kaí faiqí narí ánoona ákoona minnísee narí ánaaqa faqa moodáanaki máfi moodáara foora márídaqa.

²⁵ Mi fasiqáfa narí ánaaqandíri káqisamu máruqanda máriqau, sía naríara naríara nisaurí máriqau.

3

Faiqi ánaasee Ánutuna ufa rukíqoo úfafa.

¹ Karaambáiqá Ánutufa aiqáma áandauqakina áuquqoona qámgaanindári sakáni mifa níkaru qira ufa akoofása márinau. Mifá ánaasee irámirinoo qináu. Kúqaa fee Ánutufa saqáriuqaki aiqáma qádo qínoo fee sía naaqée qínoo fee.

² Mi anaaseéfa minára iriséeno qímamináu. Eeóo aiqáma maa afuqánakinaa sáqari naaqée qifaqá náidaqa. ³ Kadiqa qámgaanai moodáa saqariara sía naaqée sía áuqaaqée qifaqá sía náidaqa. Maasá námaseeqa kúquauranoo.

⁴ Sakáni miná ufa iriséeno ánaasee ákaru qínoo qináu. Námasee sía kúqinnara únnaqidanoo, anee sía kúqinnaranoo. ⁵ Ánutufa minára íridanoo qáoo qínoo. Ínnee mi saqari aqamána námasee Ánutufara foora máridaqa mandá áinainara faqa ámiqira ainainara faqa írifóora.

⁶ Ánaasee sakáni ufa iriséeno mi saqarína áfu qáfama-soofanóo ámiqirafa márufanoo aqama faqa qáfoofanóo idaaqírafa márufanoo ámiqira áinainara íriranara faqa mandá áinainara íriranara faqa írufanoo ámiqufanóo mi saqari aqamaná diqíseenoo néeno narí afaaqi fáqa ámufanoo nanau. ⁷ Miqandá námasoofanóo mikarí miqandá nífusaa írirafa kambíqoofaqa nári nifaaqa qáfamásee káqisamu máridee qímaseeqa nisaurúseeqa saqári ámanee didíqi ámanee fooqána qumáree akunúseeqa nári nifaaqasáa ititáqau.

⁸ Mi faasaanná eenáanianna asooá asooá ímarufanoo Karaambáiqá Ánutufa kadidaí nímarufaqa faiqi faqa

ánaasee faqa írìqaqara saqáriuqaki nisaurúsee kukéeqau. ⁹ Karambáíqa Ánutufa faiqí áaramasee anée yáífee qufanóo mifá qinau.

¹⁰ Anée kadidaí núanaqa qinée iriséeqa káqisamu mári-unausa ruffíseeqa saqáriuqaki kukéeqaidaqa. ¹¹ Miqí qufanóo Ánutufa qinau, yáfee ani káqisamu máriannanara qímaminoo fee. Anée saqári aqama qinée qádo qúnnana néenanee. ¹² Faiqí iriséenoo narí qímaminoo qinau. Maa anaaseefá qiní faqa márifa anée qímunafa mifa qímifaqa néeqa. ¹³ Miqí qufanóo karaambáíqa Ánutufa mi anaaseená irámirinoo qinau. Anée nánaree maa oosanná máreenanee. Mi anaaseefá iriséenoo qinau. Sakáni fánnoo aniréenoo qiní qíkaru qifaqá néeqa.

Ánutufa mandá áfaaqooqa faiqí faqa ánaasee faqa sakaní faqa qímannimí nau.

¹⁴ Karaambáíqa Ánutufa miná iriséenoo quandáfinoo mi sakanína mandá áfaaqooqa qímamaqeenoo qinau.

Anée maa anaaseená ákaru qíannanara miná ákiiqara aiqáma áandauqakiqari anée kai maa manda afaaqooqána máreennaranoo.

Anée maqámau ámuáqundari nídana kookoomma nanánua.

¹⁵ Qinée qánaqa maa anaaseefa faqa anée faqa naríara naríara fídiqaa ifáranoo.

Ínniqára faiqinámu náaruara namuqáa márifaranoo.

Mi anaaseená asumu kíqari moodáa fannoo aní ákiiqa radámuannoo. Anée miná asumu kínaana áiku átaa ukaqá áminnaranoo.

¹⁶ Ánutufa maaqí qímasee ánaasee afaaqooqa qínoo qinau.

Anée ámuaquqa faqa márínaqa umaara firaanáikámma ámaqaanaura.

Miqímmaseeqa faiqì máqaraqoo faqa aupúrarana ámi-
anaura. Aní aundurá fánnoo aneenná afaaqiara
rída márinnaranoo.

Aní afaaqi fannóo aní úri áaqararafa márínana anée miná
uréeqárafa márinnaranoo.

¹⁷ Miqí qímaseenoo Ánutufa quandáfinoo faiqi
afaaqóoqa qínnoo qinau.

Anee aneenná ánaaqá ufa iriséena qinée qáoo qúnna
sáqarina qaqama náananoo.

Minára maa maqána áqurarasáanana anée kadáapi rídana
árirana rakéeidana maa maqánaki úmmaqusee
náida mária.

¹⁸ Nimmúru fáqa amuka faqáa áinaina fáqa maqákíqari
kambíqaannoo. Anée káasau andanda neennára-
noo.

¹⁹ Anee tooqaamu árimarinana kadáapirumasaidana maa
maqánasaa nárana kambíqasaidana naná fífiinana
kúqinana maqáki ani áuquafannanaki finnáranoo.

Aní maqánnai áuquqaafánafa máríanafa máríananoo.
Anée maqá máríananoo kaifáa maqáikamma
finnáranoo.

²⁰ Faiqí fánnoo narí ánaaqara maqásaa qáaraa fásiqa
ánaasee nínoo fee qímaseenoo áuqu Eewanée qinau. (Mi
auqúna óosana aiqáma faiqí faiqì nínoo fée qídanoo.)

²¹ Karaambáiqá Ánutufa aandáu apata qumáreenoo
minánnai qamunnara foorá áuqeeqeennoo Ádamana faqa
narí ánaaqá Éwana faqa níminau.

Ánutufa Ádamasa Éwasa kadidakíqari niqíqanau.

²² Miqímmaseenoo Karaambáiqá Anutufa qinau.
Maqee faiqí faiqì maafá maasára foora márídaqa
áaqara óosanara faqa andeeqára óosanara faqa
írídaqa. Maasa sia miqandára qánaqa náaru márírana
nímimari saqari aqamána diqísee neefáranoo. Diqísee

námaseeqa náaruara márifoora. ²³ Karaambáiqá Ánutufa minára iriséenoo Éedeena kadidakínaana doo miqandá nifaqaseenoo qinau. Ínneeqara ínni áuquafanna máqanasaa márídaqa maqá áuqamásaidaqa nárana paqúriaqa. ²⁴ Ánutufa Eedeenna kadidakíqari Ádamasa Éewasa niqiqoofaqá fufanóo súani óosana qáannai kadida átinni náaru márira sáqari fáinnai fímaru aannásaa angiroouqá quqásoofaqá idá auru árira páipana uaqéidaqa faiqí minní fifóora rúkí tataáka ímariqau.

4

Káinasa Ábeerasa ufa.

¹ Adamafa narí ánaaqa Éewana faqa aaná númásoofanoo ámuuqu qáikinoo faiqí maqaséenoo miná áuqu Kainafeé qinau. Maqaséenoo Éewafa qinau, Ánutufa dadaaqifaqá qinée faiqí akoonaiqí máqeeqa. ² Kafaa máriufanoo faiqí moó maqaséenoo miná áuqu Ábeeranee qinau. Ábeerafa innooqáfinóo kooqíkinaa áandausaa rakísirafa márinau. Miná áfasaafa Kainafa innooqáfinoo áfuqákina aináini marúfa márinau.

³ Máriufanóo moó kári Kainafa narí áfuqákinaa áinaina maraséeeo Ánutuna tatúfirana suqá áminau. ⁴ Ábeerafa mifá faqa Ánutuna tatúfu ámiraree qímaseenoo narí fírimaru aandausákinaana óoqasáa máqarana afaaqafaqáana aruséenoo ámiqira áfaaqa kai tatúfirana suqá áminau. Ábeerana tatúfirana Ánutufa qáfeenoo ámiqira féé qímasee asainau. ⁵ Kafaa Kainaindí qáfamasee minnísanau. Kainafa miná qáfoofanóo firaqóo árana qoofanóo óori runínau.

⁶ Ánutufa Kainana qáfamaseenoo qímaminau, nánaree aní árana qáidanoo féé. Nánaree aní oori mianní qúmidanoo fee. ⁷ Anée ámiqira áinaina áuqeenanau asasá

míanáiqini. Anée mandáinaina áuqaannanara numóo fannoo aní kooqíki aní ámaara úsinoo maridanoo. Mifá aní rafáaqa fírarinana anée miná úraaqaraa.

⁸ Miqí qímasoofanoo Kainafa narí ákaqa Ábeerana qí-maminoo qináu. Áninaqa aaná fúa. Miqandá moósaá óonureeqa Kainafa narí ákaqa Ábeerana kuqá árináu.

⁹ Árusoofanoo Ánutufa Kaina irámirinoo qináu, aní ákaqa Ábeerafa yáifee máridanoo fee. Kainafa qináu, Ábee qínee sía írídaqa, anee qíníara narí ákaqasaa rakísi-marifee féé qídane.

¹⁰ Ánutufa miná iriséenoo qináu. Kaina anée nánee máreene. Anée íría, aneenná ákaqa fidíka maqásaa téeqiananoo. Mi fidikáfa miná ákiiqara íannee qímasee maqákiqari qíní dáaraifaqa íríqa. ¹¹ Anee aneenná ákaqa fídika maa maqánasaa téeqiananoo maqá qóo raqáfinaki aní ákaqa fidíka minakí kéeqeenoo. Minára qínée aní áqurara ufa ámeemaanai quqáidaqa. Anee sía kaifáa maqáki nárana ummaqusaida neennáranoo. ¹² Anée nárana úmmaqusáinanoo maqá fánnoo sía aní nárana ámiannoo. Minára anee máaqa síainafa máridana áiku qúqirafa máaqa máaqa káqi ninnáranoo.

¹³ Kainafa minára iriseenoo Ánutuna qímaminóo qináu. Anée qummaara firaaná qíní qímiananoo sía qínée amana uqéeráanaura. ¹⁴ Qínee maa maqánasaa aní afusaa márunnana anée diqíqánaqa qínee qíku qúqirausa aiqá-matinai nuanaura. Qínée máaqanna máaqanna dapíkiqa núànanóo yáfee qíní qíqafainafa mifá kuqá dáruanoo.

¹⁵ Karaambáiqqa minára iriséenoo qímaminoo qináu. Sía miqífara, faiqí moó fánnoo yáfee aní árinna qínée miná ákiiqara dínni taikásee dínni ani qaaraqanda marasée náranaura. Miqí qímaseenoo karaambáiqqa Kaina afaaqasáa sía áruaqee akara quqánau. ¹⁶ Miqóoqari

Kainafa Ánutuna óorisaaqari fínoo Éedeena kadida aaqáqari súani óosana qáannai moó máqa máaqai miná áuqu níku qúqirausa nùà máqusa fee qímarunnai finau.

Kainana áiku ásauku núqu.

¹⁷ Miqóo óonureenoo Kainafa narí ánaaqa faqa faiqi moó akoonaiqí maqaséenoo miná áuqu Éenookáne qinau. Kainafa narí ánaaqa faiqi máqoo kari maqúsa moó áuquseenoo mi maqusána áuqu narí ámaaku amaránaikinoo Éenooká máqusa fée qinau. ¹⁸ Éenookafa faiqí kámmafinoo akoonaiqí Iradana máqanau. Iradafa faiqí kámmafinoo akoonaiqí Meequyaeerana máqanau. Meequyaeerafa faiqí kámmafinoo akoonaiqí Metusaerána máqanau. Metusaeráfa faiqí kámmafinoo akoonaiqí Rámeekana máqanau.

¹⁹ Rámeekafa faiqí kámmafinoo qaara anaasee máranau, mooná áuqu Adaa námmarifa mooná áuqu Siraa námmarifa máriqau. (Adaa námmarina áuqu óosana ámiqira fée qímaqoofa márinau. Síraa námmarina áuqu óosana auqaaná fee qímaqoofa márinau.) ²⁰ Indaarúqaa ánaasee áuqu Adaa námmarifa faiqí moó Yabarana maqasoofanóo fíndifinoo aandáu apatannái uíqaana maqa usakásaida nímarusa níkoofa márinau. ²¹ Yabarafa fírimaru andausásaa rakísi márusa níkoofa márinau. Yabarana ákaqa Yubarafa márinau. Mifá fíndifinoo quffreena fuaqée márusa faqa piripúnna árimarusa faqa níkoofa márinau. ²² Rámeekana ínaaqiana ánaasee moó Siraa námmarifa márinau. Mifá akoonaiqí Tubarakaina maqasoofanóo fíndifinoo koopáannai faqa qáinnannai faqa aináina áuqimarúfa márinau. Tubarakainana áuna auqu Naammaa námmarifa márinau.

²³ Rámeekafa narí ánaaqaqara maaqí qímasee qímaniminai.

Adaa námmarisa Siraa námmarisa qiní ufa íriaqa,

Qinée Rámeekausá qíní qínaaqáqara ufa qánaqa ámiqim-
masee íriaqa.

Faiqí moó fánnoo kaakadi dárifaqa qinée miná kuqámma
áriqa.

Ásauku sámu qíní dárina ákiiqara mi kumaaraaná
kuqámma áriqa.

²⁴ Moó fánnoo Kainana árinnana ákiiqara Ánutufa dínni
taikásee dínni ani qaara marasée 7 fásiqa náruan-
noo. Moó fánnoo qíní Rameekausá dárinnana áki-
iaqara Ánutufa fíqaramasee 77 fásiqa náruannoo.

Seetana áiku ásauku núqu.

²⁵ Adamafa kaifáa narí ánaqa faiqí mara amisoofanóo
ámuaqu qáikinoo akoonaiqí moó maqaséeno miná áuqu
Séetanée qinau. Miqí qímaseeno miná ánoofa qinau.
Ánutufa qíní qímaaku moó qímino narí áfasaana Ábeer-
ana ámaaqa máqaanifeera qímino mifá Kainafa áruna
ámaaqa máqaannoo.

²⁶ Séetafa innooqáfinoo akoonaiqí Éenoosana
máqanau. Éenoosafa máru kámuqooqari óosana
arasée misá Ánutunara innaaru qídaqa minára náaqura
Karaambaiqée Yáawee fée qídaqa innaaru qímariaqu.

5

Adamana áiku ásauku núqu.

(1Stori 1:1-4)

¹ Adamana áiku ásauku misá óosana maaqímmásee
ákaraki márinau. Ánutufa indaarú narí amana kái faiqí
ánaasee áuqinau.

² Náumóo faqáa qánda áuquseeno nifaaqóoqa qíma
nímaqaseeno faiqí ánaasee fée qímasee núqu ranau.

³ Ádamáfa áukuana 130 marasoofanóo miná ámaaku
Séetafa kambíqanau. Narí ákoona fooqáafa miná amana

kái márínau. ⁴ Séetana máqookari óosana araséenoo Ádamafa 800 áukuana máranau. Mi kamúqoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo Ádamafa máqanau. ⁵ Ádamana áukuana aiqáma 930 maraséenoo kúqinau.

⁶ Séetafa 105 áukuana maraséenoo akoonaiqí Éennoosana máqanau. ⁷ Éennoosana máqoo kámuqooqari Séetafa 807 áukuana maraséenoo mi kamúqoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo máqanau. ⁸ Séetana aiqáma áukuana 912 maraséenoo kúqinau. ⁹ Éennoosafa 90 áukuana maraséenoo akoonaiqí Kéennana máqanau. ¹⁰ Kéennana máqoo kámuqooqari Éennoosafa 815 áukuana maraséenoo mi kamúqoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo máqanau. ¹¹ Éennoosana áukuana aiqáma moodáanaki 905 maraséenoo kúqinau.

¹² Miná ámaaku Kéennafa 70 áukuana maraséenoo akoonaiqí Maqarareerana máqanau. ¹³ Maqarareerana máqoo kámuqooqari Kéennafa 840 áukuana maraséenoo mi kamúqoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo máqanau. ¹⁴ Kéennana áukuana aiqáma moodáanaki 910 maraséenoo kúqinau.

¹⁵ Miná ámaaku Maqarareerafa 65 áukuana maraséenoo akoonaiqí Yareedana máqanau. ¹⁶ Yareedana máqooqooqari 830 áukuana maraséenoo mi kamúqoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo Yareedafa máqanau. ¹⁷ Maqarareerana áukuana aiqáma moodáanaki 895 maraséenoo kúqinau.

¹⁸ Miná ámaaku Yaareedafa 162 áukuana maraséenoo narí ámaaku Éennookana máqanau. ¹⁹ Éennookana máqooqooqari Yareedafa 800 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo máqanau. ²⁰ Yareedana áukuana aiqáma moodáanaki 962 maraséenoo kúqinau.

²¹ Miná ámaaku Éennookafa 65 áukuana maraséenoo akoonaiqí Meetuseerána máqanau. ²² Éennookafa 300 aukuana Ánutuna áqoondikiranaki máridanoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo máqanau. ²³ Éennookana áukuana aiqáma moodáanaki 365 áukuana máranau. ²⁴ Éennookafa sía kúqinau. Káaqa Ánutunara rímarufa márufanoo Ánutufa káqimma áfiqasoofanóo sía sía inau.

²⁵ Éennookana ámaaku Meetuseeráfa 187 áukuana maraséenoo akoonaiqí Rámmeekana amarána máqanau. ²⁶ Rámmeekana máqooqooqari miná ákoofa Meetuseerafa 782 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo máqanau. ²⁷ Meetuseerána áukuana aiqáma moodáanaki 969 áukuana maraséenoo kúqinau.

²⁸ Meetuseerána ámaaku Rámmeekana amaráfa 82 áukuana maraséenoo akoonaiqí maqaséenoo qinau. ²⁹ Ánutufa maa maqa maaqána áquraraqoofaqá maasa kadáapi rídaqa. Maa faiqífa kadáapiriranaki márunnana asooárana qímiannoo fee qímasee miná áuqu Nooa neé qinau. ³⁰ Nooana máqooqooqari miná ákoofa Rámmeekafa 595 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo máqanau. ³¹ Rámmeekana áukuana aiqáma moodáanaki 777 maraséenoo kúqinau.

³² Miná ámaaku Nooafa 500 áukuana maraseenoo miqóoqari akoonaiqí qaaramoó máqanau. Misá núqu Séemmana faqa Qámmana faqa Yáfeetana faqa máqanau.

6

Faiqí ánaasee mandá áinaina máreeù úfafa.

¹ Mi fasannái faiqí ánaasee moómoo kámambufaqá maqa máaqa ititá fíqa máridaqa misá mánaaqauqa moómoo máqaqau. ² Maqásaa fásiqauqa Ánutuna faiqi námu mi manaaqáusa nínadafoofaqa nífu nóori ámiqirausáuqa kai márufaqa nári nídimarusa máree máriqau. ³ Miqí

márufanoo Ánutufa qinau. Qiní maraquna náaru náaru sía faiqíki máriannoo. Misá fífau faiqí faiqì márianara kísaaqa áukuana ateehásee qúsa áukuana nímianaúra, 120 áukuana kai nímianaúra.

⁴ Mi karí faqa kásooqaqee faqa maqásaa fásiquauqa Ánutuna faiqí námú faiqí níraamuna máraqa nínii soofaqá faiqì máqee máriqau. Mi faiqísa nímudaani faqaasa murúsaqa áriura maa maqánasaa máridaqa núqu faqáasa máriqau.

⁵ Ánutufa aiqáma maqásaaqaraasa nínadafoofaqá misá márirafa faqa írirafa faqa mandáika uqanná inóo márinau.

⁶ Miqíqa márufanoo Ánutufa firaqóo misá mi manda oosannára írinau. Mifá faiqí áuqu maqásaa quqónara írufanoo aundurá mandáikufanóo ákooqoofanóo qinau.

⁷ Maa oosanáusa qinée áuquafanausa maa maqánasaa qaraana qinée aiqáma ruká áqusaanáura. Faiqí faqa ufini aandaù faqa aiqáma ruká áqusaanáura qinée misá áuquafannanara qíkooqaidanoo. ⁸ Ánutufa Nooanara kái asasinau.

Nooafa firaa sipa áuqu úfafa.

⁹⁻¹⁰ Nooana óosana maaqímminoo márinau. Nooafa kái sía áaqarana márufa márinau, narí faqa márusak-iqari naríaraa andeeqárafa márinau. Mifá kai Ánutuna áqoondikiranaki márinau. Miná ámaaku qarammoo námú máriqau. Misá núqu Séemmafa faqa Qámmafa faqa Yáfeetafa faqa máriqau.

¹¹ Aiqaúmausa Anutuna áfusaa mandáinainaki máriqau. Faiqí narári narárirafa aiqáma máqa máaqaki qumbíqanoo márinau. ¹² Ánutufa aiqáma máqa máaqaki qáfoofanoo mandáika uqannámminóo márinau. Faiqí ánaasee aiqáma mandáinainaki kái máriqau. ¹³ Miqíqa márufanoo Ánutufa Nooana qímaminoo qinau. Faiqí

narári narárirafa qumbiqánoo márinara qinee aiqáma fásiqa ánaasee náru taikánauree qídaqa. ¹⁴ Nooa, anée ámiqira saqárinnaí firaa sípa áuqua. Miná aunduráki moómoo rúmma áuqua. Aunduráki faqa adisáa faqa koorootáqa qumáree akusáinanoo ititáni. ¹⁵ Anée sípa maaqímasee áuqua. Mina kísaaqa fannoo Aarínnoonna nammariqari Síara Doona nammáriki amanasáa 130 metres miná kísaaqa máriani. Miná qúsa fannoo 22 meters sía kísaaqa uqanna márinau. Mi sipána maqásaqari máaqa ákiiqa amanasáa 13 metres máriani. ¹⁶ Ásaana quméeqarana ámeemaanai apootaana káqi máriani 0.5 metre máriani. Sípa qaqaasanaí firaa kooqí áuquseenana sípa aundurái maqásaa tidá rúa, miná múrufi qámgaanai moó tída rúa, miná maaríqoo moó tída rúa. ¹⁷ Ánutufa kaifáa Nooana qímaminoo qinau. Qinée nammári maréeqee quqásaanoo firaaqóo áufinoo aiqáma kásimari ainaináusa náru taikáannoo. Áiqáma maqásaa maría ainaináusa faqa kuqu taikéefaranoo. ¹⁸ Aní fáqa kai moodáanaki kúra úfa qianáura. Aneenná ánaaqa faqa aneenná faiqi námu faqa misá nínaaqmaaka faqa sípaki kéeqafi máriaqa. ¹⁹ Anée aandáu óosana óosana maréeqee sípaki quqáa. Óosana óosana qaara kái qaara kái ákoona faqa ánaasee faqa apámmasee sípaki quqásainaqa aní faqa asumu mariaqa. ²⁰ Óosana óosana úfini faqa qaara kái qaara kái mara quqásainaqa aní faqa asumu máriaqa. ²¹ Anée óosana óosana nárainaina misáindi faqa aneennáindi faqa mara sípaki quqáa.

²² Nooafa Ánutuna ufa iriséenoo mifá qundée kái inau.

7

Nammári áufiu úfafa.

¹ Karaambáiqá Nooana maaqí qímasee qímaminau. Anée aneenná áiku ásauku faqa sípaki kéeqaa. Maqá sáaqaraasakíqari anée kai aneennáraa andeeqárafá máriana qáfáidaqa. ² Ínnee qiní qífusaa á nukara áandau fee qímariana qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 7 ákoona faqa ánaasee faqa aní faqa sípaki maréeqee quqásainaqa asumu máriaqa. Ínnee qiní qífusaa síá á nukara aandau óosana óosana ákoona faqa ánaasee faqa moodáa kai maréeqee minakí asumu quqásaina máriaqa. ³ Áiqama úfini óosana óosana dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 7 ákoona faqa ánaasee faqa maréeqee sípaki quqáa. Miqímmasainaqa aiqáma áandau ufini kaifáa maa maqánasaa moómoo kiaqa. ⁴ Dínni taikásee dínni óonu qaaraqánda marasée 7 fáasaana áiqaráinaqa miqóo aaku maqásaa quqánaura. Qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 fáasaana faqa éendaki faqa aaku rída máriannoo. Miqí márinaqa qinée maqásaa aiqáma náanna faqáasa qeeqá áuqu nísaaafanausa taiká nísaaanaura.

⁵ Nooafa aiqáma áináina Ánutufa qímamúndee káimminau.

⁶ Nooafa 600 aukwana marasoofanóo mi aukuanásaa nammári áufirafa áninau. ⁷ Nooafa Ánutuna mi ufáusa iriséenoo rufiaseenoo narí faqa narí ánaaqa faqa narí ámaaku qaaramoó námú faqa minamúsa nínaaqmaaka faqa sípaki kéeqaqau. ⁸⁻⁹ Óosana óosana áandau úfini ákoona faqa ánaasee faqa Ánutuna áfusaa á nukarausa faqa síá á nukarausa faqa aiqáma Nooana fáqa sípaki kéeqaqau. Ánutufa ufa qumáu kai kéeqaqau. ¹⁰ Dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 7 fáasana márinoo nammári áufinai.

¹¹ Mi aukuaná Nooafa 600 áukuana máranau. Qaara quqoonasáa qíku dínni taikásee dínni óonu qaaraqánda marasée 17 fáasaanasaa mi faasaanná kaí nammári radíqinai. Mi faasaanná kaí maqá ámeemaaindari

námmari radíqisee ururéenoo innaarúna kóoqiara foorá atúqóofanoo aaku firaafa nammáriara foorá adíanau. ¹² Qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 éendaki fáqa fáasaana faqa aaku firaafá nammáriara foorá adíanau.

¹³ Nammári radíqu fáasaanna mi faasaanná kai Nooafa narí ánaaqandiri faqa narí ámaaku námu Séemafa faqa Qámmafa faqa Yáfeetafa faqa minamúsa nári nínaaqmaaka faqa sípaki kéeqafiqa máriqau. ¹⁴ Káasau áandau óosana óosana faqa máaqueena áandau óosana óosana faqa ufini óosana óosana faqa firaa aandauqá faqa káqikaa áandauqa faqa Nooana áiku ásauku faqa sípaki kéeqaqau. ¹⁵ Aiqáma óosana óosana kásimaru aandau ufinísa ákoono faqa ánaasee faqa Nooana faqa sípaki kéeqaqau. ¹⁶ Ánutufa Nooana qímamu mau kái kéeqa fufanóo Ánutufa narí kái kooqí ititá nímaqanau.

¹⁷ Qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 faasana aaku nammáriara foorá adíanau. Miqí ufanóo nammári qumbiqéenoo sípa uqéereeqeenoo murúsaqa quqánau. ¹⁸ Nammári fánnoo firaaqóo innooqóofanoo sípa fannoo miná ámuuqumau nímarinai. ¹⁹ Nammári fannoo moó faqa innooqéenoo aiqáma kísaaqa áaqana dukúninai. ²⁰ Kaifáa innooqéenoo kísaaqa áaqana óori aaqaramáseenoo 7 meters amana óoru márinai. ²¹ Miqínoo márufanoo maqásaa máru ainaináusa aiqáma kúqiqau. Aiqáma úfiniuqa faqa aiqáma ándauqa faqa aiqáma fásiqa ánaasee faqa kuqu taikáqau. ²² Aiqáma aandáu faqa doodaani faqa maa maqánasaa marúsa kúqu taikaqau. ²³ Karaambáiqá aiqáma áinaina maqásaaqaraa áinaina taiká uqanná sánau. Faiqí ánaasee faqa aandáu faqa ufini faqa taikánnisanau. Nooafa kái narí áiku ásauku faqa narí sípakinaa áinainauqa faqa misá kái asumu máriqau. ²⁴ Dinni qísauku taikásee dínni óonu qaara fasiqa maraséenoo moodáa fásiqa ásaukuqara 150

faasaana nammári káqi áufinoo márínau.

8

Nammári áufirafa taikóo úfafa.

¹ Márufanoo Ánutufa Nooanara fáqa narí áiku ásauku faqa aiqáma áandau miná fáqa márusara faqa iriséenoo qufanóo úfai úqufanoo nammári fannoo qúmi márínau.

² Maqá ameemaaindari nammári ururée márúna rafáaqa finau. Rafáaqafuséenoo innaarúna kooqíara foorá ititásoofanóo innaarúnaindaraa námmani fáqa sía quminau. ³ Ititá fufanóo maqásaa nammári fánnoo íreedaa kai íreedaa kai óoru maree óoru máree qúmiqúmíi ufanóo maqá kooroinau. 150 súnisaa nammári qúmimarinau.

⁴ Dínni taikáseenoo dínni óonu qaaraqánda marasée 7 qúqoonasáa miqí mándee qúqoonna qámgaanai qísaukuqara faqa dínni qíku taikáseenoo dínni óonu qaara marasée 17 fáasaana Nooana sípa fannoo Ararata áaqanasaa múqufi quqásoofanoo márínau. ⁵ Miqóoqari nammári uru máree óoqinufanóo qísaukuqara taikásee 10 qúqoonasaa indaarúqaa fáasaanasaa áaqana átiuqa kooroináù.

⁶ Qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 fáasaana áiqaróofanoo Nooafa winduáqa atúáseenoo ufini kaam-méesa fooqáana mára áqinai. ⁷ Ufiní fannóo sía kaifáa áninai. Káqi kai qáqánoo nímárinai. ⁸ Nooafa mi ufinínara rakísúsia sía ánufanoo nakipurúna mara áquseenoo nammári qáfaanifeera aqiqanau. ⁹ Áqusoofanóo nakipurúna maqára randóosianóo nammári káqi márufanoo mi eendánaki kaí kaifáa Nooafunnái sípaki áninai. Nooafa narí ásauku mádaanai quqáseenóo qumára sípaki quqánu. ¹⁰ Qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 7 fáasaana áfeesida máriuфанoo Nooafa nakipurúna kaiqáa maréeqeenoo mádaanai áqinai. ¹¹ Eenée márufanoo

nakipurúna fannoo oorifa sáqari ámanee ámmunirana rakéemma aakú máree áninau. Nooafa mi saqari amanee ná qáfamaseenoo dóo nammári óoqi máridanoo fée qínau. ¹² Miqóoqari kaifáa dínni taikásee dínni oonu qaara marasée (7) fáasaana áiqaróo fanooo Nooafa nakipurúna kafáa mara quqásoofanoo dóo funnáí fifinoo dóo sía kafáa áninau. ¹³ Nooafa 601 áukuana marasoofanóo indaarúqaa qúqoona indaarúqaa fáasaanasaa nammári túkaqnanau. Nooafa sípa ataufakaaqa akuámaqaaqoona rafáammasee qáfoofanoo maqá aadána úsimarinau. ¹⁴ Namba 2 qúqoonasaa 27 fáasaanasaa aiqáma nammári túkaqnamáfufanoo maqa máaqa aadána uqanná márínau.

¹⁵ Miqímmafufanóo Ánutufa Nooana qímaminoo qinau.

¹⁶ Doo sípakiqari anée faqa aneenná ánaaqa faqa aneenná faiqi námu faqa misá nínáaqmaaka faqa ráudaaqa. ¹⁷ Áiqáma ufiniuqá faqa aandáuqa faqa nífiqee ráudaaqa. Ráudamafiqa maqa máaqaki darániqa asumu moómoo kambíaaqa.

¹⁸ Miqí qímasoofanoo Nooafa fáqa narí ánaaqa faqa narí faiqi námu faqa misá nínáaqmaaka faqa sípakiqari ráudaaqa. ¹⁹ Aiqáma áandauqa faqa ufiniuqá faqa narí óosana narí óosana kai moodáanaki suqúfufaqa ráudamaki darániqau.

Nooafa karaambáiqá tatúfirana suqá áminau.

²⁰ Nooafa rafúdamaufufanóo karaambáiqá tatúfirana suqárara óoni qumáreenoo áaku aakummáseenoo Ánutuna áfusaa á nukara áandau faqa ufini faqa maraséenoo múduka Ánutuna tatúfirana suqá áminau. ²¹ Suqóofanóo miná áfunda karaambáiqá aikiambú ufanóo udiráma qáfeenoo asasinau. Asasammáseenoo maaqí qímasee

qímmirinoo qináu. Sía qinée kaifáa faiqí ínni mandáinaina ákiiqara aiqáma máqa máaqa niqúraráanauranoo. Ínneeqa faiqí sáaqari írirana faqa márirana faqa mandáika kai ímarunara sía kaifáa únandée íqa maqa máaqa afaaqasása mária fásiqa ánaaseesa faqa aandáu dóodáni faqa náru taikánaura.

²² Ánutufa minára maaqí qímasee qináu.

Maa maqáfa káqi márinaqa
qúmmaqira áukuana faqa nárana nára áukuana faqa
suara fáqa aiqaiqá faqa aaku áukuana faqa
súani áukuana faqa fáasaana fáqa eendáki faqa
sía taiká nímaqaanaura, káqi márifaranoo.

9

Ánutufa Nooana faqa moodáanaki kináu.

¹ Ánutufa Nooana narí faiqí námú fáqa nifaaqóoqa qínoo qináu. Ínni asumu moómoo kambíqafi aiqáma máqa máaqa amana kái máriaqa. ² Aiqáma áandauqa faqa ufiniuqá faqa noodáanna faqa ínniara ruffaranaki máriaqa. Misá ínni afeeka ámeemaanai máriaqa. ³ Innee maaqóoqari sía ándanda kai náaqa mi aandausá namu faqa naaqa. Innee náránara foorá naaqéera nímidaqa.

⁴ Innee moodáa ainainá kaí sía naaqa, fidíka amaqíki márinnana kaí sía naaqa. Mifá márirana nímimarífa márínara sía naaqa. ⁵ Faiqí moó fánnoo faiqí faiqí fidíka ruqíqainaqa qinée miná ákiiqara ummaara ámianauranoo. Aandáu moó fánnoo faiqí faiqí kuqá nárinaqa qinee mi aandauná kuqá áruanaura. ⁶ Ánutufa faiqí faiqí narí fooqáasa áuquqoonara yáfee mooná áuqu qímasee kuqá árinnaa akaqáusa miná ákiiqara narí árifaranoo.

⁷ Innee moómoo faiqí maqasáifaqa aiqáma máqa máaqaiki amanaikámmafi máriaqa.

⁸ Ánutufa Nooana faqa narí faiqi námu faqa kaifáa qímanniminoos qinau. ⁹ Maqee qinée ínni faqa ínnisaaqari kásooaaqee kambíqainausa faqa moodáanaki kára úfa qidaqa. ¹⁰ Aiqáma áinaina ufíniuqá faqa aiqáma aandaúqa faqa aní faqa sípakiqari ánusa faqa moodáanaki kianáura. ¹¹ Maa ufáusannoo qinee moodáanaki kára ufa ínni faqa qidaqa. Qinée kúqaa qíma afeekaiká qidaqa sí kaifáa nammári áufirafa faiqí faqa aiqáma áinaina faqa náruannoo. Sí uqanna kafáa nammári áufirafa maa maqa maaqána mandáikíannoo.

¹² Qinee náaru mārira móodaanaki kára ufa aní faqa aiqáma áandauqa faqa dóodaaniúqa faqa qúnafa maaqí qímasee uqannífiqaanaura. ¹³ Qinée qeeqá óondanda oonámuki quqáanaura. Mifá qinée maa maqánasaaqaraasa faqa moodáanaki kírana uqannífiqaannoo. ¹⁴ Yáiree fé qinée oonnámunnai innaarúná ititá sáananoo miqóo óondanda kambíqaannoo. ¹⁵ Oonnámuki óondanda raféeqna fínaqa qáfeeqa qinée aní faqa aiqáma áandau dóodaani faqa qíma afeekaikára ufara irisée sí kaifáa nammári áufirafa náruannoo. ¹⁶ Óondanda oonnámuki raféeqnáinaqa qáfamáseeqa náaruara qinee ínni maqásaaqaraasa faqa náaru mārira móodaanaki kára ufa qíafannanara írianaúra.

¹⁷ Minánnai qinée aandaúqa faqa dóodaaniúqa faqa qíma afeekaikíafanna ufana kooroo ídaqa.

Nooana faqa narí faiqi námuara faqa qídanoo.

¹⁸ Nooana faiqi námu sípakiqari ánusa núqu maaqímminoos mārínau. Séemmafa faqa Qámmafa faqa Yáfeetafa faqa māríqau. Qámmafa Kánnaana ákoofa mārínau. ¹⁹ Nooana mi faiqi qaaramoo namúsa aiqáma maa maqánasaaqaraasa nikaakú nikaakú māríqau.

²⁰ Nooafa áfuqaki áinaini marufa mārínau. Mifa indaarú óosana arasée áfuqa áuqusee uáinna sanda

moómoo úmmaqináu. ²¹ Mifa uáinna aqama tatiséenoo moómoo néeneeséenoo fúrufara máseenoo narí qamunna raipáquseenoo narí úiqaana máqaki káqi sámú faiqanáu. ²² (Yáfeetafa indaarúqaafa Séemafa miná ánaaqianaafa márínáu Qámmafa ínaaqianaafa márínáu.) Qámmafa Kannaana ákoofa máridanoo aniréenoo narí ákoofa káqi sámú faiqaqée ufanoo óonu qáfeenoo narí ákaqaafasaaqara náaramáseenoo qímannimináu. ²³ Séemafa faqa Yáfeetafa faqa minára iriséeqa qádo qímasee qamunna marasee moó fánnoo dínni áti narí áururusaa quqásoofanoo moó fánnoo dínni áti narí áururusaa quqáseeqara nínaaqianaindari uíqaana máaqaki kéeqa fíqaqara nári níkoona afaaqa ititá ámaqaqau. Miqandá nóori káqinni quqásee nisaurúanoo qímasee sía nári níkoona qáfaqau.

²⁴ Nooafa kásooqaqee írirafa kambíqafufanóo narí ínaaqianaa fáiqi mifa áuqoo áinainnara írináu. ²⁵ Iriséenoo maaqí qímasee áquráranáu. Qinee aní ámaaku Kannaanasáa áqurara úfa quqáanaura. Anee aneenná ákaqaafasaaqau saiká fáiqi mária. ²⁶ Míqí qímaseenoo Nooafa quandáfinoo Qammana ákaqaafasaa qarara maaqí qináu.

Karaambáiqá Séemana Ánutuna amooqírana ámia.

Kannaafa Séemana aináinira fáiqi máriannoo.

²⁷ Ánutufa qínanoo Yáfeetanakiqari moómoo kambíqafíqa miná faiqì námú Séemana faiqì námú fáqa moodáanaki márifaranoo.

Míqíqa márifanoo Kannaafa Yafeetana aináinira fáiqi máriannoo.

²⁸ Nammári áufirafa taikóofanóo miqóoqari Nooafa 350 áukuana maraséenoo kúqináu. ²⁹ Miná áukuana aiqáma moodáanaki 950 áukuana maraséenoo kúqináu.

10

Nooana faiqi námu nínaiqimara nuqu.

¹ Nooana faiqi námu núqu maaqímminoo márínau. Séemmafa faqa Qámmafa faqa Yáfeetafa faqa máríqau. Nammári áufirafa taikóoqooqari misásaaqari kambíqarausa núqu maaqímminoo máríqau.

² Yáfeetana faiqi námu núqu maaqímminoo márínau. Koommafa faqa Makóokafa fáqa Madaifa fáqa Yafanafa fáqa Tubanafa fáqa Meeseekafa fáqa Tirasafa fáqa máríqau. Mi fasiqáusa nínaiqimara nísaifaqausa náriqa nínaakusa núqu máree máríqau. ³ Koommanasáaqari kambíqoo máqannaasa núqu Asakeenasa máqannaasa faqa Rifata máqannaasa faqa Tookaramma máqannaasa faqa máríqau. ⁴ Yáfatanasáaqari kambíqoo máqannaasa núqu Eerisa máqannaasa faqa Sipainna máqannaasa faqa Sipurusa máqannaasa faqa Roodeesa máqannaasa fáqa máríqau. ⁵ Misá ooruku námmari áfaiqara márusa faqa káqikaa áfumaki márusa faqa misá nínaakusa máríqau. Misáuqa Yafeetanakiqari kambíqarausa márídaqa náadu náadu máqa máaqaki márídaqa náadu náadu ufa qímariqau.

⁶ Qammana faiqi námu núqu maaqímminoo márínau. Kusafa faqa Isipafa fáqa Ribiafa fáqa Kannaafa fáqa máríqau. Mi fasiqáusa nínaiqimara nísaifaqausa nári nínáakusa núqu máree máríqau. ⁷ Kusana faiqi ná-mukiqari kambíqoosa Seebaa máqannaasa faqa Qafiraa máqannaasa faqa Sabataa máqannaasa faqa Rammaa máqannaasa faqa Sabateeka maqannaasa faqa máríqau. Rammanasáaqari kambíqoosa Seebaa máqannaasa faqa Deedana máqannaasa faqa máríqau.

⁸ Kusafa akoonaiqí Nimaroodana máqanau. Nimaroodafa fíndifinoo maa maqa maaqánaki indaarúqaa

rákira káraambaiqa márínau. ⁹ Karaambáiqá dadaaq-ufanóo mifa ámudaanáí qímasee uaqée márúfa márínau. Miqí márúnara faiqí ánaasee maaqí qímasee akaqáúsara qímaríqau. Karaambáiqá fannoo aní Nimarooda fará foorá káaqa ámudaanáì qímasee uaqée marí fará foorá máisáannoo. ¹⁰ Nimaroodafa Baabeera máqusa fáqa Eereeka máqusa fáqa Akada máqusa fáqa mi maqusa namúna indaarú rakísímarínau. Mi maqusa namúsa Babiroonia máqa maaqaki máriqau. ¹¹ Miqóo máriufanoo Nimaroodafa Asiria máqa máaqai óonureenoo Ninifée máqusa faqa Reehoobootaira máqusa faqa Karaa máqusa faqa Reeseena máqusa faqa áuqínau. ¹² Reeseena máqusa fannoo Nineefee máqusa dínni márífanoo Karaa firaa taunna dínni márífanoo qámbaana márídanoo.

¹³ Isipana sáaqari aruakúsa Ridiaa máqannaasa faqa Anamma máqannaasa faqa Reehaba máqannaasa faqa Nafatuqa máqannaasa faqa ¹⁴ Patarusa máqannaasa faqa Kasaru máqannaasa faa Kareetee máqannaasa faqa máriqau. Firistía máqannaasa Kareetee máqannaasak-iqari kambíqarausa máriqau. ¹⁵ Kannaana faiqí námu núqu maaqímminoo márínau. Indaarúqaafa Sidoonafa márínau. Miná ánaaqíannaafa Héetafa márínau. Miqandá nárì nínaakusa núqu marasée máriqau. ¹⁶ Kannaafa Yeebusa máqannaasa faqa Amoorá máqannaasa fáqa Kirakasa máqannasa fáqa nínaakufa márínau. ¹⁷ Hifita máqannaasa fáqa Akaa máqannaasa fáqa Sinita máqannaasa fáqa máriqau. ¹⁸ Arafada máqannaasa fáqa Seemara máqannaasa faqa Qamata máqannaasa faqa máriqau. Kanna máqannaasa moómoo óosana raináfufafa aiqáma máqa máaqaki daráanimámbi máriqau. ¹⁹ Máriufaqá Kannaana sáaqari kambíqarausa misá máru maqána dínni ati Sidoona máqusaki márúfanoo súani dínni átaaqeenni Keeraa máqusa Kasaa máqusa aaqá

máruna raqúru áminoo márinau. Miqóoqari súani óosana qáannai Soodoomma máqusa faqa Koomoorá máqusa faa Adama máqusa faqa Seeboima máqusa Rasaa máqusa aaqá márunnai dínni ati márinau.

²⁰ Dóo Qammaana sáaqari kambíqarausa náadu náadú máqusakiaqa raináfufaqa náadu náadu úfa qímariqau.

²¹ Séemmafa Yáfeetana áfasaafa Heeburu máqannaasa nínaakufa márinau. ²² Séemana faiqi námú núqu maaqímminoo márinau. Eerammafa faqa Asurafa fáqa Arafakadafa fáqa Rudafa fáqa Arammafa fáqa máriqau. Mi fasiqáusa nínaiqimara nárì nínaakusa núqu máree máriqau. ²³ Arammaana faiqi námú Qusa máqannaasa faqa Huraa máqannaasa faqa Keeteera máqannaasa faqa Meeseekaa máqannaasa faqa máriqau. ²⁴ Arafakadafa Seeraana ákoofa márinau. Seeraafa Eebeereena ákoofa márinau. ²⁵ Eebeerafa akoonaiqí qaaraqánda máqanau. Indaarúqaana áuqu Peereekafa márinau. Miná áuqu óosana rainára fée qinóo márinau. Mifá máru áukuanna maqa máaqa rainánoo márufafa minára Peereekaneé qinau. Peereekana ákaqa áuqu Yookatanafa márinau. ²⁶⁻²⁹ Yookatana faiqi námukíqari maaqímmasee máqannaasa máriqau. Aramooda máqannaasa faqa Seereefaa máqannaasa faqa Asammafee máqannaasa faqa Yeeraa máqannaasa faqa Adooramma máqannaasa faqa Qusaraa máqannaasa faqa Dikaraa máqannaasa faqa Oobara máqannaasa faqa Abimaera máqannaasa faqa Seebaa máqannaasa faqa Oofira máqannaasa faqa Qafiraa máqannaasa faqa Yoobabaa máqannaasa faqa máriqau. Aiqámusa Yookatana ánaiqimara máriqau.

³⁰ Misá máru máqa máaqafa dínni ati fannoo Meesaa máqa máaqaindari Seefaraa máqa máaqai súani óosana qaannai áaqana máqa máaqa dínni áti fánnoo raqúru áminoo márinau.

³¹ Séemana faiqi námu miqímmiqa máriqau. Náadu náadu máqa máaqaki máridaqa náadu náadu ufa qí-mariqau.

³² Aiqáma misauqa Nooanasáaqari kambíqarausa máriqau. Moó máqanna moó máqanna náriqa óosana amana kâi máriqau. Nammári áufirafa taikáfufaqa aiqáma maa maqánasaaqaraasa Nooana faiqi námukiqari kaí kambíqafi máriqau.

11

Babiroonnia máqusasaa kísaaqa máaqa usakóo úfafa.

¹ Indaarú nammári taikóo kámuqoo aiqáma maqásaa qáraasa moodáa úfa faqáasa máridaqa moodáa úfa kaí qímaríqau. Aiqáma áinainara moodáa áuqu kaí rée maríqau. ² Misá súani óosana qáannai óonuree anirée iqá níniufaqa Babiroonnia áfaasa paqúrimmasee miqóo máriqau.

³ Misá miqóo máridaqa maaqí qímasee narí qímami narí qímami qídaqa qiqau. Ánifaqa ínnisáimbaqa maqá qumáreeqa atakúseeqa idára sáananoo afeekaikámma fínaqa minánnai máaqa usakáa. Maasá miqímmáseeqa áaku aakummáséeqa koorootáqa miná apootaanakí akusáananoo atukaráani. ⁴ Miqi qímaseeqa maqee ínnisaimbaqa fúka maqúsa indufúsee kísaaqa máaqa áuqiqa óoru fiínaqa innaarúna amana kâi óoruraanura. Miqímmasee maasa dúqu faqáasa moodáanaki máridaqa sía aiqáma máqa máaqaki dáraanianaura. Miqí qímaseeqa doo miqímmiqa.

⁵ Mi maqusána áuquseeqa kísaaqa máaqa faqa usakásoofanóo Karaambáiqqa qumu nínrafeenoo maaqí qinau. ⁶ Maqéé maasáuqa moodáa máqannaasa máridaqa moodáa ufa qídaqa. Misá narí áuqararee qiá áinainna óosana áraidaqa. Qúsasaa misá narí nídímari ainainná

áúqefaranoo. ⁷ Dóo ánifaqa ínni sáimbaqa óoquree misá ufa fúrufaramma nímaqasaanaqa sía narí ufa narí ufa íriaqa.

⁸ Ánutufa miqí qímasee misá ufa fúrufaramma nímaqasoofaqá misá mi maqusána áuquanee quná minníseeqa maqa máaqaki darániqau. ⁹ Mi maqusána áuqu Babiroonnia féé qímariqau. Miqóo karaambáíqa fánnoo misá ufa furufarammá nímaqóonara miqí qímasee áuqu raqau. Miqóo márúna Karaambáíqa fúrufáramma nímaqasoofaqa aiqáma máqa máaqaki darániqau.

Seemmana áiku ásauku núqu.

(1Stori 1:24-27)

¹⁰ Séemmana saaqari kambíqoosa maaqímmiqa máriqau. Nammári áufirafa taiká fufanoo miqóoqari qaara aukuana áiqarama fufanoo Seemmafa 100 aukuana maraséenoo akoonaiqí Arafasadana máqanau. ¹¹ Arafasadana máqooqooqari Séemafa 500 aukuana márinoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

¹² Arafasadafa 35 áukuana maraséenoo narí faiqí Seeraana máqanau. ¹³ Seeraana máqooqooqari Arafasadafa 403 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

¹⁴ Seeraafa 30 áukuana maraséenoo narí faiqí Eebeerana máqanau. ¹⁵ Eebeerana máqooqooqari Seeraafa 403 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

¹⁶ Eebeerafa 34 áukuana maraséenoo narí faiqí Peereekana máqanau. ¹⁷ Peereekana máqooqooqari Eebeerafa 430 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

¹⁸ Peereekafa 30 áukuana maraséenoo narí faiqí Réeuna máqanau. ¹⁹ Réeuna máqooqooqari Peereekafa

209 áukuana maraséeno akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

²⁰ Réeuфа 32 áukuana maraséeno narí faiqì Seerukana máqanau. ²¹ Seerukana máqooqooqari Réeuфа 207 áukuana maraséeno akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

²² Seerukafa 30 áukuana maraséeno narí faiqì Náqoorana máqanau. ²³ Náqoorana máqooqooqari Seerukafa 200 áukuana maraséeno akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

²⁴ Náqoorafa 29 áukuana maraséeno narí faiqì Teeraana máqanau. ²⁵ Teeraana máqooqooqari Náqoorafa 119 áukuana maraseeno akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

²⁶ Teeraafa 70 áukuana maraséeno Abarammana fáqa Náqoorana fáqa Qarana fáqa máqanau.

Teeraana áiku ásauku núqu.

²⁷ Teeraana faiqi námu mi oosanáusa maaqímmiqa máriqau. Teeraafa Abarammana fáqa Naqoorana fáqa Qarana fáqa níkoofa márinau. Qaranafa Róotana ákoofa márinau. ²⁸ Qaranafa Babiroonia máqa máaqaki narí maqúsa Uraa máqusaki miná akoofa faqa káqi márufanoo kúqinau. ²⁹ Abarammafa Sarai námmarina máranau. Náqoorafa Mirakaa námmarina máranau. Mirikaa námmarifa Qarana áraamuna máranau. Qaranafa Isakana akoofa márinau. ³⁰ Sarai námmarifa sía faiqì máqóofa áafa ánaasee márinau.

³¹ Teeraafa narí ámaaku Abarammana faqa Qarana ámaaku narí ánaiqi Róotana faqa Abarammana ánaaqa narí ánaakuqu Sarai námmarina fáqa Babiroonia máqa máaqaki Uraa máqusaindari nífiqeenoo Kannaana máqa máaqai fiqau. Teeraafa narí áiku ásauku faqa Kannaana

máqa máaqai fuanée qímasee Qarana áuqu amarána máqusai óonu aaná kasaaqai máriqau.

³² Miqoo máriiufanoo Teeraafa miqóo kúqinau. Teeraana áukuana aiqáma moodáanaki 205 maraséenoo kúqinau.

12

Ánutufa Abarammana áaroo úfafa.

¹ Abarammana ákoofa Teeraafa kuqufanóo Karaambáiqá Abarammana qímaminoo qinau. Aneenná maqá faqa aneenná áiku ásauku faqa aneenná ákoona maqa máaqakinaa áinaina faqa quqásee minníseenana maqa máaqa moó uqafiqáanana miqóo fúa.

² Miqóo óonu márínaqa aní faiqì moómoo ámiananoo maqa máaqa qumbiqáfi márífara. Qinée aní ámiqi ámiqimma ámaqásaanana anée áuqu faqáafa márinnaránoo.

Miqímma fínaqa anísaaqaraa ámiqi ámiqirana faiqì ánaasee máreefaranoo.

³ Aníara ámiqi ámiqi máriasa qinée faqa quandáfiqa misá faqa ámiqi ámiqi ianáura aní áqurarainausa qinée faqa quandáfiqa misá faqa níquraránaura.

Aníaróo qímasee misá aiqáma maqásaaqaraasa ámiqi ámiqimma nímaqaaanura.

⁴ Abarammafa 75 áukuana maraséenoo Qarana máqusa minníseenoo Kannaana máqa maaqai Karaambáiqá qímamúndee ínoo fufanóo Róotafa mina faqa finau.

⁵ Abarammafa narí ánaaqa Sarai námmarina fáqa narí ákaqa faiqì Róotana fáqa narí moómoo qúmiasana aináinira fáiqiuqa fáqa nífiqeenoo Arana máqasaa máriuna nífiqeenoo Kannaana máqa máaqai finau.

⁶ Misá Kannaana máqasaa óonuroofanóo Abarammafa óonuree anirée inóo niniiufanóo Seekeema máqa máaqaki

náaquqara máqusasaa tatúfirana suqée máruqoo Mooree máqa máaqaki náaquqara saqári átukaki aniranau. Mi aukuaná Kannaana máqannaasa mi maqa maaqánaki káqi máriqau. ⁷ Abarammafa mi maqusánai óonu máru-fanoo Karaambáiqá akooqóo mina áfusaa kooroomáfinoo qímaminau. Qinée maa maqa maaqánara aní qímamún-nana aní áiku ásauku nímiñanaura. Miqí qímasoofanóo Abarammáfa miqóo miná áfusaa koorooú Káraambaiqana tatúfirana suqá ámira qáinda áuqusee tatúfirana suqá áminau.

⁸ Suqá amiséenoo Abarammafa fíndifinoo áaqana máqa máaqai óoru fínau. Beeteera máqusa fánnoo súani kéeqoo qaannai márufanoo súani óosana qaannai Ai máqusa márufanoo qámbaanai narí úiqaana máqa usaká-nau. Usakáseenoo miqóo Karaambáiqá aadáu tatúfira óoni qáinda faqa áuquseenoo Ánutuna áaramaseenoo innaaru qímarináu. ⁹ Miqínoo faiqanóo fíffiúfanoo súani áfu dínni átaaqeenni Kannaana máqa máaqa dínni átinni Isipa máqa máaqa óosira qáannai óoquranau. Neekeefa máqasaa ooqu finau.

Abarammafa Isipa máqa máaqai óoqu fú ufafa.

¹⁰ Miqóo márufanoo aandaroo firaafá Kanna máqannaasa nárináu. Abarammafa miná qáfoofanoo mandáik-ufanoo narí áiku ásauku faqa narí aináina námu faqa Isipa máqasaa óoqu finau. ¹¹ Isipa máqa máaqa adeedí ráma soofanóo Abarammafa narí ánaaqa Sarai námma-rina qímaminoo qináu. Aní afaaqa ámiqirafa máriananoo. ¹² Isipa máqannaan aní qáfamasee, óo miná ánaaqammi foo qímasee qiní darusée aní máree foora. ¹³ Anée aneennára qiníara áuna fee qínaqa sía dárífaqa aníndiri káqi mári-anau.

¹⁴ Abarammafa Isipa máqa máaqai aniroofaqa Isipa máqannaasa Sarai námmarina qáfamásee bóo ámiqira fee

qiquau. ¹⁵ Isipa máqannaasa rakísirafa Fáraona miná faiqi námu Sarai námmarina qáfamaseeqa Fáraona qímamiqa qiquau, qóo ámiqira manaaqa fée qufanóo Fáraoofa qíman-nimufaqa Sarai námmarina ani maréeqee Fáraona kínna máaqaki quqáqau. ¹⁶ Miná ákiiqara Fáraoofa Abarammana ámiqi ámiqimmáseenoo sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa burimakáuqa faqa doonkíuqa faqa kamméerauqa faqa aináinira fáiquuqa faqa mánaaqauqa faqa feefarú Abarammana áminau.

¹⁷ Fáraoofa Sarai námmarina mároonara Karaambáiqua fánnoo óosana óosana mánda áurirana Faraona faqa miná máaqaki márusaki faqa quqánau. ¹⁸ Faraoofa miná qáfamaseenoo Abarammana áaramáseenoo áqinoo qinau. Anee qiní náqaa fée máqímaqeenee. Anee nánaree sía qiní qínaaqaa fee qímasee qímaqiminanee. ¹⁹ Anee nánaree qiní dáuna fee qíanaqee qinée qeeqára qínaaqara maréeqee qeeqá máaqaki quqée fee. Máà aní ánaaqaa márinoo, doo ani áfiqee fífua. ²⁰ Fáraoofa miqí qímaseenoo narí sundíuqa niqiqoofaqá Abarammana faqa narí ánaaqaa faqa narí aiqáma áinaina faqa nífiqa maree nári maqá átinni múnusoofaqa fíqau.

13

Abarammasa Rootasa náadu náadu fu úfafa.

¹ Abarammafa Isipa máqa máaqakíqari súani afu dínni átaaqeendari dínni átaaqeenni Kannaana máqa máaqai qumurandée narí ánaaqaa fáqa Róotana fáqa narí aiqáma qumíasana faqa máree fínau. ² Abarammafa aináina faqáafa márinau. Sipsípa faqa mimmí faqa burimakáu faqa siruáa faqa kóora fáqa faqáafa márinau.

³ Mifa miqóoqari quqásee fífiufanoo Beeteera máqusa ámummaqa fímarínau. Mifá óoqai narí Beeteera máqusa

faqa Ai máqusa faqa qámbaana uíqaana máqa usakáqooqoo óoqu ranau. ⁴ Óoqai mifa miqóo tatúfira qáinda áuquqoo óoquireenoo Karaambáiqá innaaru qíma-maqánau.

⁵ Róotafa fáqa sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa buri-makáuqa fáqa faiqi ánaasee fáqa narí aináinira fáiqua faqa mánaaqauqa faqa Abarammana fáqa nímariquau.

⁶ Miqandá moómoo áandau áinaina faqáaqanda máridaqa aandáuqa néemaru andandáfa sía amanaíkufaqa sía amana moodáanaki máriaqaa inóo márinau. ⁷ Miqíqa márufanoo Abarammana aandáusaa rakísi marúsa faqa Rootana aandáusaa rakísi marúsa faqa ándanda nárana sáara tínooriqau. Mikarí Kannaana máqannaasa faqa Peerisa máqannaasa faqa mi maqánasaa káqi máriqau.

⁸ Abarammafa miná qáfamaseenoo Róotana qímaminau. Maasá moodáa óosana máridaqa anée fáqa qinée fáqa sía tínooria, aní faiqi námú fáqa qiní faiqi námú fáqa sía tínooriaqa. ⁹ Maqa máaqa firaatiámma máridanoo ánià, aníndiri rainàà, anee aninná áidimari maqána qáfamasee útaaqaamásee mi tinai fínaqa qinée moó tinai fuanúra.

¹⁰ Miqí qímasee qímamufánoo Róotafa áfu máqaidanoo Yóoradanna nóopundu dínni márufanoo Sooara máqusa dínni márufanoo mi qambaanná nammári moómoo márinau. Karaambáiqá kádidakíara foorá moómoo námvari márinau. Ámiqinoo máridanoo Isipa máqa máaqara foorá márinau. Mi aukuannái Karaambáiqá Soodoomma máqusa fáqa Koomoora máqusa fáqa sía náru kámmuqoo Róotafa mi maqa maaqána qáfanau.

¹¹ Róotafa qáfamaseenoo aiqáma Yóoradanna áfaasasaa óoqu máriraree qímaseenoo súani óosanai fímaru aatatá finau. Miqí mándeeqara raináqau. ¹² Abarammafa Kannaana máqa máaqai káqi márufanoo Róotafa Soodoomma máqusa aaqá maqúsauqa dínni dínni

márufanoo qámbaana noopúnduki narí úiqaana máqa usakánau. ¹³ Soodooma máqannaasa káaqa mandáinaina máree márusa márídaqa. Karaambaíqa áfusaa óosana óosana mandáinainá uqanna áuqee máriqau.

Abarammafa Heebaroona máqa máaqai finau.

¹⁴ Róotafa fífufanoo Karaambaíqa Abarammana qí-maminoo qinau, anée máriannáqooqari ámiqimmasee aiqáma atinai aiuqía. ¹⁵ Anee qáfaanna maqa maaqána aní faqa anísaaqari kambíqainausa faqa nímisáananoo náaru-ara náaruara ínnindi kámmínoo máriannoo. ¹⁶ Qinée aní áiku ásauku asumu moómoo kambíqa nímaqánaura. Sía amana moó fánnoo ásaana rírana amanaikíannoo. Núkuda aiqáma amaná ásaana rifáranoo, aní faiqi námu kai sía amana nísana rifáranoo. ¹⁷ Doo maqee óonuree aiqáma maqa máaqa qinée aní ámiannana aiuqía.

¹⁸ Abarammafa minára iriséeno narí úiqaana máaqa rapéemma máreenoo Heebaroona máqa máaqaki Máma-reena saqáriuqa atukakí óoqureenoo miqóo Karaambaíqa tatúfira qáinda óoninnai áuquseeno tatúfirana suqá áminau.

14

Rootafa namuqáaki márufanoo Abarammafa áfiqoo ufafa.

¹ Mi fasannái Amarafeerafa Babiroonia máqanna káraambaiqa márínau. Mi aukuannai Eerasaa máqanna káraambaiqa Ariookafa fáqa Eeramma máqanna káraambaiqa Keedooroomáfa fáqa Kooimma máqannaasa káraambaiqa Tidarafa fáqa minamúsa aiqáma nárì sundíauqa moodáanaki nífiqeeqa Soodooma máqannaasa nárirara fiqau. ² Misa moodáannai qísauku káraambaiqauqa faqa rákiraree qímaseeqa fiqau. Soodooma máqanna káraambaiqa Beerana fáqa Koomoora máqanna káraambaiqa Birasana

fáqa Adama máqannaasa karaambáíqa Sinabana fáqa Seeboyima máqusanaasa karaambáíqa Seemebeerana fáqa Beeraa moo áuqu Sooara máqanna karaambáíqa faqa mi moodaannai qisauku karaambaiqáusa faqa rákiraree qímasee qúmiqau. ³ Mi moodaannai qisauku karaambaiqáusa ruffasee Sidimma nóopunduki suqíqau. Maqee mi noopundúnaki ooruku námmani rafáaqa fínoo márifaqa miná áuqu ráidaqa Kúqira Námmani fee qídaqa. ⁴ Qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée 12 áukuanaki Keedooroomana ásauku ameemaanai máriqau. Qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaramoó marasée 13 áukuanaki miná ufa rukíee máriqau.

⁵ 14 áukuannasaa Keedooroomafa fíndifinoo aqoónna káraambáíqauqa fáqa nári rákira fásiqauqa faqa fíndifiqa óoqu fíqau. Óoqu fíu faqá moó máqannaasa óoqi naru máree fiqau. Reefaimma máqannaasa Aseetaroota Karanaimma máqusaki náriqau. ⁶ Naruséeqa Susima máqusanaasa Qamma máqa máaqaki faqa náriqau. Naruséeqa Eemimma máqannaa fáqa Kiriataimma afaasá máqa máaqaki márusa náriqau. Miqóoqari óoquiree Qoora máqannaasa Eedoona áaqanasaa márusa náriqau. Misá naru máreeqa Eeraparanna aadána máqa máaqa átinni munu quqáqau. ⁷ Miqóoqari óonu randéeqa Kadeeasa máqusai óoqeenaa áuqu Eenamisapateé qímaru maqusánaasa faqa náriqau. Amareekána áiku ásauku misaqá máru maqusáusa aiqáma rafáaqa fiqau. Rafáaqafusee Amoorana áiku ásauku Qasasoonaa Tamara máqusaki márusa faqa rafáaqafu nímaqafau.

⁸ Miqímmasoofaqa Soodooma máqannaa káraambaiqa fáqa Koomoora máqannaa káraambaiqa fáqa Adamma máqannaa káraambaiqa fáqa Seebooyima máqannaa káraambaiqa fáqa Beera moó áuqu Sooa máqannaa káraambaiqa faqa mi maqusa namúsa karaambáíqauqa

fáqa nárì rákira fásiqauqa fáqa moodáaqoo Sidima nóopunduki suqíqau. ⁹ Suqúfufaqa Eeramma máqannaa káraambaiqa faqa Kooimma maqannaa káraambaiqa faqa Babiroonia máqannaa káraambaiqa faqa Eerasara máqanna káraambaiqa faqa rákirara deedaqíqau. Moodáanai qísauku káraambaiqauqa qaara fáqa qaara fáqa káraambaiqauqa faqa rákirara deedaqíqau. ¹⁰ Sidima nóopunduki koorootáqa mádika mðómoo márínau. Soodooma fáqa Koomoora máqannaa káraambaiqauqa rákiranakiqari quqásee sandáni quná mi madikáusaki áqufiqau. Qaaramoó káraambaiqauqa sandá máqaraasiqa áaqanai akaraqau. ¹¹ Qaara fáqa qaarafáqa káraambaiqauqa Soodoomma máqannaasa faqa Koomoora máqannaasa faqa aiqáma áinaina uqanná máraqau. Áfuqakinaa nára áinaina faqa máree fiqau. ¹² Róotafa Abarammana ákaqa ámaaku fannoo Soodooma máqusai márufaqa miná faqa miná qumíasana faqa máraqau. ¹³ Faiqí moó fánnoo rákiranakiqari sandéeno Abarammafa Qeeburu máqannaa fásiqa fánnoo Amoora máqannaa fásiqa Mámareena saqáriuqa atukaki márufanoo óoru qímaminau. Mámareefa narí ákaqaqara Eesakoorana faqa Aneerana faqa minamúsa Abarammana áqoondi máriqau. ¹⁴ Abarammafa Róotana mara máree funára iriséeno narí aináinira faiqiuqaki nímudaanài qímarusa narí úiqaana máqusakinaasa 318 fásiqa nífiqanau. Nífiqáseenoo qímannimufaqa qaara fáqa qaara fáqa káraambaiqauqa nífaqamaree Danna máqa máaqai níanai fiqau. ¹⁵ Óoruree namuqáa nindáfamaséeno narí faqa fusá raináseenoo eendáki namuqáa máruqoo óonureeqa nárú níndaqáaqa qiqau. Mifa misá nífáqa máree súani áfu dínni ataaqeenni Damasakusa máqusa fíaaqaree Hoobaa máqusaki múnusaqau. ¹⁶ Óoru randée qumuréeqa Abarammafa

Róotana faqa miná qúmiasana faqa aiqáma ánaaseeuqa faqa rumbée fusáuqa faqa aiqáma nífiquee aniqau.

Meerakiseedeekafa Abarammana ámiqi ámiqira ufa qíma-maqanau.

¹⁷ Abarammafa Keedooraoommana faqa miná aqoónna káraambaiquqa faqa naruséeno aniroofano Soodooma máqanna káraambáiqu fánnoo miná qáfarara Saavee nóopunduki moó áuqu Kínna nóopunduki fée qímarúqoo paqúrinau.

¹⁸ Sareema máqannaasa karaambáiqu áuqu Meerakiseedeekáfa úriqarara Anutuna aanáiqikirafa márufa féemu faqa uáinna námmani faqa Abarammana míni áminau. ¹⁹ Meerakiseedeekáfa amiséeno maaqí qímaseeno ámiqi ámiqira úfa qímamaqanau.

Úriqarara Ánutufa innaarúna faqa maqá faqa áuqufa mifá kai Abarammána ámiqi ámiqiannoo.

²⁰ Káaqa úriqarara Ánutufa kai namuqáa maréeqee aní ásaukuki quqéeno miqínara Ánutuna amoo qíafa.

Miqí qímasee ámiqi ámiqira úfa qímasoofanóo Abarammafa namuqáa aináina maraqooná qísaukuqáraki raináseenoo moodáaki Meereekiseedeekána áminau.

²¹ Amisoofanóo Soodooma máqannaa káraambaiqa Abarammana qímamino qinau. Aneé rákiranaki máraanna áinainausa aneennára máreenana qiní faiqí anaasee kaí qímia.

²² Miqí qufanóo Abarammafa ásauku uqéeraseeno qinau. Qeeqá qísauku uqéereeqa, káaqa úriqarara Ánutuna innaarúna faqa maqá faqa áuquna áfusaa uqéerasee qímamidaqa. ²³ Sía uqanná aní aináina káqikaa áinaina máraanura tiríta faqa níku ánaamu sanda faqa rirímma sía máraanura. Aneé qiníara maasá aináina maraséeno

moómoo áinaina faqáasee qídanoo mifoo qinóora. Sía uqanná máraanaura. ²⁴ Qinee sía uqanná moó áinaina qeeqára máraanaura. Qíní faqa rákiranaki fuasá misá námasaa áinainnara kai dóo máree fee qídaqa. Qíní qíqoodi námu Aneerafa faqa Eesakoorafa faqa Mámareefa faqa misá kai nárì nimanasáa máraaqa.

15

Ánutufa Abarammana faqa moodáanaki kúra ufa qinau.

¹ Rákirana taikáseenoo márufanoo Yáaweefa Abarammana áfu pisipasa mándeenoo qímaminau.

Abaramma anée sía rufiáa.

Qineé aní saqáriara foorá anísaa ititáfúananoo sía moó fánnoo aní áruannoo. Qinee miná ákiiqara firaa ainainá aní ámianaura.

² Abarammafa mi ufána iriséenoo narí qímaminoo qinau. Óo úriqarara káraambaiqa anee nána qúmiasanee qíní qíminnaree qineé faiqì síaisa márídaqa. Maa qíní aináinira fáiqi áuqu Eerieseerafa Damaskusa máqusaindaraafa mifá kai márídanoo qineé kúquanoo qíní aináina máraannoo. ³ Anee faiqì asumu sía qíní qíminanoo qíní aináinira fáiqi úqakiqari moó fánnoo qíní qumíasana máraannoo.

⁴ Míqi qímaseenóo Abarammafa írufanoo kafáa Karaambáiqa qímaminoo qinau. Maa aní aináinira fáiqi Eerieseerafa sía aní qumíasana aináina máraannoo. Aninná faiqi uqanná fánnoo aní aináina máraannoo.

⁵ Míqí qímaseenoo Karaambáiqa Abarammana áfiqee mádaanai múquseenoo qinau. Innaarúnai qáfamáseenana fásau amanée anee ásaana rinnáree. Aníki ani aruakínausa miqímmasee kambíqeefara.

⁶ Abarammafa Yáaweena mi ufána iriséenoo narí saqárikirana mi ufanasaa rusísee márínau. Miqúnara

Karaambáíqá اساسمáseenoo Abarammana maréeqee narí áqoondikiranaki quqánau.

⁷ Miqí qímasee Karaambáíqá Abarammana qímaminoo qináu, qinée Karaambáíqá aní Ura máqusakínaana Babiroonia máqá máaqaindaraana áfiqee mínisee maa maqá maaqána ámiananoo aníndikíaniffee qímasee áfiqee ániqiafana.

⁸ Miqí qufanóo Abarammafa irámirinoo qináu. Oo úriqarara Karaambáíqá qinée náqi fee másee qiníndi kám-miannoo fee qímasee írianauree.

⁹ Miqí qufanóo Karaambáíqá narí qímaminoo qináu. Anee burimakáu faqa mimmí faqa sipsípa faqa qaaramoó áukuana márarausaa faqa nakipurúna faqa kukúma faqa máree mini qímia. ¹⁰ Miqí qímasoofanoo Abarammafa mi aandausá Ánutufa máruqoo máree míni quqáseenoo mináúqa qámbaaná kai afoommáséenoo dínni moó áfooirana dínni moó áfooirana qaaramau irásasaa quqánau. Ufinqára kaí sía afoóináu. ¹¹ Meemónauqa mi aandausá nárara aniroofanóo Abarammafa niiqaáqináu.

¹² Súani kéeqarana námu faqa eenóofanoo Abarammafa áfuki qaunduarufanóo faiqaqéeidanoo qainí márufanoo fíraa rúfiarafa faqa máparaairafa faqa Abarammana afaaqái áqufináu. ¹³ Miqída rufíee márufanoo Karaambáíqá Abarammana qímaminoo qináu. Anísaaqari kambíqainausa ánaamuruara foorá moó máqannaasa maqásaa óonu márídaqa aináinira fáiqikiqa márifaqa 400 ákuanaki mandá fitiqnarana nímifaranoo. ¹⁴ Miqí mári-faqa qinée mi maqannáasa mi fitiqnárana nímimaríana ákiiqara aupúrarana nímianaúra. Misa mi maqá maaqána minnísee óonurandee ániqa moómoo qúmiasana máree ánifaranoo. ¹⁵ Aníara maaqí qíqa aneé asooáqeenana asooáranaki kuqufínaqa ákundaáqa. ¹⁶ Ani áiku ásauku qaara fáqa qaara fáqa óosana mi rumbaránakiqari óonu

randée ánifaranoo. Qinée sía Amoorá máqannaasa dauni nárú taikáanaura. Misá káaqa mandáika uqanná ífaqa miqóo misá nárú níndaqaaqa másee aní áiku ásauku miqóo quqánaura.

¹⁷ Súani kéeqoofanoo eendírara mammandufanóo Abarammafa qáfoofanóo qafeekí idámuna námu fáqa qooma námu faqa akooqóo narí kai kambíqafinoo aandáu afoommá dínni dínni quqáqoona qámbaana rúnna finau.

¹⁸ Doo aaqee mi karí kaí Yaaweefa Abarammana faqa moodáanaki kára úfa qinau. Qinée maa maqa maaqána aní áiku ásauku nímianauranoo. Isipa máqanna nammári dínni óosirafa ani rámeeqeenoo firaa nammari dínni Eufarateesa námmani máriannoo. ¹⁹⁻²¹ Keenaa máqusanaasa maqá fáqa Keennisa máqusanaasa maqá faqa Koodamoonaa máqusanaasa maqá faqa Qeeta máqusanaasa maqá faqa Peerisa máqusanaasa maqá faqa Reefaimma máqusanaasa maqá faqa Amoorá máqusanaasa maqá faqa Kannaana máqusanaasa maqá faqa Kirakasa máqusanaasa maqá faqa Yeebusa máqusanaasa maqá faqa miqimmásee máqannaasa maqá faqa aní áiku ásauku nímianaúra.

16

Qakaarafa narí ámaaku Isamaeerana faqa ufa qu úfafa.

¹ Abarammana ánaaqa Sarai námmarifa mifá qáafa ánaasee márinau, sía faiqì máqanau. Miná aináinira mánaaqa Isipa máqanna mánaaqa márinau. Miná áuqu Qakaara námmarifa márinau. ² Sarai námmarifa nári óosana maraséenoo Abarammana qímaminoo qinau, anée íria, Ánutufa sia faiqì qiní qíminoo. Minára máà qiní aináinira mánaaqa mara sáinanoo mifá aní faqa fínoo áqbee faiqì maqa sáinaqa qinée qeeqára máraanaura. Miqí qufanóo Abarammafa eedóo qímaseenoo máranau.

³ Abarammafa qísaukuqara taikásee áukuana Kannaana máqa maaqai márufanoo Sarai námmarifa narí aináinira mánaaqa Qakaara námmarina Abarammana áminau.

⁴ Abarammafa Qakaara námmarina fáqa aaná fufanóo faiqì mánanau. Qakaara námmarifa ámuuquqáika máfufanoo nasurídanoo narí aqòónnana Sarai námmarina ramoo rámaa íra úfa qímamaqánau. ⁵ Miqúfanoo Sarai námmarifa Abarammana qímaminoo qinau. Aní óosanasaa Qakaara námmarifa qiní fídiqaamma qímaqáidanoo. Qinee qeeqá kaí miná ani amisáafananoo ámuuquqáika máfinoo qiní úridaaqa ráidanoo. Karaambáiqu fánnoo kai aníndiri ufa raináannoo. Anée fée, qinée fée andeeqée fée.

⁶ Abarammafa kafáa narí qímaminoo qinau. Dóo amaná aní aináinira mánaaqa aní ámeemaanai máridanoo. Náqaamma ámaqararee fée qímasee íridanee, doo miqía. Sarai námmarifa Akaara námmarina maqee maqee óofana qáidanoo ári áqimárunara quqásee sandánau.

⁷ Qakaara námmarifa ámaaqa fíraree qímasee Suraa máqa máaqaki fímarú áatata sandée fífiufanóo aadána máqa máaqa qámbaanai nammári káqikaafa ururée máruqoo Karaambáiqu angiroo fannóo Qakaara námmarina paqúrimmasee qímaminoo qinau. ⁸ Qakaara nám-mari, Sarai námmarina aináinira mánaaqa, anée yáindari fee ánidanee maaqóoqari yaí fée fídanee. Miqí qufanóo Qakaara námmarifa qinau, qeeqá rakísirana Sarai nám-marina áaqu ruffee sandáidaqa.

⁹ Angiroo fannóo minára iriséenoo maaqí qímasee qímaminau, dóo fíndi fínana aneenná rakísira ánaasee márinnai kafáa anirandée óonureenana miná aináinira manaqáikia. ¹⁰ Angiroo fannóo kafáa qímaminoo qinau. Qinée moómoo ásumu aní ámianaqa sía amana ásaana rifáranoo.

¹¹ Maqee aní áranandaki faiqì rínóo aneé akoonaiqì máqeenaránóo anée miná áuqu Isamaeera nèé qia. Karaambáiqá fánnoo anée aupúranakiqari miná áaramasee fáaqa rúannana írinara minára mi faiqína áuqu Isamaeera neé qia.

¹² Mi faiqífa káasau fáiniara foorá máriannoo. Mifa aiqámausa namuqáakamma nímaqáinaqa misá faqa narí namuqáakamma ámaqeefaranoo.

Mifá narí áinaina rakéemasee áaduma máriannoo.

¹³ Qakaara námmarifa narí kai qímirinoo qinau. Qinée kúqaa fee Ánutuna qáfamásee fée sía kúqirai káqi márídee qímannimianauree. Miqí qímasee miná qímamu karaambaiqánara níqafee marí Anutu fee qinau. ¹⁴ Miqóoqari misá mi nammari dikaandána áuqu réeqa káqi márira Anutufa qini qíqafai námmarí díkaanda fée qiqau. Mi nammari dikaandáfa Kadeesa máqusa dínni Beereeda máqusa dínni qámbaana márínau.

¹⁵ Qakaara námmarifa kafáa anirandee óonureenoo faiqì maqasoofanóo Abarammafa miná áuqu Isamaeera nèé qinau. ¹⁶ Mi aukuanná Abarammafa 86 áukuana faqaafa márufanóo miná faiqì kambíqanau.

17

Ánutufa Isaraee máqannaasara nifaaqa áti aukírafá moodáanaki kíra ufa kooroo ímarífa márídanoo.

¹ Abarammáfa máríufanoo 99 áukuana marasoofanóo Karaambáiqá miná áfusa kooroo máfi qímaminau. Qinée aiqáma áfeeka faqáa Ánutusa márídaqa. Anée aiqáma kári qiní ufa qaindúsidana andeeqára áinaina kaí áuqaa. ² Qinée aní faqa qeeqá moodáanaki kíra úfa qímasee anísaaqari asumu moómoo kambíqa nímaqaanaura.

³ Abarammafa mi ufána iriséenoo óorindari maqásaa mapámufufanóo Anutufa maaqí qímasee qímaminau.

⁴Qinée maa moodaanaki kira ufána aní faqa qídaqa. Qinée kúqaa qímá afeekaikídaqa. Anée moómoo máqannaasa nínaakufa márinnaranoo. ⁵Doo maqee aní áuqu Abaram-máfa márina maqee fúka áuqu ámiqa. Abaraqaammánee qianaúra. Qínee aní moómoo máqannaá nínaakufaika máisáannanara ani áuqu Abaraqaammánee qianaúra. ⁶Qinée aní faiqi asumu moómoo ámianaqa misákiqari akaqáusa karaambáiqá márifara. Aní ásaifaqausa moómoo márídaqa moómoo máqannaá márifaranoo. ⁷Qinée qeeqá qíma afeekaikíra úfa aní faqa aní ásaifaqausa náaru kambíqainausa faqa qíafánnana náaru márira móodaanaki kára úfara foorá rakísianaúra. Qínee aní faqa aní ásaifaqausa Ánutusa márianaúra. ⁸Anee asaqíraa fáira foorá maa maqánasaa máriannana qínee ani faqa aní ásaífáqausa faqa nímiánaúra. Nímiannano aiqáma Kannaana máqa máaqa fánnoo aní ásaífáqausaindi kámmínoo náaru náaru márínaqa qínee misá Ánutusa márianaúra.

Abarammána fúka áuqu.

⁹Miqí qímaseenoo Ánutufa kaifáa Abaraqaammána qímamínoo qinau. Anée faqa eedóo qímasee qíní qíma afeekai kára úfamau aneenná ásaifaqausa náaru kambíqainausa faqa fuaqa. ¹⁰Anée fáqa aní ásaifaqausamara faqa aiqáma eedoo qímasee akoonaiqí faiqiuqa nifaaqa áti aukúàqa. ¹¹⁻¹²Maaqóoqari aiqáma akoonaiqí fáiqiuqa maqasáifanoo 8 fáasaana áiqaramáfinaqa nifaaqa áti aukúqa. Aináinira fáiqiuqa ínniki máríasa faiqi námu faqa níanaindaraasa feefaurúmma quqáqaafaqa ínniki máríasa faiqi námu faqa nifaaqa áti aukúqa. Miqímmásaifanoo mifá qínée faqa ínnee faqa moodáanaki kírana uqannífiqaannoo. ¹³Aiqáma uqanna nifaaqa áti aukúqa. Aukúsaifanoó mifá ínni nifaaqaí qíní moodáanaki kára úfa náaruara máríainnanara koorooíannoo. ¹⁴Ínniki qári

akoonaiqí moó fánnoo sía afaaqa áti aukínafa márínaqa sía qíní faiqí ánaaseeki máriannoo fée qianáura. Mifa qiní qíma afeekaikíra úfamau sía fínara sía ínniki máriani.

¹⁵ Kafáa Ánutufa Abaraqaammána qímaminoo qinau, sía aneenná ánaaqara Sarai námmarinée qíà. Maqee miná áuqa Saráqa námmarifa máriannoo. ¹⁶ Qinée Saráqa námmarína ámiqi ámiqi máisáananoo faiqi akoonaiqí aní maqa ámiannoo. Mifá moómoo máqannaasa nínoofa márínaqa mina faiqi námukiqari akaqáusa karaambáiqauqa márifaranoo.

¹⁷ Abaraqaammáfa mi ufána iriséenoo maqásaa mapámu fínoo naanaidara qídanoo qinau. Amanée 100 áukuana márara fásiqa fánnoo faiqi máqáannoo fée Saráqa námmarifa faqa 90 áukuana márarafa amanée faiqi máqaannoo fée. ¹⁸ Miqí qímaseenoo Abaraqaammáfa Ánutuna qímaminoo qinau. Náqaa sáina Isamaerafa qiní aináina máráaqaana ifanéè.

¹⁹ Miqí qufanóo Ánutufa qímaminoo qinau. Aní ánaaqa Saráqa námmarifa aní faiqi akoonaiqí maqasáinaná miná áuqu Isakee neé qía. (Maasá ufakíqari Isakeena áuqu naanaidara qíranee qímaqoofanoo.) Qinée ani faqa moodáanaki kára úfa quqáunafa Isakeenasáa faqa minásáaqari náaru náaru kambíqainausasaa faqa máriannoo. ²⁰ Isamaerana fáqa anée qíanandee, miná faqa ámiqi ámiqi ianáura. Miná faiqi námoo moómoo uqanna kambíqeefara. Akoonaiqíuqa qísauku qára taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda 12 marasée úriqararaura márifara. Miná sáaqari kambíqáinausa firaa maqanna márifaranoo. ²¹ Moó áukuana maa quqoonnánasaa kai Saráqa námmarifa aní faiqi Isakeena máqannoo. Qinee qeeqá moodáanaki kára úfa minásaa quqáqaana máriannoo. ²² Ánutufa aiqáma maa ufána Abaraqaammána qímamiséenoo doo quqásee fínau.

²³ Fífufanóo Abaraqaammáfa Ánutuna ufa máu fínoo mi faasaanná kaí narí faqa narí ámaaku Isamaerana fáqa narí aináinira fáiquqa faqa narí aináiniranaki márída maqaqóó fáiqisa fáqa aiqáma nifaaqa áti aukínau. ²⁴⁻²⁵ Abaraqaammáfa 99 áukuana márinoo narí afaaqa áti ateehá áqináu. Isamaerafa 13 áukuana marasoofanóo miná afaaqa áti ateehá áqináu. ²⁶⁻²⁷ Moodáa fáasaana kaí Abaraqaammáfa fáqa narí ámaaku Isamaerafa fáqa narí aináinira fáiquqa aiqáma nifaaqa áti ateeháqau.

18

Ánutufa Abaraqaammána faiqì ámirara qíma afeekaíku ufana.

¹ Abaraqaammáfa Mámareena arookása atukakí súani qámbaanai aiqaiqá ufanóo narí úiqaana máqa kooqíki óoqu faaqée márufanoo karaambáiqqa maaqímmasee miná áfusaa kooroo inau. ² Óoqufaaqee márufaqa faiqí qaaramoó námu ánufanoo Abaraqaammáfa níqáfamaséeno nári óosana máreenoo fíndimeeqeenoo misá ánuqoo sandée óonuréenoó óorindari maqásaa kummáramá fínoo qímanniminoó qináú.

³ Óo úriqararaura, qinée ínni dadaaqírausa máridaqa sía qiní áidaaqa ráaqa. ⁴ Qinee qíanaqa nam-mári mínisaifaqa ínneeqa níku nammári úqu séeqa maa saqarína atukakí adooaaqa. ⁵ Qinee akaqá nárana níminana námaseeqa afeeka mara máreeqa fuaqa. Qinee ínni dadaaqianéera maaqóo ániafanoo. Innee maí ánianannái qiní dúqu uqéeraafanoo. Minára eedoo qífaqa nárana nímia. Miqí qufaqá misá qiqau. Dúfi dúfi doo nímina naanée qiqau.

⁶ Abaraqaammáfa iriséenoó úiqaqa máaqaki sandéenoó óonureenoó Saráqa námmarina qímamináu. Anee kái

kaqi parauáqa ámiqirana moodáa beeka marasée féemu suqá.

⁷ Miqí qímaseenoo ráudamaki sandéenoo burimakáu máruqoo óonureenoo burimakáu ánaaqi ámiqirana amaqí qumooqu kírana mara rumbá máreenoo narí aináinira fáiqi amisoofanóo kai káqi ufanoo arusée suqánau.

⁸ Abaraqaammáfa burimakáu náamma anoona fáqa náamma anoona fadaméena fáqa féemu faqa burimakáu suqárana faqa mara máree míní nímufaqa naqau. Abaraqaammáfa saqári atukakí misá faqa máridanoo nárana nímufaqa naqau.

⁹ Misa námaseeqa Abaraqaammána maaqi qímasee iraqau. Aní ánaaqa Saráqa námmarifa yái fée márinoo fée qufanóo mifá qinau. Mâà úiqaana máqaki máridanoo fee qinau.

¹⁰ Miqí qufanóo misákiqari moó fánnoo qinau. Moó áukuana maa quqoonnánasaa kai qinee kafáa aniráananoo aní ánaaqa Saráqa námmarifa akoonaiqi fáiqi máqaannoo. Miqí qímarufánnoo Saráqa námmarifa úiqaana máqa kooqíki mi fasiqána ánaaqíannai óoqu faaqée ídanoo írimarínau. ¹¹ Miqí qufanoo Saráqa námmarisa Abaraqaamása asooqá uqanna márufanoo Saráqa námmarifa faqa faiqi máqara aukuana óoqai taikánau. ¹² Saráqa námmarifa minára iriséenoo narí kai náanaidara qídanoo qinau. Qinée faqa qeeqá náuraiqindiri asooqá marida. Náqimmasee fee qeeqá qifaaqi faqa aaná fuanáuree.

¹³ Miqúfanoo karaambáíqa Abaraqaammána qímaminoo qinau. Náqaa fée ifanóo fee Saráqa námmarifa naanaidara qínoo fee. Maana qinee asooqá márídaqa náqimándeefaiqi máqaanauree qínoo fee. ¹⁴ Nána áinainee moó áinaina Yáaweefa sía amana áuqaannoo fee mifá amaná aiqáma áinaina áuqaannoo.

Qinée ánoona ufa qídaqa, moó áukuana maa quqoonnása qinée kafáa aniráananoo Saráqa námmarifa akoonaiqí fáiqi máqaannoo.

¹⁵ Saráqa námmarifa miná iriséenoo rufía máreenoo únna qímasee qádo qináu, Qinée sía naanaidara qíqa. Miqí qufanóo misá úriqararafa Karaambáíqa qímaminoo qináu. Anée naanaidara qánaqa íriqa.

Karaambáíqa Soodooma máqusa áruanínnanara qináu.

¹⁶⁻¹⁷ Mi fasiqa qaaramoo namúsa Abaraqaammána faqa óoqu fíuafaqa Soodooma máqusai qáfee máruqoo múqunnisoofanoo Karaambáíqa narí kai qímasee írináu. Qinée áuqararee qúnna áinaina sía Abaraqaammána umeeráma ámaqaanaura. ¹⁸ Miná saaqari kambíqáin-
ausa firaa maqannaá márifaranoo. Aiqáma máqannaasa Abaraqaammána sáaqaraanannai ámiqí ámiqimma ní-
maqaanaura. ¹⁹ Abaraqaammáfa narí faiqi námu fáqa misásáaqari kambíqainausara faqa andeeqára óosanamau kai fuaqéera fuki faaki íanifeera rusandeesámummasee máraqiafana. Misa miqí faqa qinee qíma afeekaikíafanna áinainausa aiqáma miqímma nisaanaura.

²⁰ Miqí qímiriséenoo Yáaweefa Abaraqaammána akooqóo kooroommásee qímamináu. Soodoomma máqusanaasa fáqa Koomoora máqusanaasa fáqa mandá óosana fíqaranoo márifaqa akaqáusa minára níkoó uqanná qaifaqá qímaqimiafaqa íriqa. ²¹ Qinee óoqureeqa mi fasiqa anaaseesá mi oosanná áuqee máriana qáfaanaura kúqaa fee únna fee márídanoo fee.

²² Mi qaaramoo fasiqa namúsakiqari qaara qánda Soodoomma máqusai óoqu fímarufanoo Karaambáíqa Abaraqaammána faqa márínáu. ²³ Abaraqaammáfa Karaambáíqa óorinni óonu réenoo irámirinoo qináu. Kúqaa fee anee andeeqárausa fáqa áaqee máriasa fáqa aiqámee nárú taikéennaree. ²⁴ Qaara fasiqa níku nísauku

taikásee qiní qísauku qára taikásee 50 andeeqárausa mi maqusánaki márifana anee aiqámee nárú taikéennaree. Kafa 50 andeeqárausa márifana mi maqusána asumu quqéennaree. ²⁵ Sía amana andeeqárausa faqa mandáiki-rausa faqa moodáanaki nárinnaranoo. Mifá sía andeeqánoo máridanoo. Andeeqárausa faqa áaqee maríasa faqa sía amana moodáa óosana kai níminnaranoo. Aiqáma maa maqánasaa máríasa siaasa máríanafa andeeqára óosana kai máraà.

²⁶ Karaambáiqá Abaraqaammána ufa iriséenoo qímaminau. Qinéé qaara fasiqa níku nísauku taikásee qiní qísauku qára taikásee 50 andeeqárausa mi maqusánaki paqúriqa sía mi maqusána kurídiانا.

²⁷ Abaraqaammáfa miná iriséenoo kafáa qímaminau. Óo karaambáiqá qinéé qifaaqa quqásee aní qímamunna ufana mi numooná minní qísaa. Qinee faiqí faiqí márídaqa áaqàmámmasee ani faqa moómoo kári ufa qídaqa. ²⁸ Amanée 50 sía márifana 45 kai andeeqárausa márífana moodáannai qísauku 5 minakí sía márinnanara irisée nárinnaree. Karaambáiqá narí qímaminoo qinau. 45 andeeqárausa mi maqusánaki márifaqa sía kurídi taikáanaura.

²⁹ Abaraqaammáfa miná iriséenoo kafáa qímaminau. Óo karaambáiqá qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 andeeqárausa márífana aiqáma nárinnaree. Karaambáiqá miná iriséenoo qímaminau. Qinéé qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 andeeqárausa paqúriqa mi maqusána sía kurídiانا.

³⁰ Abaraqaammáfa iriséenoo kafáa Karaambáiqá qímaminau. Qinéé kaifáa aní qímamánana anée sía qiníara áanoo qia. Moodáa fásiqa áiku ásauku taikásee qiní qísauku qara taikásee 30 andeeqárausa márífana náqaa

fee innáree. Yáaweefa iriséenoo qinau. Qinee 30 andeeqárausa paqúriqa sía miqíanaura.

³¹ Abaraqaammáfa kafáa qímaminau. Qinée qifaaqa quqásee ani faqa moómoo ufa qímarúnnana mi numooná minní qísaà. Mi maqusánaki moodáa fasiqa 20 kai mári-fana náqaa fee innáree. Karaambáiqqa iriséenoo qinau. Qinee 20 andeeqárausa paqúriqa sía mi maqusána kurí-dianaura.

³² Abaraqaammáfa kaifáa qinau. Óo karaambáiqqa sía áanóo qia. Qinee moó úfa kafáa qianáura. 10 andeeqárausa paqúrimásee náqi fée innáree. Miqí qufanóo Karaambáiqqa qinau. Qinée qísauku qara 10 kai andeeqárausa paqúri mándee sía kurídi nímaqaanaura.

³³ Karaambáiqqa Abaraqaammána faqa ufa qímaseenoo dóo óoqu finau. Óoqu fúfanoo Abraqaammáfa quqásee anirandée ámaaqa finau.

19

Soodoomma faqa Koomoora faqa mandá óosanna máraqau.

¹ Abaraqaammáfa múqunnisoo qangirooqandá Soodoomma máqusai óoquree maqúsa kooqíki qáfoofanoo Róotafa miqóo óoqu faaqée márinau. Máridanoo Róotafa miqandá níndafeenoo máqeenoo óonu miqandá nóorinni óorindari maqásaa rupáitama fufanóo maaqí qímasee qímanniminau. ² Óo qiní úriqarara qanda qinee ínniqara dadaaqírara máridaqa. Ínnee qára qiní máaqaki anirée níku nammári uqusée qiní máaqaki faiqaaqa. Faiqée dúna kanánaana fíndi fínaqa ínneeqa fínnannai fuaqa. Miqí qímasoofaqa miqandá qádo qída qiqau. Sáina maa qandá maqúsa qámbaana faiqaanáura.

³ Róotafa sandanáinái qimaseenoo ufaqá miqandá miná fáqa máaqaki kéeqaqau. Óoru roofanóo Róotafa narí

aináinira fáiquqara qufaqá misá ooruku anoona sía qái féemuna faqa ámiqira nárana faqa suqásee nímufaqa naqau. ⁴ Námaseeqa faiqárara ímarufaqa mi maqusánaasa faiqí kumaaráa náuraiqi aiqáma anirée Róotana máaqa fuseemmá datí mámbufaqa Róotana maaqí qímasee áaraqau. ⁵ Mi faiqi qandá fáasai aní máaqaki kéeqaa qanda yái fee márídaqee. Anée miqandá maasá qíminaqa mi qandá mandá óosana nímia.

⁶ Róotafa misá ufa iriséeno ráuda máfinoo narí ánaaqianaindari kooqí ititásee qímánníminau. ⁷ Qinée qádo qíra ufa ínni qímannimidaqa. Sía uqanná maa manda oosanná máraaqa. ⁸ Íriaqa, qeeqá qíraamuna qaara qánda sía faiqí fáqa núaqánda ínni nimisánaqa ínneeqa íriranannai kai máraaqa. Maa fasiqa qandá qiní máaqaki ani raafaqá áqoondi kámmaqauna máriafaqa qinee ámiqimmasee miqandásaa rakísidaqa.

⁹ Miqí qímasee qímannimisooafaqa misa aiqáma maaqí qiqau. Anée moó máqannaafa maasáki ani márianafa. Yáfee qifanèe anee maasára qádo qídanee. Anée nímaaráa. Sía nímaaráinaqa sía aní áqoondiqara kai mandáikamma nímaqaanaura, aní fáqa firaaqóo mandáikamma ámaqánaura. Miqí qímaseeqa misa Róotana afeeqá áquseeqa miná kooqí rufádaairara iqau.

¹⁰ Máaqakiqári Róotana áqoondiqara Róotana qumu rarisámeeqee máaqaki áqusee kooqí ititáqau. ¹¹ Ititáseeqa mi fasiqáusa madáanai márusa aiqáma nífu qimbásoofaqa kooqíara randóosia minnísàqau.

Róotafa Soodoomma máqusakiqari fínau.

¹² Minní soofaqá Róotana áqoondi qára irámiriqa qiqau. Máà anée márianna maqusánaki aní áti akaqáusa márídee. Kái káqi aneenná áraamuqmaaka faqa áiraa-maku óondamara faqa aneenná átíuqa faqa aiqáma nífiqee moosáa fua. ¹³ Maasá maa maqusána damunámma

áquanaura. Karaambáiqá maa maqusánakina óosana óosana mandáinaina kambíqáifanoo mi ufána iriséenoo maaqandá diqaiqafaqá maa maqusána kurídirara qúmi-daqa.

¹⁴ Róotafa iriséenoo narí áraamuna gara nifaaqi qárara qútaaqaqamaqoo fásiqa qánda fáqa qímannimianau. Doo ánifaqa ínnisaimbaqa moótinai fúaqa. Ánutufa maa maqusána damúnirara qínnoo. Miqí qufaqaqá miná áiraamaku gara sía íriqau. Quteéti qídanoo mifoo qímasee káqi máriqau.

¹⁵ Iáqoo faqa kanánaana angirooqára Róotana kafáa fuki faakí qiqau. Dóo kái káqinana aneenná ánaaqa fáqa aneenná áraamuna gara fáqa nífiqee fúà. Ínnee faqa maa maqusána námu faqa kurídifaara.

¹⁶ Róotafa iriséenoo óonáuqee anauqee ímarufánnoo miná áqoondiqara miná ásauku faqa miná ánaaqa ásauku faqa miná áraamunaqara fáqa qumáree rarisámeeqee aanái ubeekaqáu. Yáaweefa Róotanara ámuqusufanóo miqínau. ¹⁷ Nífiqa quqásoofanóo angiroo moó fánnoo qímanniminoo qínau. Ínnee sandámáfuaqa kúqifaara. Fídaqa sía quandáfi qáfaaqa. Afaasásaa faqa sía kásooiaqa. Ínnee kúqifaara, áaqanai sandée óoru fúaqa.

¹⁸ Róotafa iriséenoo maaqí qímasee qímaminau. Sía aneenná qíannannai diiqáà. ¹⁹ Anée firaqóo qiníara ámuqusifana qiní kúqiranakinaana máraananoo. Áaqána níanai márifaqa minní fímaríananoo mi nariráfa qiní fáqa dárinaqa kúquanoo. ²⁰ Anée káqikaa máqusa muqúnni qáfaidanee. Mifa adeedí márifaqa amanée qinee minní sandáanauree. Káqikaa máqusa uqanná máridanoo qinée minní óonureeqa asumu márianaura.

²¹ Miqí qímasoofanóo angiroo moó fánnoo qímaminau. Dóo amaná qinee minára eedóo qídaqa. Sía qinée mi maqusána kurídanaura. ²² Dóo kái káqi sandáà. Anée

óonu ráinaqa miqóo qeeqá qúnna áinaina áuqaanaura. Róotafa mi maqusánara káqikaa máqusee qunára misa mi maqusána áuqu Sooara fée qídaqa.

Karaambáiqá Soodoomma máqusa faqa Koomoora máqusa faqa kurídinau.

²³ Mi kananaanná súani afu maqee úri márufanoo Róotafa Sooara máqusai óonu ranau. ²⁴ Oonuroofanoó Karaambáiqá idá námu faqa koorootaqásàaqári qéemari idánara foorá írana námufaqa quqássoofanoo aakuara foora Soodoomma máqusasaa fáqa Koomoora máqusasaa fáqa áqufináu. ²⁵ Áqufinoo mi arumúnaki máru maqusáusa faqa aiqáma faiqí ánaasee faqa ándanda faqa náru taikánau. ²⁶ Róotana ánaaqá narí afaaqi fáqa sandée fídanoo óonu quandáfinoo áfu máqeenoo doo miqóo ooruku kámmafi kísaaqa saqáriara foora rakíqanoo márínau.

²⁷ Moó kánanaana Abaraqaammáfa fíndimeeqeenoo Karaambáiqá fáqa ufa quqóo óoqu finau. ²⁸ Miqóoqari Abaraqaammáfa mara muamí qáfoofanoo Soodoomma fáqa Koomoora fáqa mi afaasánasaa máru maqusásusaki idá muna fannoo firaafa uqanná óoru fúfánoo qáfanau.

²⁹ Ánutufa mi afaasánasáa máru maqusáusa faqa máqa maaqá faqa kurídidanoo Abaraqaammánara iriséeno Róotafa máriu maqúsausa nárídanoo Róotana kái marée-qee kaqínni quqánau.

Mooabana fáqa Amoonna faqa níku nísauku kambíqoo ufafa.

³⁰ Róotafa Sooara máqusara rufiaséeno narí áraa-muna qara nífiqeenoo ámuuqu námusaa óoni áamara márúnaki óoru márínau. ³¹ Máriufoofanoó miná áraa-muna indaarúqaafa ínaaqianaana maaqí qímasee qímamináu. Dóo maasá qíkoofa asooqá márídanoo. Sía maa saqánna aníndiri marasée faiqí mara qímifaqa máqara

fásiqauqa márídaqa. Aiqáma faiqí áuqeeu óosanafa sía anindiríki márídanoo. ³² Doo ánínaqa aníndiri uáinna námmary áuquseeqa nári níkoona ámfánanóo moómoo námaseenoo fúru fárinaqa aníndiri miná fáqa sakasée faiqáà. Miqí másaifanóo aníndiri níkoofa aníndiri faiqí mara qíminaqa aníndiri faiqi námu fíndifíqa máriaqa.

³³ Miqí qímaseeqa mi eendánaki miqandá uáinna námmary moómoo nári níkoona amisoofanóo néeneeséenoo fúrufara másoofanóo ánasaafa náaree narí ákoona fáqa sakasée faiqanau. Úainna námmary fánnoo miná fúru fára másoofanoo narí áraamuna áuqoo áinainara sía írinau.

³⁴ Kanánaana ánasaafa narí áuna qímaminoo qinau. Fáasái eendáki qinée qeeqá qíkoona faqa sakasée faiqéeqa. Doo fáfaa eendáki aníndiri uáinna moómoo kaifáa ámi-ananóo námaseenoo fúru fárinana aneé faqa miná sakasée faiqáà. Miqímasee aníndiri qeeqá qíkoona faiqi máqasaana faiqí asumu káqi máriaqa. ³⁵ Miqí qímasee doo mi eendánaki miqandá uáinna námmary moómoo nári níkoona amisoofanóo fúru fárammá soofanóo áuna fannoo narí ákoona faqa sakaséenoo faiqanau. Róotafa uáinna námmary námseenoo fúru fáridanoo narí áraamuna áuqoo áinainara sía írinau.

³⁶ Miqímmasee Róotana áraamuna qára nári níkoona faqa faiqoonánnai nímuaqu qáikiqau. ³⁷ Miqímásee márufanoo indaarúqaa áraamana fánnoo faiqi akoonaiqí maqaséenoo miná áuqu Mooaba neé qinau. Máriu fanoo Mooabafa fíndifinoo Mooaba máqannaasa níkoofaikamminóo márinau. ³⁸ Áuna fannoo mifá fáqa faiqi akoonaiqí maqaséenoo miná áuqu Beenaami feé qinau. Máriu fanóo Beenaamifa fíndifinoo Amoonaa máqannaasa níkoofaikamminóo márinau.

20

Abaraqaammána faqa Abimeereekána faqa ufa.

¹ Abaraqaammáfa Mámareena máqusa minní séenoo Neekeefa máqa máaqakina óoqu finau. Mifa Kadeesa máqusa dínni Sura máqausa dínni qámabaana óoqu márinau. Marikínoo kafáa Keeraara máqusaki óoqu márinau. ² Keeraara máqusaki káqi máridanoo Abaraqaammáfa narí ánaaqara Saráqa námmarinara qiní dáuna fée qinau. Keeraara máqanna karaambáiqá miná áuqu Abimeereekáfa márinau. Mifá Abaraqaammána ufa iriséenoo Saráqa námmarinara miná áuna fée qímaseenoo narí aináinira fáiquqa niqiqoofaqá Sáraqa námmarina maréeqeeqa Abimeereekána ámiqau.

³ Miqóo márufanoo Ánutufa Abimeereekána qainá sáa kooroo qímasee qímaminau. Anée kúqinnaránoo maa anaaseená anée máraannana moó fásiqa ánaqa máridanoo.

⁴ Abimeereekáfa Saráqa námmarina sía sakasée faiqanau. Minára iriséenoo Ánutuna qímaminoo qinau. Óo karaambáiqá qinee andeeqárausa máridaqa anee qiní faqa qiní faiqí ánaasee fáqee nárinnaree. ⁵ Abaraqaammáfa narí kai Saráqa námmarinara qiní dáuna fee qifaqá qinée írifa. Kafa maa anaaseefá faqa narí afaaqiara qínoo qiní qífasaa fee qínoo. Miqí qifaqá qinee mina írunanoo qiní dáakirafa qímaqiminoo sía áaqarafa aníki máriannoo fee qifaqá máraunanoo sía áaqarafa qiníki máridanoo.

⁶ Ánutufa iriséenoo kafáa qainásaa qímaminoo qinau. Eeóo qinée írifa kuqáa aní aakirafa qímamifana andeeqáananoo. Qinée kai aní qumeé rafáaqafúnana anée sía qiní mandáikamma qímaqeenana mi anaaseená faqa sakasée faiqáananoo. ⁷ Dóo fíndi fínana mi fasiqána ánaqa kaifáa narí afaaqinnái aiqáinanóo fúani.

Abaraqaammáfa qiní tamummáqara fásiqa máridanoo. Mifá aníara innaaru qínaqa iriséeqa siàmma aní áruanauranoo. Anée sía mi anaaseená aiqáinaqá aní faqa aní máqannaasa faqa aiqáma náruanauranoo.

⁸ Abimeereekáfa miná iriseenoo Kanánaana eendái fíndifinoo narí máqannaa úriqararausa náaramáseenoo Karaambáiqá qu úfana qímannimisoofaqá firaa qóo ruffaqau. ⁹ Abimeereekáfa kafáa Abaraqaammána áaramáseenoo irámirinau. Anée nána óosanee maasá qíminánee. Nána mandá áinainee maasá aní ámunanee anee qiní faqa qini qíku qísauku faqa firaa úmmaara qíminanee. Sía áuqaaqaa íra óosana maasá qímiananoo. ¹⁰ Nána írirafee márifanee maaqínanee.

¹¹ Abaraqaammáfa miná iriséenoo maaqí qímasee Abimeereekána qímaminoo qináu. Qinée maaqí qímasee qímiriqa maa maqannáasa sía Ánutunara ruffíqee máriafaqa qiní daruséeqa qiní qínaaqa máree foo qímaseeqa miqí qíqa. ¹² Qiní qínaaqa kúqaa qiní dáuna máridanoo qiní qíkoona áraamuna máridanoo moó ánaasee faiqí márifaqa maraqáunafa máridanoo. ¹³ Ánutufa qiníara aneenná akoona maqúsa minnísee anaamurinni núannee qufaqá qinee Saráqa námmarina qímamiqa maaqí qiqíafana. Anee qiníara qiní úriqarara fee qínana qiníara qiní qífasaa fee qia.

¹⁴ Miqí qufanóo iriséenoo Abimeereekáfa Saráqa námmarina kafáa Abaraqaammána áminau. Mikarí mifa sip-sípauqa faqa burimakauqa faqa aináinira mánaaqa kúmaaraauqa faqa Abaraqaammána áminau. ¹⁵ Amiséenoo maaqí qímasee qímaminau. Qiní maqa máaqa máridanoo. Aneenná kai áidinnaqoo mária.

¹⁶ Miqí qímaseenoo quandá fínoo Saráqa námmarina maaqí qímaseenoo qímaminau. Dóo aní áfasaana siruáa munnimma wan tausénna 1000 ámiqa, maa ummaaráfa

taikáinaqa aní faqa máriasa aní áaqarana sía máriifoo qiaqéera. Kafáa aiqámausa aníara sía mandóosana áuqee foo qiaqa.

¹⁷⁻¹⁸ Yáaweefa Saráqa námmarinaki kambíqoonara iriséeno Abimeereekána, na áiku ásaukukinaa ánaaseeuqa faiqì máqara áana ititásoofaqa faiqì máqarara sía amanáikiqua. Miqíqa márufanoo Abaraqaammáfa Abimeereekánara Ánutufinnai innaaru qufanóo Ánutufa Abimeereekána faqa narí ánaqa faqa narí aináinira mánaaqauqa faqa misá aurírana taikannisoofaqá kafaai faiqì máqarana amanáikiqua.

21

Isakeena máqoo ufafa.

¹ Karaambáiqua narí qímaqoondee ínoo Saráqa námmarina ámiqi ámiqimma ámaqanau. ² Miqímmasoofanóo Abaraqaammáfa náuraiqi márufanoo Saráqa námmarifa ámuuqu qáikinoo Abaraqaammána faiqì Ánutufa qímaqooqoo máqanau. ³ Maqasoofanóo Abaraqaammáfa miná áuqu Isakeeneé qinau. ⁴ Áuqu rámaséeno qísauku dínna taikásee dínna ani qaaramoó maraséeno 8 faasaana áiqaramá fufanóo Abaraqaammáfa Ánutufa qímamúndee ínoo Isakeena afaaqa áti ateeeká áqinau. ⁵ Abaraqaammáfa uan handeeréeta 100 áukuana faqáafa márufanoo Isakeena máqanau.

⁶ Saráqa námmarifa Isakeena maqaséeno maaqí qinau. Ánutufa asasírana faqa naanaidara qírana faqa qíminoo. Aiqámausa minára írinausa qiní faqa naanaidara qífáranoo. ⁷ Miqí qímaseeno Saráqa námmarifa maaqí qinau. Yáfee moó fánnoo Abaraqaammána qímaminoo Saráqa námmarifa narí faiqì maqasée amana náamma ámiannoo fee qíannoo féé, sía amana moó fánnoo miqí qíannoo. Miqí qímariafaqa qinee asooqá námuki Abaraqaammána

faiqì akoonaiqí máqeeqa. ⁸ Isakeefa áaqoo írinoo náamma minnísoo fáasaana Abaraqaammáfa qoomáqa firaaqóo suqánanau.

Abaraqaammáfa Qakaarana faqa Isamaeerana faqa niqiqoo úfafa.

⁹ Miqímmasee máriufanoo moó kári Isipa máqanna ánaasee Akaara námmarina ámaaku fannoo Saráqa námmarina ámaaku Isaakeena faqa sararí márínau. ¹⁰ Sararímarufanoo Saráqa námmarifa miná qáfamaseenoo Abaraqaammána qímaminoo qináu. Maa ainainira manaqána fáqa narí faiqì fáqa niqáinaqa fuaqa. Maa anaaseená faiqì fannóo sía aní qumíasana qiní faiqì máraree qínnana máraannoo.

¹¹ Isamaeeráfa faqa Abaraqaammána faiqì márúnara Abaraqaammáfa mi ufána írufanoo aundurá ummaara ranau. ¹² Miqúfanoo Ánutufa Abaraqaammána qímaminoo qináu. Sía faiqì ánaaqi qísanoosára ámuqusiani. Anée Saráqa námmarifa qímamindee ía. Isakeena sáaqari kai qinee qíma afeekaikíafannandée ínoo moómoo asumu kambíqeefaránoo. ¹³ Aní aináinira ánaasee faiqì fáqa qinée dadaaqíananoo moómoo faiqì maqasáinaqa moó máqannaasara foorá marifaranoo. Mifá faqa aní faiqì kái márídanoo.

¹⁴ Abaraqaammáfa mi ufána iriséenoo moó kánanaana fíndifinoo féemu áafaqa faqa aandáu apata táquki nam-mári sakaséenoo Akaara námmarina uqáruma amiséenoo faiqì áakuamaqáseenoo aiqanau. Akaara námmarifa narí ámaaku áfiqeenoo Beeraseeba máqa máaqaki aadána máqa máaqaki óoqu márídanoo óonuree anirée ída márínau.

¹⁵ Aandáu apata táqukinaa námhari aiqáma taikáfu-fanóo Akaara námmarifa narí faiqì káqikaa sáqari atukakí

áisanau. ¹⁶ Aisáseenoo káqikaaqóo kísaaqasaa óonu óoq-
ufaqee ídanoo narí kaí qímírinau. Qinée sía amana qeeqá
faiqì kúqirana qáfaanauranoo. Miqí qímaseenoo miqóo
óoqufaaqée márídanoo ikí ráqee márínau.

¹⁷ Miqí márufanoo Ánutufa mi faiqína ikí ráqarana
írufanoo innaarúnaindari Ánutuna angiroo moó fánnoo
Akaara námmarina qímaminoo qináu. Akaara nám-
mari anée nánaree ummaara márídanee. Sía rufíaa.
Aní ámaaku ikí ráqarana Ánutufa dóo írinoo. ¹⁸ Dóo
fíndi fínana óonu faiqì rafúsusee ámiqi ámiqia. Qinée
miná sáaqari kambíqainausa firaa maqannaasaiká mán-
nisaanaura.

¹⁹ Miqí qímaseenoo Ánutufa Akaara námmarina
áfu maqa ámufanoo nammári mádika qáfanau.
Qáfamaseenoo aandàù apata táqu mara máreenoo óoqu
saka narí faiqì ámufanoo nanau.

²⁰ Ánutufa Isamaeerána rakísi ámaqee márufanoo
innooqánau. Innooqáfufanóo mifa Paraana aadána
máqa maaqáki márídanoo uaqárana akoofása márínau.
²¹ Paraana aadána máqa máaqaki márufanóo miná ánoofa
Isipa máqusaindaraa mánaaqa mara áminau.

*Abaraqaammáfa Abimeereekána faqa moodáanaki kúra úfa
qináu.*

²² Mi karí Abimeereekáfa Pikoorana narí rákira
fásiqauqa uriqararana áfiqeenoo Abaraqaammáfa
máruqoo óonu réeqa maaqí qímasee qímamiqa
qiqu. Anée aiqáma áinaina áuqaannánaki Ánutufa
dadaaqídanoo. ²³ Doo maqee Ánutuna áfusaa qíma
afeekaikámmásee qiní faqa qiní faiqi námu faqa qiní
sáaqari náaru kambíqainausa faqa sía mandáikamma
nímaqaa. Qinée aní ámiqimma ámaqáqiafana anée faqa
miqí kai ínana qíma afeekaikámmásee qiní faqa maa maqa

maaqaána anee márianna maqa maaqaána fáqa ámiqimma qímaqaa.

²⁴ Abaraqaammáfa minára iriséeno qímaminau. Qinée miqímmianauree qímasee qíma afeekaíkinau.

²⁵ Miqí qímaseeno Abaraqaammáfa Abimeereekána óori kándara úfakiqari qímaminau. Aní aináinira fáiqi-uqa qiní nammári mádika rákirara máseeqa máreeà. ²⁶ Abimeereekáfa iriséeno qímaminau, Qóo qinée sía miná írídaqa, yáfee miqínoo fee. Anée minára sía qíma qímunaqa sía íríqiafana. Maqee kái írídaqa.

²⁷ Abaraqaammáfa minára iriséeno burimakáuqa faqa sipsípauqa faqa maréeqee Abimeereekána áminau. Amisé miqandá moodáanaki kiquá. ²⁸ Abaraqaammáfa sipsípa ánaaqiuqa dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 náadumasaa rainá quqánu. ²⁹ Abimeereekáfa miná qáfamáseenoo Abaraqaammána irámirinau. Anee nánaree miqídanee.

³⁰ Miqí qímasee iroofanóo Abaraqaammáfa qináu. Anée maanáuqa máraà. Anée márainnanannóo qiníara maa nammari dikaandána indu fínaufoo qinnáranoo.

³¹ Misá miqóo qíma afeekaiká máseeqa mi maqusána áuqureeqa Beeraseeba fée qiquau.

³² Miqanda Beeraseeba máqa máaqaki moodáanaki kúra úfa qímasoofanoo Abimeereekáfa narí rákira fásiquauqa úriqararana Pikoorasandíri narí maqúsai Firistia máqa máaqai fiqau. ³³ Miqandá fufanóo Abaraqaammáfa tamarisika sáqari Beeraseeba máqusai úmmaquseeno náaru náaru márira Káraambaiqa Ánutunara innaaru qímarinau. ³⁴ Mi kamúqoo Abaraqaammáfa kísaaqasaa Firistia máqa máaqakina márínau.

22

Ánutufa Abaraqaammánara aneenná ámaaku Isakeena tatúfirana suqá qímiannie qu úfafa.

¹ Máriiufanoo Ánutufa Abaraqaammána amanam-másee qáfaanee qímasee innaarúnaindari áaramasee qinau. Óo Abaraqaama qufanóo Abaraqaammáfa qinau qinée maaqóo márídaqa. Miqí qufanoo Ánutufa qímam-inau.

² Aneenná ámaaku Isakeena aní ámaaku moodáa, káaqa ámuqusa ímariannana áfiqeenana Mooría máqa máaqai óoru ráinaqa qinee áaqana moó uqafíqánaura. Anée mi aaqannánasaa aneenná ámaaku arusée qini tatúfirana suqá qímia.

³ Miqí qímasoofanoo kanánaana fíndifinoo narí dookísaa idá rufáriséenoo minásaa quqáseenoo narí aináini marú faiqi qandá faqa narí ámaaku Isakeena fáqa nífiqeenoo fíndimeeqee Ánutufa qímàmúnnai finau.

⁴ Qaara afuru aanái fí faiqaqau. Qaaramoó kufanóo Ánutufa qímaqoo áaqannafa níanasaa márufanoo qáfanau. ⁵ Qáfamaseenoo Abaraqammáfa narí aináini máru faiqi qandá qímanniminoo qinau. Ínneeqara maaqóo márída doonkísaa rakísiaqa. Qeeqá qímaakundíri miqóo óoru Ánutunara innaaru qímasee ínneeqara iannái qúmuanaura.

⁶ Miqí qímaseenoo Abaraqammáfa tatúfirana suqáaninna ídana maréeqeenoo Isakeenasáa soofanóo mároofanoo narí idá géemaruna ákuru mándeenoo miná qumáreenoo musúka faqa qumáreenoo doo narí faiqi áfiqeenoo Ánutufa qímaqoo áaqanna kaaqa óoru fínanau. ⁷ Aanái óoru fímarufanoo Isakeefa narí ákoona áaramaseenoo qinau, Qípoo qufanóo Abaraqammáfa foó qímasee qinau. Nánaree qídanee qufanoo Isakeefá qinau. Qinée qáfaunana anee idáti faqa idá rúmbarana faqa

máree fímarinanoo, yáafée tatúfirana suqéefandínna sípsipafa márídanoo fee.

⁸ Abaraqaammáfa maaqí qímasee narí ámaaku qímaminau. Ánutufa narí kaí sípsípa ánaaqi moodáa qíminaqá tatúfirana suqámianaura. Miqí qímaseeqa miqandá moodaanaki óoru fíqau.

⁹ Miqandá Ánutufa qímaqoo áaqannasaa óoru réeqa Abaraqaammáfa óoniuqa maréeqee áaku aakummáseenoo idá miná ámuuaqa quqáseenoo narí faiqì Isakeena ruúmbeequeenoo rafúsu idásaa rusínau. ¹⁰ Rusíseenoo musúka qumáreenoo narí faiqì kuqá arusaanéera inau. ¹¹ Karaambáíqa angiroo innaarúnaindari áaramaseenoo qinau, Abaraqaamma, Abaraqaamma, miqí qufanóo Abaraqaammáfa qinau. Qinée máà márídaqee qufanoo Karaambáíqa qinau. ¹² Sía faiqì arua, sía mandáikamma ámaqaa. Sía aneenná ásaukukoo aneenná faiqì árua. Dóo maqéé qinée írídaqa anee Ánutuna ufa qaindúsidana miná ufa áfaqee máríananoo. Anée aneenná ámaakuara aneenná ámuqusa uqannára sía qáòo qíananoo eedóo kaí qíananoo.

¹³ Miqí qufanóo Abaraqaammáfa uqéeráfinoo qáfoofanoo ándandaki sípsípa ákoona saqári ánaaqiki aanai rutáqusee márufanoo qáfanau. Qáfamaseenoo Abaraqaammáfa narí ámaaku ámaqaa máqeenoo sípsípa ákoona aruséenoo Ánutuna tatúfirana suqá áminau. ¹⁴ Miqóoqari Abaraqaammáfa mi aaqanná áuqu reenoo, Karaambáíqa nímira áaqanee qinau. Minára maqee mindáraasa maaqí qídaqa, Yáaweefa narí áaqanasaa nímídanoo fee qídaqa.

¹⁵ Karaambáíqa angiroo innaarúnaindari kaifáa Abaraqaammána áaramaseenoo qinau. ¹⁶ Karaambáíqa aníara maqí qídanoo. Qinée qeeqá dúqusaa qíma

afeekaikammásee qídaqa. Qinee firaaqóo ani ámiqimma ámaqaanaura. Aneé aneenná ámaaku moodáa sía qádo qíannanara qinee miqíanaura. ¹⁷ Qinee kúqaa qíma afeekaikámmasee anísaa aní aruakínausa aní áiku ásauku innaarúnai fásaura foorá moómoo márifaranoo núkudara foorá aní ámianauranoo. Aní áiku ásauku namuqáa rafáaqa fúsee misá aináina máree márifaranoo. ¹⁸ Aiqáma máqannaasa qiníara aní áiku ásauku ámiqi ámiqimma nímaaqaafánandee másee maasá fáqa ámiqi ámiqimma qímaqaannee qifáranoo. Anee qiní aakápara ufa qaindúsuannánara miqíqa.

¹⁹ Abaraqaammáfa miqóoqari narí faiqi Isakeesandíri narí aináinira fáiqi qára qúmi nífiqee narí máru máqusanaí Beeraseeba máqusai óoqu márínau.

Naqoorana áiku ásauku núqu.

²⁰ Máriiufanoo Abaraqaammáfa irufanoo Mirikaa nám-marifa Naqoorana Abaraqaammána ákaqa faiqi qísauku dínni taikásee dínni óonu qaarammoó marasée 8 máqee fóo qíqau. ²¹ Usafa indaarúqaafa Busafa miná ánaaqiannaafa márínau, miná ánaaqiannaafa Keemueerafa mifá Arammána ákoofa márínau. ²²⁻²³ Miná ánaaqiannaafa Keeseedafa márínau, miná ánaaqiannaafa Qasoorafa márínau, mina ánaaqiannaafa Piradasafa márínau miná ánaaqiannaafa Didarafa márínau, misá nínaaqiannaafa Beetueerafa márínau. Mifa Reebeeka námmarina ákoofa márínau. Mirikaa námmarifa mi faiqi námusa Naqoorana Abaraqaammána ákaqasaa máqanau. ²⁴ Reumma nám-marifa Naqoorana ínaaqiannaa ánaasee fánnoo Teebana faqa Kaqammaana faqa Taqasana faqa Maakaana faqa máqanau.

23

Saráqa nammarifa kúqufanoo Abaraqaammáfa ákundara máqa feefaurú ufa.

¹ Saráqa námmarifa 127 áukuana marasée kúqinau.

² Kannaana máqa máaqaki Qeeboorona máqusaki kuqufufanoo Abaraqaammáfa miná kuqíranara soofaari márinau.

³ Abaraqaammáfa narí ánaaqa kúqirana máfi quqásee Qeetana áiku ásauku máruqoo óonureenoo maaqí qí-masee irámirinoo qinau. ⁴ Qinée moó máqannaasa ínni qámbaana ani máridaqa. Amanée qiní maqá moó qími-faqa feefaurú nimiséeqa qeeqá qínaaqa minakí ákundaanáuree.

⁵ Qeetana áiku ásuku irisée Abaraqaammána qímamiqa qiqau. ⁶ Anee maasá ufa íria, maasa aní qáfaunana anée afeeka rakisirafá márianafa máriananoo. Aneenná ánaaqa maasá ámiqira mádikaki ákunda. Maasa aiqá-mausa mi madikánaki ákundanara asasídaqa.

⁷ Miqí qufanoo Abaraqaammáfa misá nóorinni kummá rámafinoo qímanniminoo qinau. ⁸⁻⁹ Ínnee eedóo qiafaqá amanée ínnee Eefarona, Sooqarana ámaaku irámir-ifánoo ínni nífusaa Makapeera máqa máaqaki narí anaadóo átinni óoni áamara márina qíminaqa feefaurú amana kái amiséeqee mi maqa maaqána qeeqáindi kámmásee qeeqá qíku qísauku níkundee márianauree.

¹⁰ Eefarooka narí Qeetana áiku ásauku faqa faandaa-mura kooqíki ufa suqíranaki máridanoo iriséenoo aiqá-mausa irámirufanoo Abaraqaammána qímaminoo qinau.

¹¹ Óo úriqararafa íria, qinee aiqáma mi maqána faqa óoni áamara minakí márina faqa aní ámianaura. Maaqóo qeeqá faiqi ánaasee nífusaa aní ámianana aneenná ánaaqa minakí ákunda.

¹² Miqí qufanóo Abaraqaammáfa Qeetana áiku ásauku nóorinni kummá rámafinoo Eefaroonaa aiqámausa íri-aqeera firaaqóo qímaminoo qinau. ¹³ Amanée qinée irámiriananée írinnaree. Qinée mi maqána átisaa aiqáma feefauríanaura. Qinee feefaurú ámianana anee eedóo qímasee márainaqa qinee qeeqá qinaaqa miqóo ákundaanára.

¹⁴ Eefaroonáfa minára iriséenoo maaqí qímasee Abaraqaammána qímaminau. ¹⁵ Óo úriqararafa, maqá feefaurú 400 siruáa máridanoo, mi feefaurúna maasá qeeqá qámbaana náqa fée másee rainánauree. Anee aneenná ánaaqa káqi minakí ákunda. ¹⁶ Abaraqaammáfa iriséenoo eedóo qímaseenoo sikéera maraséenoo 400 qummaara ainaina dínni quqáseenoo siruáa dínni quqásoofanóo amana kái ufanóo áminau. Eefaroonáfa aiqámausa narí máqannaasa Qeetana áiku ásauku nífusaa qufanóo iriséenoo miqí kai minau. Nárì sikéera qummaara amana kái Eefaroonaa áminau.

¹⁷ Miqímmasee Abaraqaammáfa Eefaroonaa aiqáma áinaina Makapeeraa máqa máaqaki súani óosana qáannai Mámmareena maqúsa adeedí maruna feefaurúmmasoofofanoo Abaraqaammánaindi kinau. Mi feefaurírífa maqá faqa óoni áamara minakí márúna faqa aiqáma sáqariyuqa mi maqána átisaa máru saqarísa faqa aiqáma moodáanaki rafáaqafinau. ¹⁸ Aiqaama Qeetana áiku ásauku miqóo suqíranaki máriusa mi maqa maaqánara Abaraqaammánaindi fée qiqau. ¹⁹ Miqímmaseenoo Abaraqaammáfa narí ánaaqa Saráqa námmarina mi ooni aamáranaki Kannaana máqa máaqaki ákundanau. ²⁰ Miqímmasoofofanoo mi maqáfa faqa óoni áamara minakí márúfa Qeetana áiku ásaukundi máriufa Abaraqaammánaindi kufanóo mi maqána níkundara máqaikinai.

24

Isakeena ánaaqa mara ámu ufafa.

¹ Doo Abaraqaammáfa káaqa náuráiqi márínau. Karaambáiqá Abaraqaammáfa aiqáma áuqoo áinainna ámiqi ámiqimma ámaqee márínau. ² Abaraqaammáfa nári óosana maraséenoo nári aináiniranasaa kísaaqasaa rakísi marúna áaramaseenoo qímaminoo qínau. Anee aneenná ásauku qífundana ámeemaanai áusùsee afeekaiká másee qíma afeekaikía. ³ Qinee aníara Karaambáiqá ínnaarúna faqa maqá faqa áuqu Ánutuna áuqusaa qíma afeekaikámasee sía qiní qímaaku Kannaana máqanna ánaasee mara ámiannee qídaqa. ⁴ Anee qinéé kambíqaafanna máqusanai óonuree qiní átikinaa mánaaqa mara máree Isakeena múqu ámià.

⁵ Miqí qímasoofanoo mi rakisiráfa maaqí qínau. Dóo amaná, óoru ráanaqa mindáaraa mánaaqa iráifanoo narí máqa máqa minnísee maí qúmírra ititínaqa amanée qinee aní ámaaku aiqáananoo anée qúmúnna máqa máaqanai óoru fúannoo fée.

⁶ Miqí qufanóo Abaraqaammáfa qínau. Óo sía uqanná anee qiní qímaaku aiqáinanoo minní óorufuani. ⁷ Yáaweefa innaarúnaindaraa Anutúfa qeeqa qíkoona maqúsaindaraana faqa qeeqá ainaina maqásaaqaraana faqa mara máreenoo maa maqa maaqánasaa quqáqoosa márídaqa. Mifa qíma afeekaikámmasee qiní fáqa qiní qíku qísauku fáqa maa maqa maaqána nímianauree qínau. Mifa narí angíroo aiqainanoo aní áfunni fínana óoru qiní qímaaku ánaaqa áfiqee qúmi naránnoo. ⁸ Mindáaraa mánaaqa fánnoo sía maí qúmírra qínana miqóo kaí qíma afeekaiká máqaanna ufánakiqari idukúananoo. Qiní qímaaku sía minní áfiqee óoru fúà. ⁹ Miqí qímasoofanóo mi ainainira fasiqáfa narí ásauku Abaraqaammána nari

úriqararana áfundana ámeemaanai quqáseenoo qinau, doo qinée anee qíanandee ianáura.

¹⁰ Miqí qímaseenoo ráudama kínoo Abaraqaammána kamméera, qóosa fooqána, miná qísauku qára maraséenoo narí úriqararana aináina ámiqirana kaí maraséenoo kamméerasaa quqáseenoo máreenoo finau. Abaraqaammána ákaqa Náqoorafa Mesopotamia máqusai súani dínni átaaqeeni márunnai óoru fínau. ¹¹ Aanái faiqanóo fífiiu fanóo eenée márufanoo ánaaseeuqa nammári sákee máruqoo óonu ranau. Óonuree qáfoofanóo maqúsa adeedí nammári sákee máruqoo óonu réenoo miqóo narí kamméerauqa quqásoofaqa máriqau.

¹² Narí kamméerauqa quqáseenoo mi fasiqáfa Yáaweenara innaaru qínoo qinau. Óo Ánutu qiní úriqararana Abaraqaammána Ánutufa anée qiní faqa máridana maqee qiní dadaaqá. Anée qiní úriqararana Abaraqaammána faqa qíma afeekaiká máqoonafa maqee ánoonaikiani. ¹³ Qinée nammári sákee máriana aaqá adeedí márunaqa, ánaaseeuqa nammári ani sákee máriafaqa márídaqa. ¹⁴ Moó mánaaqa aniráinaqa qinee maaqí qímasee qímamianaúra. Amanée aneenná táquki nammári saka qíminaqa naanáuree. Mifá qiníara námasainaqa aní kamméerauqa faqa nímianauree qínnanara minára aneenná aináinira fáiqi Isakeena útaaqama ámaqaqaanafee qianáura. Mi ainaináfa kambíqainaqa anee qiní úriqararanasaa qíma afeekaikunna úfanara írianaúra.

¹⁵ Mifa miqí qímasee innaaru qímarufanoo moó mánaaqa Reebeeka námmarifa nammári táqu ákumáaqa aku máree aniranau. Mifa Abaraqaammána ákaqa Náqoorana faqa miná ánaaqa Mirikaa námmarina faqa faiqì Betueerana áraamuna marínau. ¹⁶ Miná óori áfiri ámiqi ámiqi

írafa sía áuqu márufa aniroofanóo qáfoofanoo óoqu namári saka máree úrinau.

¹⁷ Ururoofanóo Abaraqaammána aináinasaa rakísira fásiqá fánnoo mi fúnnai sandée óonureenoo maaqí qímasee qímaminau. Amanée aneenná táqukinaa námmani káqikaana qíní qíminaqee naanáuree.

¹⁸ Miqí qufanóo mi manaaqáfa qináu, eeòò faiqí firaafá, dóo náà qímaseenoo nammári táqu afíqú quqásoofanóo dóo nanau.

¹⁹ Námasoofanóo mi manaaqáfa narí kaí qináu. Qinée nammári moó fáqa sakasée aní kamméerauqa ními sánaqa náma saífanoo nímuauqá íanno.

²⁰ Miqí qímaseenoo narí nammári táqu kái káqi difáaniki adíaseenoo sandéenoó óoqu moó fáqa saka máreenoo múru adía soofaqa kamméerauqa naqau. ²¹ Kamméerauqa nammári ními márufanoo Abaraqaammána aináinira fásiqa fánnoo íreedaa kai kásooinoo márídanoo qáfaidanoo maaqí qímirináu. Dóo fée Yáaweefa qineé kísaaqasaa ánunnaara ánoonai kídanoo fée.

²² Kamméerauqa nammári néeneese nímuauqummásee márufanoo Abaraqaammána aináinira fásiqa fánnoo kóorannai áuqira qimmusa mi manaaqána aikikí qusamáqaseenoo kafa kóorannai áuqira ísaaqama qaaraqánda ásaukuki usamáqaseenoo irámirinoo qináu.

²³ Aneé yána áraamunee márídane amanée qíní qímaqimia. Amanée maasá námu aneenná ákoona máaqa kina nífiqee fínaqee faiqaanáuree.

²⁴ Reebeeka námmarifa miná iriséenoo narí qímaminoo qináu. Qíní qíkoofa Beetueeráfa Náqoorana faqa Mirikaa námmarina faqa faiqí márídanoo. ²⁵ Maasá máaqa nárana amaná márídanoo aní faqa ániasa fáqa aní kamméerauqa faqa nárana máaqa faqa nímfaránoo.

²⁶ Miqí qímasoofanóo Abaraqaammána aináinira fásiqa iriséeno maqásaa óorindari mapámu finoo Karaambáiqua narí úriqararana Abaraqaammána Anutuna amooqídanoo maaqí qinau. ²⁷ Óo Ánutu Abaraqaammána Ánutufa, anée ámiqi ámiqi uqanná míananoo. Anée Abaraqaammána ámiqi ámiqi ímariannanara sía taikéeno káqi fídanoo. Karaambáiqua fánnoo qiní úriqararana átiyuqa iannái an-deeqásee qífiquee áninoo.

²⁸ Miqí qímasee innaaru qímasoofanóo Reebeeka námmarifa sandeenoo narí ánoona máaqai óonureenoo aiqáma mi ufáusa qímaminau. ²⁹⁻³⁰ Reebeeka námmarina áfasaafa Rábanafa Reebeeka námmarina ufa iriséeno kóorannai áuqira qímmusa qusamáqóona faqa kóorannai áuqira ísaaqamá qusamáqóona faqa qáfamaséeno ráudamaku fánnoo óoquréeno nammári sákee máru madikána áfainni qáfoofanóo Abaraqaammána aináinira fásiqa miqóo nammári áfainni narí kamméerauqa naaqá kikiqinoo márinau. ³¹ Márufanoo qáfamáseenoo qímaminóo qinau. Qiní faqa áninaqa máaqai fua. Karaambáiqua fánnoo aní ámiqi ámiqimma ámaqee márifa máríananoo. Nánaree anee maaqóo maridanee. Qinee aní faiqára máaqa dóo deedaqammásee aní kamméerauqa márírana faqa deedaqíqa.

³² Abaraqaammána aináinira fásiqa fánnoo miná iriséeno narí faqa márusa faqa narí kamméerauqa faqa nífiqeenoo doo máaqai finau. Máaqai óonu roofanóo Rábanafa kamméera saaqáraa qúmaara mara maqásaa quqáséeno nárana nammári nimiséeno Abaraqaammána faiqi námu nammari nímu faqa níku nammári úqiqua. ³³ Níku nammári uqu soofanóo Rabanafa nárana níminau. Nímufánnoo Abaraqaammána aináinira fásiqa fánnoo qádò qímasee qinau. Sía qinée káqi naanáura. Qinée qíraree qúnna úfana qíma

nimiséeqa miqóo naanáura. Rabanafa minára iriséenoo qinau. Doo qínaqa maasa írià.

³⁴ Miqí qímasoofanóo Abaraqaammána aináinira fásiqa qíma níminoo qinau. Qínée Abaraqaammána aináinira fásiqa máridaqa. ³⁵ Karaambáiqua firaaqóo qíní úriqararana ámiqi ámiqimma ámaqaseenoo aináina faqáafáikamma ámaqeenoo. Karaambáiqua sipsípauqa fáqa burimakáuqa faqa siruáa fáqa kóora fáqa aináinira fásiquaqa fáqa mánaaqauqa fáqa kamméerauqa fáqa doonkíuqa fáqa moómoo áminoo. ³⁶ Qíní úriqararana ánaaqa Saráqa námmarifa asooqásaa faiqì akoonaiqí maqasoofanóo qíní úriqararafa narí aiqáma áinaina miná kai áminoo. ³⁷ Qíní úriqararafa qífaqa qínee afeeka ufannái qíma afeekaikámmaseeqa mina aamúaqira úfa qaindúsuauree qíafananoo qinau. Anée maqóo qáraasa Kannaana máqanna kínaa ánaasee sía uqanná maréeqee qíní qímaaku ámia. ³⁸ Anée óoru qini qíkoona máqannaasaki qíní átikinaa mánaaqa mara máree múqusee qíní faiqi ámia.

³⁹ Qínée mi ufána iriséeqa narí maaqí qímaseeqa qí-mamiqa. Mi manaaqáfa sía qíní faqa qúminaqa náqaa fée íanauree.

⁴⁰ Qúnanoo mifá qínoo, qínee Karaambáiqua ufa aiqáma kári áfaqee márúnausa máridaqa, mifá narí angíroo aiqáinanoo aní faqa fídanoo dadaaqínanoo ánoona kambíqaannoo. Anee qíní faiqì ánaaqa qíní máqannaasakinaana qíní qíkoona átikinaana máreennaranoo. ⁴¹ Moodáa áana kái anée idukínna áanafa máridanoo. Óoru ráinaqa misa mánaaqa moó sía qímifanoo aní qíma afeekaikírafa taikáinana idukíra fásiqaikinnáranoo.

⁴² Qínée Abaraqaammána mi ufána iriséeqa nammári díkaanda máriqoo ururée maaqí qímasee innaaru qíqa.

Óo Karaambáíqa qiní úriqararana Abaraqaammána Ánut-
 ufa máriananoo, qineé áuqaunna áinainna ánoona kam-
 bíqaani. ⁴³Qinée nammári díkaanda máriqoo márianaura.
 Máriananoo mánaaqa moó fánnoo nammári sákarara
 aniráinaqa qinée nammáriara innaaru qianáura. ⁴⁴Mifa
 eedóo qímaseenoo qiní faqa qiní kamméerauqa faqa
 nammári níminanoo mifá anée qiní úriqararana ámaaku
 útaaqama ámaqaqaanafa máriannoo. ⁴⁵Qinée qíreedá
 kaí innaaru qímarunanoo Reebeeka námmarifa maqú-
 saindari nammári táqu ákumaaqa akumáreenoo áiqa-
 reenoo nammári sákararee qímasee fifaqa qinee maaqí
 qímasee qímamiqa. Amanèè anee nammári qímina
 naanáuree. ⁴⁶Miqí qúnanoo mifá kái káqi narí nam-
 mári táqu ákumáaqa qáraana afaimmá quqáseenoo qi-
 noo. Námasainaqa ani kamméerauqa faqa nímiánaura.
 Miqí qifaqá qinee námasaunanóo mifá kamméerauqa
 faqa nímifaqa née. ⁴⁷Námaseeqa qinée maaqí qímasee
 irámiriqa ani ákoofa yáfee, qúnanoo mifá qímaqimino
 qinoo. Qiní qíkoofa Beetueeráfa Náqoorasa Mirikaa nám-
 marisa faiqí máridanoo. Qinée mi ufána iriséeqa kóoran-
 nai áuqira qímmusa usuámaqaseeqa kafa kóora ísaaqama
 ásaukuki usuámaqaseeqa. ⁴⁸Usuámaqaseeqa dóorindari
 maqásaa kummárama fifaqá qeeqá úriqararana Abaraqaam-
 mána karaambáíqa Ánutuna amooqíqa. Mifá qiní qí-
 fiqamareenoo andeeqásee qiní úriqararana atíuqa iannái
 múrusaifaqa qinee misá níraamuna qeeqá uriqararana
 ámaaku ánaaqa márianínnana paqúriqa. ⁴⁹Dóo maqee
 uqanná Rabanna anee qíma qíminaqa íria. Anee qiní
 úriqararana andeeqá ámaqararee qínana qíma qímia.
 Anee sía andeeqá ámaqararee qínana minára faqa qíma
 qíminaqa qinee qeeqá ianná áinainara óonu máfi íri-
 anaúra. ⁵⁰Rábanafa fáqa miná ákoofa Beetueeráfa faqa
 narí qímamiqa qiqau. Maa ufáfa Karaambáiqinaindari

ani márifaqa maasá náqifee másee minára ufa qináuree. ⁵¹ Maa Reebeeka námmarifa márinoo. Áfiqamaree fúa. Múnusainanoo mifá aní úriqararana ámaaku ánaaqaikinoo, Karaambáiqua narí qindée íani.

⁵² Abaraqaammána aináinira fásiqa mi ufána iriséenoo óorindari maqásaa áqufinoo Karaambáiqua amooqíma-maqánau. ⁵³ Amooqímaseenoo fíndifinoo qamunna faqa siruúaa faqa kóora faqa firaa feefauru áqimaru oonísa Reebeeka námmarina áminau. Mifá firaa munnimma áqimaru ainaináusa miná áfasaana faqa miná ánoona faqa níminau. ⁵⁴ Nimi séenoo narí fáqa ánusa sáimbaqa nárana fáqa nammári faqa neenee séeqa faiqaqau. Faiqée iáqoofanoo kanánaana Abaraqaammána aináinira fásiqa Reebeeka námmarina áfasaana faqa ánoona faqa qíma níminau. Amanée qinee maqee qeeqá firaa fínnai fuanáuree. ⁵⁵ Miqí qufaqá miqandá qiqau, sáina Reebeeka námmarifa maasá faqa moodaa amaanaki fée, qísauku qára taikáseenoo áfuru fée faiqéenoo fuani.

⁵⁶ Miqí qufanóo Abaraqaammána aináinira fásiqa fánnoo qinau. Doo sía maasá rafáaqa fúa. Doo qineé maqee fídaqa. Karaambáiqua fánnoo qineé kísaaqasaa ánunna sáikana ánoona dóo kambíqasaiifaqa qáfamáseeqa sáinaqa qeeqá úriqarara finnái fúa. ⁵⁷ Miqandá minára iriséeqa qí-mamiqa qiqau. Sáina Reebeeka námmarina áaramásee qífanoo náqaa fee qíannoofee. ⁵⁸ Miqí qímaseeqa Reebeeka námmarina áaramaseeqa irámiriqa qiqau. Anée maa fasiqána faqa maqee fée finnáree. Miqí qufanóo doo maqee fuanáuree qinau.

⁵⁹ Misa mi ufána iriséeqa Reebeeka námmarifa fáqa minásaa rakísi marú anaaseefá fáqa Abaraqaammána aináinira fásiqa fáqa miná fáqa ánusa faqa doo niqiqoofaqá fiqau. ⁶⁰ Reebeeka námmarifa fírarufaqa maa ufánannoo miná afaaqóoqa qiqau. Óo maasá qísooki

aníkíqari aruakínausa moómoo uqanná firaaqóo uqanná kambíqéefara aní áiku ásauku márinausa namuqáa nári nífaqaqa mándaída misá maqa máaqa námu fáqa misá aináina fáqa máree márifáranoo.

⁶¹ Miqí qímasee afaaqóoqa qímasoofanóo Reebeeka námmarifa fáqa aináinira mánaaqauqa faqa kamméerasaa akarée fufaqá Abaraqaammána aináinira fásiqa námu faqa fiqau.

⁶² Isakeefa Neekeefa máqa máaqakiqari aadána máqa máaqai nammári díkaanda máruqoo óoqu márinau. Mi nammari dikaandána áuqu káqi márirafa qiní qíqafaidanoo fée qímariqau. Mifá Kannaana máqa máaqa qáannai súani áfu dínni átaaqqeeni márinau. ⁶³ Miqóo máridanoo Isakeefa moó énoonnai aatáta nídanoo uqéera fufanóo mirínni qáfoofanóo kamméerauqa qúmiqau. ⁶⁴ Reebeeka námmarifa kamméera saaqári uqéera fínoo Isakeena qáfanau. Reebeeka námmarifa qáfamaséenoo narí kamméera saaqári maqásaa áqufinai. ⁶⁵ Áqufufanoo Abaraqaammána aináinira fáiqi irámirinai. Yá fasiqá fée maasá únannai ánidanoo fée. Miqí qufanoo Abaraqaammána aináinira fásiqa qinai. Qiní úriqararafa ánidanoommi qufanóo Reebeeka námmarifa nári óosana máreenoo qamunna máfi óorisaa ititánau.

⁶⁶ Isakeefa uru paqúrimmasoofanóo Abaraqaammána aináinira fásiqa fánnoo aiqáma áinaina áuqoonara Isakeena qímaminai. ⁶⁷ Qímamisooofanóo Isakeefa Reebeeka námmarina maréeqqeenoo narí máaqaki Saráqa nammarifa máriunaki quqásoofanóo miná ánaaqai kinóo márufanoo Isakeefa Rebeeka námmarinara áidi márufanoo mi aidiráfa Isakeefa narí ánoofa kúqunara ámuqusiufa doo asoanau.

25

Abaraqaammáfa moó ánaaseesaa faiqi máqoo ufafa.
(1Stori 1:32-33)

¹ Abaraqaammáfa ánaasee moó máranau. Miná áuqu Keeturaa námmarifa márínau. ² Minásaa faiqi moómoo máqanau. Faiqi mòò indaarúqaana áuqu Simaramafá márínau miná ánaaqianáafa Yookasanafá márínau miná ánaaqianáafa Meedanafá márínau miná ánaaqianaafa Midianaafa márínau. Miná ánaaqianaafa Isabakafá márínau nínaaqianaafa uqanna Suaafá márínau. ³ Indaarúqaana ánaaqianaafa Yookasanafá mifá Seebabana faqa Deedana fáqa níkoofa márínau. Deedana áiku ásuku Asuraa máqannaasa faqa Reetusimma máqannaasa faqa Reeummimma máqannaasa faqa máriqau. ⁴ Midiana ámaaku indaarúqaa faiqi Eefaafá márínau, miná ánaaqianaafa Efeerafá márínau, misá nínaaqianaafa Qannookafá márínau misá nínaaqianaafa Abidafá márínau, misá nínaaqianaafa uqanná Eeradaafá márínau. Minamúsa Abaraqaammána ánaaqa Keeturaa námmarina sáaqari kambíqarausa máriqau.

⁵ Abaraqaammáfa narí aiqáma áinaina Isakeena kái áminau. ⁶ Amiséenoo narí káqi márídanoo moó ánaasee faiqi námu faqa ámiqira áinaina óosana óosana Abaraqaammáfa káqi nimiséenoo Isakeefa máruqooqari súani óosana qáannai máqa máaqai nínanai niqooafaqá mitínai óonu máriqau.

Abaraqaammáfa kuqufuafaqá ákundoo ufafa.

⁷⁻⁸ Abaraqaammáfa asooqáqeenoo kúqináu. 175 áukuana marasée kúqináu. ⁹ Kuqufuafaqá miná ámaaku qára Isakeesa Isamaeerasa miqandá narí níkoona irí mara máree Makapeeraa máqa máaqaki Mamaree máqusa súani óosana qáannai óoni áamaraki ákundaqau. Mi

maqána Eefarooná Sooqarana ámaaku Heetana áiku ásaukundi feefaurummáqoonaki Abaraqaammána ákundaqau. ¹⁰ Abaraqaammáfa káqi máridanoo Qeetana áiku ásauku feefaurú máqoonakina Saráqa námmarina faqa Abaraqaammána faqa níkundaqau. ¹¹ Abaraqaammáfa kuqufufanóo miná ámaaku Isakeena Ánutufa ámiqi ámiqi ímarinau. Isakeefa káqi márira námmani dikaanda qiní qíqafaidanoo fee qímaru nammani dikaandána aaqá márinau.

Isamaeerána áiku ásauku núqu.

(1Stori 1:28-31)

¹² Qakaara námmarifa Saráqa námmarina aináinira mánaaqa Isipa máqanna mánaaqa márufa mifá Abaraqaammána ámaaku Isamaeerána máqoofa márinau.

¹³⁻¹⁵ Isamaeerána faiqi námu maaqímmiqa máriqau. Indaarúqaafa Neebaiootafá márinau, miná ánaaqianaafa Keedarafá márinau, misá nínaaqianaafa Adabeerafá márinau, misá nínaaqianaafa Mibasamafá márinau, misá nínaaqianaafa Misammafá márinau, misá nínaaqianaafa Dúmmaafa márinau, misá nínaaqianaafa Masafá márinau, misá nínaaqianaafa Qadadáfá márinau, misá nínaaqianaafa Teemafá márinau, misá nínaaqianaafa Yeeturafá márinau, misá nínaaqianaafa Nafisafá márinau, misá nínaaqianaafa uqanná Keedeemaafá márinau.

¹⁶ Misa qísaukuqara taikásee qíkunnoqu qaara marasée máqannaasa níkausaikiqa máriqau. Miqíqa márídaqa náriqa núqu náriqa máqusa faqa náriqa úiqana máqusa faqa qafaafaurée máriqau. ¹⁷ Isamaeeráfa 137 áukuana maraséeno kúqinau. ¹⁸ Isamaeerána áiku ásauku Isipa máqusaindari súani óosana qáannai Sura máqa máaqa faqa, Qafiraa máqa máaqa faqa qámbaana Asiria máqa máaqai fímaruqoo máriqau. Misá Abaraqaammána áiku ásauku akaqáusa máruqooqari náaduma máriqau.

Eesáusa Yookooboosa máqoo ufafa.

¹⁹ Moó ufa Abaraqaammána ámaaku Isakeena ufá mári-danoo.

²⁰ Isakeefa qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 áukuana maraséeno Beetueerána áraamuna Reebeeka námmarina máranau. Rábannana ásookina máranau. Beetueeráfa Arameeannaindáraafa Meesoopootamia máqa máaqaqi ani márinau.

²¹ Reebeeka námmarifa sía faiqì máqanau áafanaasee márinau. Isakeefa minára iriséeno Yáaweenara innaaru qímarinai. Yáaweefa miná ufa iriséeno dadaaqufanóo Reebeeka námmarifa ámuuqu qáikinai. ²² Ámuuqu qáik-ufanóo faiqì qaara qánda miná áranandaki máridaqa ráki máriqau. Ráki márufanoo Reebeeka námmarifa qinai, maa ainaináfa nánaree qiníki kambíqaidanoo fee qí-maseeno karaambáiqunnai óonuree ánoonufa qímami-anifeera innaaru qinai. ²³ Innaaru qufanóo Yáaweefa qímaminoo qinai.

Qaara maqannaasá aní áranandaki máridaqa.

Anée naríara naríara rairai qímariasa níkoqanda máqeennaránoo.

Moó fánnoo moó úriqarara afeeka faqáafa márianno.

Ákaqa fannoo áfasaana rafáaqa fúaninafa máriannoo.

²⁴ Reebeeka námmarina faiqì máqarafa aniroofanóo qaara qánda máqanau. ²⁵ Indaarúqaana afaaqa káaqa taatuqée árinoo márinai, miná afaaqasása asausí ánaaqi márinai. Miná áuqu Eesáu née qiqau. (Miná áuqu óosana asausí fee qiqau). ²⁶ Ínaaqianaafa indaarúqaana áiku átaa rakisisimmá úqirafa qúminai. Minára miná áuqu Yakoo-boo neé qiqau. (Miná áuqu óosana áiku átaa fée qiqau.) Isakeefa qaaramoó fásiqa níku nísauku taikáséeno 60 áukuana maraséeno miqandá máqanau.

Eesúfa narí indaarúqaa fáiqi aináina miná ákaqa áminai.

²⁷ Miqandá innooqáfufafaqá Eesáufa uaqárana akoofása márídanoo sía óoqu márufa káqi níranara áidimárufa márínau. Miqí márufanoo Yakooboofa sía miqí márínau. Fífírafa márídanoo maqúsasaa márufa márínau.

²⁸ Isakeefa Eesáunara áidi márínau. Mifá aandáù aru-soofanóo née márúnara minára áidi márínau. Reebeeka námmarifa Yakooboona rímarínau. ²⁹ Moó kári Yakooboofa nárana suqásee áuqee márufanoo miná áfasaafa nándaki níniúfa áararoonoo aniréenoo qínau.

³⁰ Anee taatuqée nárana áuqee máriannana doo miná mara qíminaqa náa dáarandée márifaqee qínau. Miqí qímasoofaqá misa minára iriséeqa Eesaunara Eedomeé qímariqau. Mi auqúna óosana taatuqée fée qímariqau.

³¹ Yakooboofa iriséenoo qínau, anínidiri qíkoofa anée indaarúqaa fáiqi máríananoo ani afaaqóoqa qíma ámaqée márína qíminaqa nárana ani ámianauranoo.

³² Eesáufa qínau. Sáà qinée dáararai faqa kúqua qáam-midaqa qíní mi ainaináusa sía qíní dadaaqífaranoo.

³³ Yakooboofa iriséenoo qínau, aneenná ufa qímá afeekaiká mándee qímínaqa qínee nárana aní ámianaura. Qímasoofanóo Eesáufa Yakooboona qímá afeekaika mándee indaarú miná ákoofa qútaaqaama ámaqoo ainainná ámiraree qínau.

³⁴ Miqí qíma afeekaiká másoofanóo Yakooboofa quandá fufanóo féemu faqa nára áinaina faqa nammári fáqa Eesáuna ámufanoo námasee doo finau. Miqí máseenoo Eesáufa narí indaarúqaa fáiqi márúnara ákooqoofanóo narí ákaqa amisée quqásee finau.

26

Isakeefa Keeraa máqa máaqai faqa Beeraseeba máqa máaqai faqa máriu úfafa.

¹ Abaraqaammáfa máru aukuanná aandaróo firaafá nárufanoo Abaraqaammáfa Isipa máqa máaqai óoqu fínau. Kafáa miná ámaaku Isakeefa máru aukuanná aandaróo nárufanoo Isakeefa Keeraa máqusai Abimeereekána maqúsai finau. Abimeereekáfa Firistia máqannaasa úriqararafa Keeraa máqusai márunnai finau. ² Isakeefa Keeraa máqusai óonu márufanoo Karaambáiqá maaqí qímasee qímaminoo qinau. Aneé sía Isipa máqa máaqai óoqu fúa. Maaqóo qinée aníara máriannee qúnnaqoo kai mária. ³ Maaqóo kai márinaqa qinée aní faqa márída ámiqi ámiqida dadaaqianáura. Maa maqa maaqána fáqa anísaa ani aruakínáusa fáqa nímianaúra. Qinée minára Abaraqaammána ufa qíma afeekaiká másee ámianauroo qíafannana doo aní fáqa qíma afeekaikíqa ámianauroo. ⁴ Qinee anísaa ani aruakí kambíqainausa fásaura foorá moómoo ámianaúra. Qinée maa maqa maaqána misá nímianaúra. Aiqáma máqannaasa anirée maaqí qímasee innaaru qifáranoo. Óo Ánutu anée Isakeena áiku ásauku ámiqi ámiqimma nímaqoonandee ínana maasá fáqa ámiqi ámiqimma qímaqaa. ⁵ Abaraqaammáfa aní ákoofa qiní sándufa faqa aamúaqira úfa faqa áfaqee márúnara qinee aní ámiqi ámiqimma ámaqaanaura. ⁶ Isakeefa Ánutuna mi ufána iriséenoo eedóo qímaseenoo Keeraa máqusai márídanoo Isipa máqa máaqai sía óoqu finau.

⁷ Keeraa máqannaá fásiqauqa miná ánaaqara irámirufanoo Isakeefa qiní qísooki fee qinau. Isakeefa narí ánaaqá Reebeekaa námmarifa óori ámiqirafa márufanoo qiní datusée qini qínaaqá máreefoo qímaseenoo rufía máreenoo qiní qísooki feé qinau.

⁸ Isakeefa káqi kaaqóo márinoo moó kári narí ánaaqá Reebeeka námmarina faqa mádaanai óoqu faaqee narísaa narísaa mundíqa márufanoo mi maqannáasa

úriqararafa narí máaqaki óoqufaaqee máridanoo qáfanau. ⁹ Qáfamaseenoo Abimeereekáfa Isakeena áaramáseenoo qináu. Maa anaaseefá aní ánaaqa uqanná máridanoo. Anée nánaree qiní qísooki feé qínanee. Isakeefa qináu. Qiní qínaaqa fee qánaqa dárifoora miqí qíqa.

¹⁰ Abimeereekáfa iriséenoo qináu. Anee maasá náqaa fée máqimaqéenee. Qiní máqanna moó fánnoo aní ánaaqa sakasée faiqaifaná anee mi ummaarána maasá qímianaiqíni.

¹¹ Miqí qímaseenoo narí máqannaasa aiqáma náarama quqáseenoo maaqí qímasee qíma níminau. Yáfee maa fasiqánee miná ánaaqee mandáikamma nímaqaifaqa qinée kuqá kai miná áruanauránoo.

¹² Mi aukuanáí Isakeefa nárana úmmaqusoofanoo kambíqafufanoo ámiqimmasee ánoona máfufanoo unakíra áukuana moómoo uqanná unakínau. Karaambáíqa ámiqi amiqimma ámaqasee dadaaqunára miqínau. ¹³ Karaambáíqa dadaaqufanóo miná aináina rairaáufanoo káaqa aináina faqáafa márinau. ¹⁴ Mifa moómoo sipsípa faqa burimakáu faqa aináinira fáiqiuqa faqa márunara Firistia máqannaasa níranaqee márinau. ¹⁵ Óoqai Abaraqammáfa káqi máridanoo indufúqoo nám-mari díkaandausa Firistia máqannaasa aiqáma rafáaqa fíqau.

¹⁶ Moó kári Abimeereekáfa Isakeena aiqáma áinaina tia qáfamaséenoo ruffa séenoo qímaminau. Doo anée maasá úridaaqarana máriananoo. Anee maasá maqa máaqa quqásee moósaa fua. ¹⁷ Isakeefa mi ufána iriséenoo mi maqa maaqána minníseenoo narí úiqaana máaqa Keeraa nóopunduki usakásee miqóo kísaaqasaa márinau.

¹⁸ Miqóo óoqu Isakeefa narí ákoona nammári mádikauqa Firistia máqanna rafáaqa fúqoona

paqúrimmaseenoo kafáa indufúseenoo narí ákoofa áuquroo áuquna kaí kaifáa áuquranau.

¹⁹ Isakeena aináini marú fásiqausa mi arumúnaki fúka madika indufíuafaqá nammári paqúriqau. ²⁰ Paqúri másoofaqa Keeraa máqanna sipsípasaa rakísi márusa mi nammarína qáfamásee Isakeena sipsípa rakísirausa fáqa rákirarida qíqau. Maa nammarífa maasáindi márídanoo. Miqí qufanóo Isakeefa mi nammari madikána áuqu Tínoorira námmaryi mádiqee qinau. ²¹ Miqí qímasoofaqa miná aináinira fásiqa namu kafáa moó indufíqau. Keeraa máqannaasa minára fáqa miqí kaí iqau. Isakeefa miná iriséenoo minára fáqa niranaqara námmaryi fée kaí qinau. ²² Miqí qímaseenoo kafáa quqásee moosáa óonureenoo miqí kaí mínoo moó námmaryi mádika indufínau. Miqóo minára sía tínoo taanóo rírafá márufanoo mi nammari madikána áuqureenoo nifaaqa quqásee mána mánira námmaryi mádiqee qinau. Maqéé Karaambáiqá fánnoo mána mánirana maasá qímifaqa márídaqa maaqóo aiqáma áinaina másaananoo rairaáiannoo.

²³ Doo miqóo máriufanóo miqóo minní séenoo Beeraseeba máqa máaqai fínau. ²⁴ Miqóo márufanoo moó éendaki akooqóo Karaambáiqá maaqí qímasee qímaminau. Qinée aní ákoona Abaraqaammána Ánutusa márídaqa. Sía anee rufía rufíaqia. Qinée aní fáqa nídaqa. Qeeqá aináinira fásiqa Abaraqaammána faqa qíma afeekaikíafannanara iriséeqa aní ámiqi ámiqi ianáura anísaa ani aruakínausa moómoo kambíqeeffaranoo.

²⁵ Isakeefa Karaambáiqá mi ufána iriséenoo óoninai qaindá áuquseenoo Karaambáiqá aandáu tatúfirana minásaa suqá amiséenoo innaaru qinau. Miqóo Isakeeefa narí úiqaana máqa burimakáu apatannóo usakáseenoo márínau. Minakí márídanoo narí aináinira fásiqauqa niiqoofaqá moó námmaryi mádika indufíqau.

Isakeesa Abimeereekása eedóo qímasee moodáanakiku úfafa.

²⁶ Abimeereekáfa Keeraa máqa máaqaindari Ausafatana narí irirana ámimaru fasiqána faqa narí sundiauqa úriqararana Pikoorana faqa Isakeena qáfararee qímasee Beeraseeba máqusai ániqau.

²⁷ Aniroofanóo Isakeefa irámirinoo qinau. Náqi fée qifaqée qiníara níkoqoofaqa diiqámasoosa márunnannai kafáa ánidanee. ²⁸ Miqí qufanóo Abimeereekáfa fáqa miná faqa ánusa qiqau. Karaambáíqa aní faqa márínara maqee maasá írídaqa. Ani fáqa maasá faqa qámbaana kúqaa qíma afeekaikírafa márianifeera írídaqa. ²⁹ Maasá aníara qíma afeekaikámmasee sía maasá mandáikamma qímaqaannee qídaqa. Maasá sía aní mandáikamma ámaqaafannandee ínana maasá faqa sía mandáikamma qímaqaa. Maasá aní ámiqi ámiqimmá áisaafanana anee asooáranaki finau. Maqee akooqóo uqanná Karaambáíqa fánnoo aní ámiqi ámiqimma ámaqaaidanoo.

³⁰ Miqí qímasoofanóo Isakeefa qoomáqa deedaqinau. Deedaqammásoofaqa misa nárana námaseeqa faiqau. ³¹ Kanánaana fíndi fufaqa narí qímami narí qímamimma afeekaikámasee firaa ufannái qíma afeekaikamma rafáaqafiqau. Miqímmaseenoo Isakeefa nímandara úfa qímasoofaqa áqoondi kámmasee quqásee fiqau. ³² Doo mi faasaanná Isakeena aináinira fásiqa námu nammári mádika indufú qoonáki nammári paqúrimmásee Isakeena qímamiqá qiqau. Dóo maasa nammári páquriqa. ³³ Miqí qímasee qímamufanoo Isakeefa mi nammari madikánara qíma afeekaikíra mádikee qinau. Miqí qimaseenoo narí ufakíqari Beeráseeba máqusa fee qímasee áuqu ranau.

Eesáufa ánaamuru ánaaseeqara mároo ufafa.

³⁴ Isakeena faiqi indaarúqaafa miná áuqu Eesáufa márínau. Mifá qaara fasiqa áiku ásauku taikásee 40

áukuana maraséenoo Qeetaa máqannaa ánaaseeqara máranau. Moo ánaasee áuqu Yudití námmarina Beerina áraamuna máranau. Moó ánaasee áuqu Baseemata námmarina Eeroona áramuna máranau. ³⁵ Miqandá nári nínaakuquqara Isakeesa Reebeeka námmarisa sukáqara óosana nímufaqa níkooganau.

27

Yakooboofa Eesáuna afaaqóoqa úmmuaru ufafa.

¹ Isakeefa máriiufanoo doo asooqáqoofanóo áfu mandáikinai. Máriiufanoo moó kári narí indaarúqaa fáiqi Eesáuna áaroofanoo Eesáufo foó qinai.

² Fóo qímasoofanóo Isakeefa Eesáuna qímaminoo qinai. Doo qinée asooqá márída, qeeqá kúqira áukuana sía qáfáida, minára aní qímamiqa. ³⁻⁴ Aneenná durú féefa máreenana nándaki aandáù aru máree qiní dídi márína míni suqá qíminaqa námseeqa ani afaaqóoqa qímamaqáseeqa kúqua.

⁵⁻⁶ Isakeefa Eesáuna faqa ufa qíqiisooofanóo Reebeeka námmarifa iriséenoo qáfoofanoo Eesáufo nándakinai uaqárara fufanóo quandá fufanóo Yakooboona qumeé kai qímaminoo qinai. ⁷ Dóo maqee aní ákoofa Eesáuna maaqí qímasee qímaminoo, anée aandáù arumáree míni suqá qíminaqa qinée námasee Karaambáiqá áfusaa aní afaaqóoqa amisée kúqua. ⁸ Qiní qímaaku doo anée qiní ufa írisee qinée qíanandee ía. ⁹ Aneé doo fúà óonu mimmí ánaaqiuqa márianakinaana afaaqa faqáana qaaraqánda míni sáinaqa qinée aní ákoona áidi márína suqá sáanana múnu ámià. ¹⁰ Múnu áminano námaseenoo narí afaaqóoqa amiséenoo kúquani.

¹¹ Yakooboofa iriséenoo narí ánoona qímaminoo qinai. Qiní qífasaafa asausí faqáafa márídanoo asausí aadaikí marífa márídanoo. Qiní qifaaqa qisausí sía márídanoo

umooqu kámmidanoo. ¹² Ábee qini qíkoofa qiní qifaaqa dúqama qáfamaseenoo íriannoo. Qiníara qíkaru qídanoo fee qíannoo. Miqíqa qinée rairaiqírana qeeqá qifaaqái qifaaqóoqara foorá mara quqánaura.

¹³ Miná ánoofa mi ufána iriséenoo qinau. Aní áqira úfa fánnoo qinísaa kaí máriannoo, sía anee minára írià, sandéenana óonu mimmi ánaaqi káqi máree míni qímia.

¹⁴ Miqí qíma soofanóo Yaakooboofa eedóo qímasee mara máree míni soofanóo miná ánoofa maraséenoo narí afaaqi Isakeena áidira nárana suqánau. ¹⁵ Reebeeka nám-marífa aandáu suqáseenoo Eesáuna ámiqira qámunna narí máaqaki quqáqoona maraséenoo Yakooboona afisú ámaqanau. ¹⁶ Afisú ámaqaseenoo mimmi ánaaqi apata qumáreenoo Yakooboona áfaarinni faqa ásauku faqa asausí sía máruqoo afisú ámaqanau. ¹⁷ Miqí mándeenoo mi adiafaaira naranná féemu námu faqa suqáqoona ámufanoo narí ákoo funnáí máree finau.

¹⁸ Óonuréenoo narí ákoona maaqí qímasee qímaminau. Qípoo dóo qinee aniréeqa, qufanóo Isakeefa qinau. Qiní faiqi námukiqari anee yáfee máridanee qinau.

¹⁹ Yakooboofa qinau. Qineé aní indaarúqaa fáiqi Eesáusa máridaqa. Doo anée aandáura qíannana arusée suqámaree aniréeqa doo anee fíndi fínana námasee qifaaqóoqa qímia. ²⁰ Miqí qufanoo Isakeefa qinau. Óo qiní qímaaku anee náqaa fee máseenanee kái káqi paqúrínanee qufanóo Yakoobofa qinau. Karaambáiqá aní Ánutufa qiní dadaaqí paqúrimma qíminoo.

²¹ Isakeefa minára iriséenoo Yakoobona áaramaseenoo qinau. Anée qiní daaqá adeedí ani ráinaqa qinée aní áuqama qáfaa. Kuqáa anee Eesáu fee máridanee.

²² Miqí qufanóo Yakooboofa narí ákoona óorinni óonu kíkíqamma fufanóo Isakeefa áuqama qáfamaséenoo

qinau. Qinee írnanoo anee ufa qíanáfa aní Yakooboona áunda máridanoo aní ásauku áuqamásee qáfau-nanoo Eesáuna ásauku máridanoo. ²³⁻²⁴ Yakooboofa mimmi asausí afisúqoofanóo Eesauna ásaukuara foorá asausí ánaaqi márufanoo Isakeefa sía irinau. Isakeefa narí afaaqóoqa miná ámirarammáseenoo kaifáa irámirinoo qinau. Anee kúqaa Eesáu fee máridanee. Miqí qufanóo Yakooboofa qinau. Eeòd qinee Eesáusa máridaqa.

²⁵ Miqí qufanóo Isakeefa qinau. Doo aneenná aandáù míni qíminaqa námaseeqa afaaqóoqa qímamaqaanaura. Yakooboofa írinoo aandáù aina fáqa úainna nammari faqa míni ámufanoo nanau. ²⁶ Námaseenoo Yakooboona maaqí qímasee qímaminoo qinau. Qini qímaaku maaqóo adeedí ani réenana qini qímooqaa. ²⁷ Qufanóo Yakooboofa adeedí aaqá ani réenoo narí ákoona ámooqée márufanoo ándanda únda afaaqaindári ufanoo udiráma qáfamaseenoo maaqí qímasee afaaqóoqa qinau. Qini qímaaku afaaqá ámiqira únda fannoo Karaambáiqqa afaaqóoqa qímaaqáqai máqana áfundara foorá ídanoo.

²⁸ Ánutufa innaarúnaindaraa qifí fáramu quqásainanoo aní maqá áinoo ainoommáseenoo moómoo nárana ámiani.

²⁹ Moó ánaamuru márinausa aní ainaínira fáiqi kám-mambi fáranoo.

Máaqanna máaqanna máriasa misá aní ani qáfeeqa nóorindari maqásaa kummáree fáranoo.

Anee aneenná ákaqaafasáauqa firaafái kiná márinnaranoo.

Aní ánoona faiqi námu aní ani qáfeeqa nóorindari maqásaa kummáree fáranoo.

Moó fánnoo aní áqinafa mi ufáfa naríki kaí máriannoo.

Moó fánnoo aní ámiqi amiqimma ámaqainafa naríki faqa máriani.

Eesáufa narí ákoona afaaqóoqara qíiaqee qu úfafa.

³⁰ Miqí qímasee Isakeefa Yakooboona afaaqóoqa qí-mami soofanóo Yakooboofa narí ákoona máaqaqíqári ráudamakúfanoo díndanai fufanóo dóo Eesáufa díndanai uaqánoo níniifafa aniranau. ³¹ Eesáufa aniréenoó ádiafaa íra áandau áina suqá máreenoo narí ákoofuqóo óonu réenoó qinau. Qípoo dóo fíndi fínana námasee qífaaqóoqa qímia.

³² Miná ákoofa qinau. Anee yáfee. Miqí qufanóo mifá qinau. Qinée Eesáusa indaarúqaa fáiqi máridaqa.

³³ Isakeefa minára iriséenoó bóo qímasee tautú máseenoó áindirí áindirí ímarufanoo qinau. Yáfee moó fánnoo aandáu arusée míni qímifaqa, námasaunana anee aniraananoo. Qinee námaseeqa dóo qeeqá taikára áfaaqooqa qímamaqásaunanoo náaru náaru mináindi máriannoo.

³⁴ Eesáufa miná iriséenoó firaaqóo aundurái sukáqoofanóo qinau. Óo qípoo qíní faqa qífaaqóoqa qímia. ³⁵ Qufanóo Isakeefa qinau. Aní ákaqa fannoo qíkaru qímaseenoó dóo aní afaaqóoqa máree fífinoo.

³⁶ Eesáufa minára írufanoo Yaakooboona árana qoofanóo qinau. Óo miná áuqu Yakooboofa máridanoo narí áuqu mau káimbinoó qíní aináina qaara karí qíní qíkaru qímasee máreenoo. Indaarú mifá qinée indaarúqaa fáiqi úriqararawsa máraani qíafanna áinaina mároofa maqee miqí kai ínoo qíní qífaaqóoqa qírana dóo máree finoo. Miqí qímaseeno Eesáufa narí ákoona qímaminoo qinau. Anée afaaqóoqa sia fee qíní faqa qíseenanee.

³⁷ Miqí qufanóo Isakeefa qinau. Doo qinee aní úriqararafa márianifee áfaaqooqa amiséeqa. Kaifa miná áinaina miná aináinira fáiqi kiaqée afaaqooqa faqa ámiqa. Qinee óosana óosana nárana fáqa nammári faqa ámiqa.

Qiní qímaaku, maqee sía moó áinaina márínaqa aní ámi-
anauranoo.

³⁸ Eesáufa narí ákoona kafáa kafáa ikí ráqaidanoo
iranau. Moodáa áfaaqooqa márínee áminanee sía fee moó
qiní faqa qíminnaree. ³⁹ Isakeefa minára írinoo maaqí
qímasee Eesáuna qímaminau.

Sía innaarúnaindaraa qífi faramu aníndi máriannoo.

Sía áinoo faqáa máqa aníndi máriannoo.

⁴⁰ Anee durú sáamu uqéerasaidana aneenná ámiqira
márirana paqúrinnaranoo.

Miqídana anée aneenná ákaqa aináinira fáiqikina mári-
inana rakéemmaki áaduma finnáranoo.

Isakeefa Yakooboona Qaraana máqusai aqiqoo úfafa.

⁴¹ Yakooboofa Eesáuna afaaqóoqa máree fífufanoo
Eesáufa narí ákaqara ákoo qáidanoo fídiqaammí
márinau. Miqí márufanoo maaqí qímasee narí kai óonu
máfi íriséenoo qináu. Káqi kaaqóo maasá qíkoofa kuqu
fínaqa soofara taikáseeqa mikarí qeeqá qíkaqa kuqámma
áruanaura.

⁴² Reebeeka námmarifa mi ufána iriséenoo Yakoo-
boona áaramaseenoo aaqu qimamaqeenoo qináu. Íria
aní áfasaafa Eesáufa afaaqóoqara qímammareenoo aní
áruannoo. ⁴³ Qiní faiqi qinee qímamíanandee ía. Anée
quqásee sandéenana Qaraana máqusai qiní qísookifa aní
anaufá Rábannafa márinnai fúà. ⁴⁴ Anée óoru miqóo
márinanoo ani áfasaana árana qárafa asooáinana qúmua.

⁴⁵ Anee miná mandáikamma ámaqaannanara qaunú-
sainaqa qinée akaqáusa niiqánaqa aní óoru áfiqee qú-
muaqa. Qinée qíkoo ínneeqara moodáafa kúqíranara
írunanoo qaifaqa doo quqásee fúà.

Isakeefa Yakooboona aiqoofanoo Rábana funnai óoru finau.

⁴⁶ Miqandá nínoofa Reebeeka námmarifa óonu réenoo
narí afaaqi Isakeena qímaminoo qináu. Qinée maa Qeeta

maqannaa anaasee qandára Eesáuna ánaaqa qarara qíkoo uqanna fídiaqáammidaqa. Yakooboofa Qeeta máqannaa ánaasee maaqírana moó márnínaqa qinee kúquanauranoo.

28

¹ Isakeefa minára iriséenoo Yakooboona áaramaseenoo ámandaidanoo qinau. Óo Yakooboo sía uqanná Kannaana máqannaa ánaasee máraa. ² Dóo fíndi fínana óoru fua. Aneenná ánaakuna Beetueerana maqa máaqa Meesopootamia máqa máaqaki óoruree aneenná anauná Rábannana áraamuna máraa. ³ Aiqáma áfeeka faqáa Ánutufa aní faqa aní ánaaqa faqa ámiqi ámiqimma nímaqaseenoo moómoo fáiqi nímisainana anee moómoo máqannaasa níkoofa márinnara. ⁴ Ánutufa Abaraqaammána ámiqi ámiqimma ámaqoondee ínoo aní faqa ámiqi ámiqimma áisáinana anee aneenná márianna maqa maaqána Ánutufa Abaraqaamána amiqoonákináa qumíasana máraa. ⁵ Miqí qímaseenoo Isakeefa Yakooboona aiqoofanóo fíndifinoo Meesopootamia máqa máaqai Rabanafa Beetueerána ámaaku Arameea máqannaafa Reebeekaa námmarina ásookifa márunnai óorufinau. Rebeekaa námmarifa Yakooboosa Eesáusa nínoofa márinau.

Eesáufa ánaasee moó máranau.

⁶ Isakeefa Yakooboona afaaqóoqa amiséenoo Meesopootamia máqa máaqai ánaasee máraanifeera aqiqoonara Eesaufa írinau. Isakeefa afaaqóoqa Yakooboona amiséenoo Kannaana máqanna ánaasee sía máraannee qunára faqa írinau. ⁷ Yakooboofa narí ánaukoo ufa irisée Meesopootamia máqa máaqai funára faqa Eesáufa írinau. ⁸ Isakeefa Kannaana máqannaa ánaaseera ákooqee márúnara Eesaufa írinau. ⁹ Iriséenoo

Isamaeeráfa Abaraqaammana ámaaku márunnai óonuree miná áraamuna áuqu Maqarata námmarina máranau. Maqarata námmarina ásookifa Neebaiotáfa márinau.

Yakooboofa Beeteeree máqa máaqaki óoni qunu rúmasee faiqáqée qainínau.

¹⁰ Kaifa Yakooboofa Beeraseeba máqusaindari Qaraana máqusai fírarree qímasee faiqanóo óoru fímarinau. ¹¹ Fímarufanoo eendúfanoo moósaa úiqaana araséenoo faiqanau. Faiqárarinoo óoni firaaná marasée qunú rúmasee miqóo faiqanau. ¹² Faiqáqee ídanoo qainá moó inau. Aaná kísaaqa maqásaaqari innaarúnai óoru márufanoo angiroouqá mimaú óoruree qumurée ímariqau. ¹³ Karaambáiqá Yákooboona áakaarinni kíkíqinoo máridanoo maaqí qímasee qímaminau. Qinée Karaambáiqá márídaqa, aní ánaakuna Abaraqaamána Ánutusa márídaqa, aní ákoona Isakeena fáqa Ánutusa márídaqa. Qinée maa maqa maaqána anée faiqáannana aní faqa aní áiku ásauku faqa nímianauro. ¹⁴ Ani áiku ásauku anísaa ani aruakínausa faqa núkudara foorá maa maqánasaa márifaranoo. Misá miqóoqari kambíqamaree súani óosana qáannai fínanoo aramáreenoo kéeqee mári qaannai fínanoo dínni dínni ataaqéenni fínanoo miqí mámbi amana kái márifaranoo. Aní faqa aní áiku ásaukuaróo qíqa aiqáma máqannaasa ámiqimmá nímaqaanauro. ¹⁵ Karaambáiqá kafáa qímaminoo qinau. Íria, qinée aní faqa márídaqa aiqámai fínnannai anísaa rakísianauro. Rakísidaqa kaifáa aní maréeqee maa maqánasaa quqánauro. Qinee sía aní minnísaanauro, qínee qeeqá qíma afeekaikíafanna úfafa ánoona kambíqainaqa quqánauro.

¹⁶ Miqí qímsoofanoo Yakooboofa tautínoo fíndifinoo qinau. Karaambáiqá maaqóo máridanoo. Mifa maaqóo

márinara qinee sía írídaqa. ¹⁷ Yakooboofa Ánutuna ufa iriséenoo rufía ruffa ídanoo qinau. Maa maqa maaqáfa dáaquqara máqa máqaa máridanoo. Abee Ánutuna máaqa máriannoo innaarúnai fímaria kooqífa uqanná máriannoo.

¹⁸ Kanánaana Yakooboofa fíndifinoo narí óoni qunu qumáreenoo daaqoo áuqaanífee qímasee maqásaa rakíqaseenoo Ánutunaindi fee qímasee oorifa fádameena akuámaqánau. ¹⁹ Akuámaqaseenoo mi maqánara Beeteera fée qinau. (Mi auqúna óosana Ánutuna máaqa fee qinau.) Óoqai miqóora misa Rusa máqusa fée qímariqau.

²⁰⁻²¹ Yakooboofa mi maqána áuqu rámaseenoo Karaambáiqara qíma áfeekaikinoos qinau. Qinée fímarianana anee qiní faqa márida qinísaa rakísídana nárana faqa qamunna fáqa qíminaqa qínee ámiqimmáseeqa qeeqá qíkoona máaqai qumu ráanana anee qiní Ánutufa márinanaroo. ²² Maa daaqoo auqara oonína rakíqauannana aní náaru amooqi fándínnaqoo máriannoo. Anée aiqáma áinaina qíminaqa qinée qísaukuqarakinaana aninná ámi-
anaura.

29

Yakooboofa Rábanana máaqai óoruranau.

¹ Miqí qímaseenoo innaaru qímaseenoo Yakooboofa súani óosana qáannai máriasa, misá máqa máaqai óonuranau. ² Óonureenoo qáfoofanoo nammári mádika qúsau sáqanna márufanoo qaaramoóki sipsípauqa mi nammari madikána áfainni faiqaqéuufaqa misásaa rakísir-
ausa miqóo rakísimáriqau. Sipsípauqa mi madikánakinaa nám-
mari néemariqau. Firaa ooninnóo mi madikána rafáaqafúqoofanoo márinau. ³ Sipsípauqa aiqáma moodáa qoo aniroofaqá sipsípasaa rakísirausa

mi oonína quanda quandammá áqusee nammári nimiséé kaifáa mi oonína quanda qundammá máfi rafáaqafi máriqau.

⁴ Yakooboofa sipsípasaa rakísi marúsa óonu níndafeenoo qinau. Qíní qíkaqaafasaa, ínnee yáindaraasee márídaqee. Misá qiqau, maasá Qaraana máqusaindaraasa márídaqa.

⁵ Yakooboofa iriséenoo qinau. Ínnee Náqoorana ánaiqi Rábannanara írídee qufaqá misá qiqau. Eeóo maasá minára írídaqa.

⁶ Miqí qufanóo Yakooboofa qinau. Rábannafa ámiqisaa fèè márídanoo fèè. Misá qiqau. Eeóo ámiqisaa márídanoo. Miná qáfaa, dóo miná áraamuna Raseera námmarifa miná sipsípauqa nífiqee ánidanoo.

⁷ Yakooboofa misá sipsípa óosana qáfeenoo qinau. Ínnee náqiffee ifaqée sipsípa súani qámbara mara quqáqaafaqee márídee. Dauní nammári nimiséeqa mara quqásaiifaqá misa fída qúsaù néesa nifaaqa máraaqa.

⁸ Mi maqannáasa iriséeqa qiqau. Maasá sía miqíanaura. Aiqáma sipsípa maaqóo aniráifaqa óoni quanda qundammá áqusee nammári nímfaranoo.

⁹ Yakooboofa misá fáqa ufa qímarufanoo Raseera námmarifa narí ákoona Rábanna sipsípauqa nífiqee aniranau. ¹⁰ Yakooboofa narí ánoona Reebeeka námmarina ásookina áraamuna qáfamaseenoo Rábanna sipsípa faqa qáfamaseenoo fíndifinoo nammári mádikaki rafáaqafúqoo óonina quanda quandammá máfi quqáseenoo Raseera námmarina sipsípauqa nammári níminau. ¹¹ Nammári nimiséenoo Raseera námmarina óoriki ámooqaidanoo asasírafa firaafa minakí márufanoo ikí ráqanau. ¹² Ikí ráqaséenoo Raseera námmarina qímaminoo qinau. Qínée aní ákoona áti Reebeeka námmarina ámaaku márídaqa. Raseera námmarifa

miná ufa iriséenoo sandéenoo óonuree narí ákoona qímaminau.

¹³ Rábannafa narí ánuqi Yakooboona ufa iriséenoo sandéenoo óonu máfi káqamma qumáreenoo ámoóqáseenoo sukudaakútamásee áfiqeenoo narí máaqai áninau. Miqóo óonu máridanoo Yakooboofa Rábanna aiqáma áinaina kambíqoonara qímaminau.

¹⁴ Rábannafa iriséenoo maaqí qímasee qímaminoo qinau. Anee qiní moodáa fidíka máriananoo. Miqí qímasoofanóo Yakooboofa moodáa úqoona miná faqa miqóo márinau.

Yakooboofa Rábannana áraamuna qara māraree qímasee miná aináina ímarinau.

¹⁵ Rábannafa maaqí qímaseenoo Yakooboona qímaminoo qinau. Kúqaa anée qiní qinauqí máriananoo, sía fífaa qiní aináina kai innáranoo. Maqee óosana araséeqa feefaurú ámiqambuanaura. Aní náqífee mandee feefaurú ámianauree.

¹⁶ Rábanna áraamuna qára qaaraqánda máriqau, indaarúqaafa Reea námmarifa márinau ínaaqíanaafa Raseera námmarifa márinau. ¹⁷ Reea námmarifa indaarúqaafa ámiqira óori áfiri faqáafa márinau. Raseera námmarifa miná faqa arusée káaqa ámiqirafa uqanna márinau. ¹⁸ Yakooboona írirafa Raseera námmarinara kai íri marúfa márinau. Minára iriséenoo Yakooboofa Rábannana narí aináini márúna ákiiqara qímaminoo qinau. Amanée qinée Raseera námmarina máraanaurée. Anee eedóo qínaqa qinee miná ákiiqara qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 áukuana aní aináina ianáura.

¹⁹ Qufanóo Rábannafa qímaminau. Qinee amaná aní ámianaura, moó óosana nímiranara qíkooqaidanoo. Dóo anée qiní fáqa máridana aináinia. ²⁰ Rábannafa miqí qímasoofanóo Yakooboofa Raseera námmarina māraree qímaseenoo qísauku dínni taikáseenoo dínni ani qaara

maraséenoo 7 áukuana miná aináina máisee márínau. Yakooboofa Raseera námmarinara áidi márufanoo mi aukuanna namúfa qaaramoó fáasaanara foorá áiqaranau. ²¹ Dínni taikásee dínni ani qaara marasee 7 áukuana taikásoofanoo Yakooboofa Rábanna qímaminoo qínau. Dóo qini mánaaqa qímiraree qunná áukuanafa áiqareenoo. Doo Raseera námmarina qíminaaq máraa. ²² Rábannafa eedóo qímaseenoo narí áraamuna amundáida oomáqa sakasée aiqáma náaroofaqa ani naqau. ²³ Mi eendánaki Rábannafa narí áraamuna indaarúqaana Reea námmarina qumeé Yakooboona máaqaqi quqássoofanoo Yakooboofa áuna Raseera námmarifa mifoo qímaseenoo miná faqa sakasée faiqanau. ²⁴ Rábannafa miqóo qáraasa óosana máreeno narí aináinira mánaaqa moó mináúqu Siripaa námmarina maréeqee narí áraamuna Reea námmarina aináina máisánifeera áminau. ²⁵ Iáqoofanoo fíndifinoo Yakooboofa qáfamaseenoo, boo Reea nám-mari fee qínau. Yakooboofa Rábanna funnai óonureenoo áqinoo qínau. Anée náqifee ífanee qíní miqímma qímaqeenee. Qinée Raseera námmarina márararee qímasee aní aináina máiséeqa. Aneé nánaree qíní qíkaru qínanee. ²⁶ Rábannafa qínau. Maasá maaqóo qáraasa óosana sía miqínoo máridanoo. Indaarúqaana náaree amundáseeqa ínaaqiannána kásooaqee inaaqíanna amundáidaqa. ²⁷ Anée Reea námmarina fáqa káqi márinanoo miná oomáqirafa 7 fáasaana máriannoo. Taikáinaqa miqóo kafáa Raseera námmarina faqa ámianaura. Ámianana miqóoqari miná ákiiqara anée óosana araséenana kaifáa dínni taikásee dínni ani qaara marasee 7 áukuana qíní aináina innáranoo. ²⁸ Yakooboofa minára iriseenoo eedóo qímaseenoo Reea námmarina fáqa máriufanoo qoomáqa nárana taikóofanoo Rábannafa narí áraamuna Raseera námmarina faqa áminau. ²⁹ Kafaa

Rábannafa narí aináinira mánaaqa miná áuqu Biriqaa námmarina maréeqeenoo Raseera námmarina aináini-anífeera áminau. ³⁰ Ámufanoo Yakooboofa Raseera námmarina fáqa sakasée faiqanau. Yakooboofa Raseera námmarinara áidi márufanoo Reea námmarinara sía ámiqimma áidi márínau. Miqídanoo Rábannana aináiniranaki kafáa qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 áukuanaki márínau.

Yakooboona faiqi námu ufa.

³¹ Yakooboona írirafa Raseera námmarinasaa kaí mundínoo márúnara Reea námmarinara ákoo akáa mímarínau. Miqí márúnara Karaambáíqa qáfeenoo dadaaqufanóo Reea námmarifa ámuuqu qáikinau.

³² Reea námmarifa ámuuqu qáikinoo máriiufanóo faiqi akoonaiqí máqanau. Maqaséenoo qináu. Karaambáíqa qiníara qímudádo qinára qiní qifaaqi fannóo maqee qinísaa atooqéenoo fee qianáura. Mi irirána iriséenoo mi faiqína áuqu Reeubeená fée qináu.

³³ Reea námmarifa marikínoo kaifáa ámuuqu qáikinoo máriiufanóo faiqi akoonaiqí móo máqanau. Maqaséenoo qináu. Qiní qifaaqi qiní ámeesuqi márínara Karaambáíqa írinoo qiníara qimudádo qímaseenoo maa faiqína qíminoo. Minára miná áuqu Simeeooná fée qináu.

³⁴ Reea námmarifa marikínoo kafáa ámuuqu qáikinoo máriiufanoo faiqi akoonaiqí móo maqaséenoo qináu. Dóo maqee uqanná qiní qifaaqi fannóo dóo qinísaa atooqáanoo, qinée qaaramóo ákoonaiqi maqaséeqa. Minára iriséeqa mi faiqína áuqu Reefi née qíqa.

³⁵ Reea námmarifa marikínoo kaifáa ámuuqu qáikinoo máriiufanóo faiqi akoonaiqí móo máqanau. Maqaséenoo qináu dóo maqee qinée Karaambáíqa amooqídaqa, maa faiqína áuqu Yúda fee qídaqa. Reea námmarifa Yúdana kaí maqaséenoo mi kamúqoo kísaaqasaa márínau.

30

¹ Raseera námmarifa narí ánsaana faiqi námu níndafeenoo Yakooboona áqinoo qinau. Anée faiqi sía qiní mara qímianaqa qinee káqi márianabaqa kúquanauranoo.

² Yakooboofa minára írufanoo árana qoofanóo qinau. Qinee Ánutusau máridau. Ánutufa kai aní ititá ámaqaidanoo.

³ Miqí qímasoofanóo Raseera námmarifa qinau. Maa qiní aináini mári manaaqáfa Biriqaa námmarifa mári-noo qinée miná aní ámiqa. Anée miná fáqa faiqéenana faiqi mara ámia. Áminanoo faiqi maqasáinanoo qiníndi kámmiannoo. Miqímasee qinée faqa faiqi ánausa mári-anaura. (Mi aukuannái mi maqannáasa óosana miqi márusa máriqau.)

⁴ Raseera námmarifa miqí qímasee narí aináini marú manaaqána miná áuqu Biriqaa námmarina Yakooboona amisoofanóo miná faqa sakasée faiqanau.

⁵ Miqímasoofanoo Biriqaa námmarifa ámuuqu qáiki-noo máriiufanoo Yakoboona faiqi akoonaiqi máqanau.

⁶ Maqasoofanóo Raseera námmarifa qáfamaseenoo qinau. Doo maqee Ánutufa qiní óosanara andeeqára óosana fee qímasee qiní innaaru qírana iriséenoo dóo akoonaiqi qíminoo. Miqí qímaseenoo Raseera námmarifa mi faiqína áuqu Danna neé qinau.

⁷ Mi manaaqáfa Biriqaa námmarifa marikínoo kaifáa ámuuqu qáiki-noo máriiufanóo akoonaiqi moó máqanau.

⁸ Raseera námmarifa miná qáfamaseenoo qinau. Qinée qeeqá qínasaana faqa firaaqóo rairai qímasee qinée úri-aaqareeqee qímaseenoo mi faiqína áuqu Napatari feé qinau.

⁹ Reea námmarifa faiqi máqarana taikáseenoo narí aináini marú manaaqána áuqu Siripaa námmarina narí áfaaqi Yakooboona mara áminau. ¹⁰ Ámufanoo minásaa

faiqì akoonaiqí moó máqanau. ¹¹ Reea námmarifa qáfamasee qináu. Óo qiní ámiqimma qisáinara mi faiqína áuqu Kadafa neé qináu.

¹² Siripaa námmarifa marikínoo kafaa akoonaiqí moó Yakooboona faiqì máqanau. ¹³ Reea námmarifa miná fáqa naríara maraséeno qináu. Dóo qinee firaaqóo asasí-daqa. Maqee ánaaseeuqa qiníara asasírafée qímasee dúqu reefáranoo. Minára iriséeno mi faiqína áuqu Aseera feé qináu.

¹⁴ Reea námmarina ámaaku Reeubeenáfa sakumma néemaru kamúqoo ándanda kinai nídanoo faiqì máqee marú andandána qaqaama paqúrináu. Mi aqamána áuqu mandareeka márínáu. Miná paqúrimáseenoo mara máreenoo míni narí ánoona Reea námmarina ámináu. Raseera námmarifa miná qáfamaseeno Reea námmarina qímaminoo qináu. Amanée mandareeka qaqaama akaqána qiní faqa qíminnaree.

¹⁵ Miqí qufanóo Reea námmarifa narí qímaminoo qináu. Anée qiní qifaaqi marasánafa kaifaa qiní qímaaku mandareeka qaqaama márararee fée qídanee. Miqí qufanóo Raseera námmarifa qináu. Aní ámaaku márari mandareekána qaqaama qiní qíminaqa dóo Yakooboona aní ámiananoo aní fáqa faiqáannoo.

¹⁶ Eenée márufanoo Yakooboofa aináinaindari aniroofanóo Reea námmarifa aanái óonu áfiqeenoo ánidanoo qímamináu. Doo qinée mandareeka qaqaama Raseera námmarina ámiqa. Mifá miná ákiiqara maqee éendaki aníara qiní faqa faiqáannee qinoo. Miqí qufanóo Yakooboofa eedóo qímasee Reea námmarina fáqa sakasée faiqanau.

¹⁷ Ánutufa Reeaana innaaruqirána iriséeno dadaaq-ufanóo Reea námmarifa kafáa ámuuqu qáikinoo faiqì akoonaiqí máqanau. Moodáannai qísauku námú Yakooboona máqanau. ¹⁸ Reea námmarifa maqaséeno

qinau. Qinée qeeqá aináinirá mánaaqa qeeqá qifaaqi ámiafánnanara maa faiqína Ánutufa qiní qíminoo. Mifa minára iriséenoo mi faiqína áuqu Isakaraneé qinau.

¹⁹ Reea námmarifa marikínoo kafáa ámuuqu qáikinoo akoonaiqí moo máqanau. Dínni ani moodáa maraséenoo Yakooboonasaa máqanau. ²⁰ Maqaséenoo qinau. Ánutufa idaaqíra áinaina káqi qíminoo. Maqee dínni qísauku taikásee dínni ani moodáa 6 máraunnanara qini qifaaqi qiníara áidiannoo. Mifa minára iriséenoo mi faiqína áuqu Seeburuna fée qinau.

²¹ Miná ánaaqianna Reea námmarifa mánaaqa maqaséenoo Dinnaa námvari fée qinau.

²² Miqóoqari Ánutufa Raseera námmarina innaaru qírana iriséenoo dadaaqufanóo faiqi máqarana amanaikinau. ²³ Mifá ámuuquqáika máfufanoo faiqi akoonaiqí maqaséenoo qinau. Ánutufa qiní qisaurírana taikéenoo qiní faiqi akoonaiqí qíminoo. ²⁴ Raseera námmarifa minára iriséenoo qinau. Karaambáiqá qiní faiqi moó akoonaiqí qímiani. Miqí qímaseenoo mi faiqína áuqu Yóoseefaa née qinau.

Yakooboofa Rábannana faqa miná aináini márúnara ufaqu úfafa.

²⁵ Raseera námmarifa Yóoseefaana maqasoó kámuqoo Yakooboofa Rábanna maaqí qímasee qímaminoo qinau. Anée amanée qiní quqásainaqa qeeqá máaqai fúà. ²⁶ Qinée aní aináinammásaunana qímianna anaaseesá nári faiqi námu faqa qíminaqa máree fúà. Qinée ámiqimmásee aní aináina íunnanara anée minára íri máriananoo.

²⁷ Rábannafa minára iriséenoo qinau. Qiní afuneé fánnoo aníara qíma qímifaqa iriséeqa anée qiní faqa márúnnaqoo Ánutufa qiní aináina ámiqi ámiqifanóo firaa qóo kambíqafinoo máridanoo. ²⁸ Qinée minára íridaqa

anée aneenná feefaurúara qínaqa qinée aní ámianaúra.
²⁹ Yakooboofa miná iriséenoó kafáa qímaminau. Anée qiní aináinirana óosana ámiqimmasee írimariananoo. Qinée aní aandáù ainasáa rakísi máriafananoo qiní rakísirana ameemaanai márida moómoo kambíqee irairaá ímariqau.
³⁰ Qinée ániáfanna kári aní aináina óodaa kái márinau. Qinée maaqóo ani máridaqa aní aináina aiqámai áuqau-nanoo Ánutufa dadaaqifanóo firaanáikinoó máridanoo. Qinée maqee qeeqáree qiánna áinainausa máraanaura.

³¹ Miqí qíma soofanóo Rábannafa írinoo narí qímam-inau. Dóo anee qíananoo náqifée másee feefaurú aní ámianauree. Miqí qufanóo Yakooboofá qináu. Sía anée feefaurú munnimma aina qiní qímià. Qeeqá qiánkana kai qímià. Qinée káqi ani sipsípasaa rakísi márianana qiní maa iriránara anee eedóo qínaqa aní sipsípasaa rakísianaúra. ³² Qinée maqee ani sipsípauqa máriannai óonuree aiqáma takóosa takóosira sípsipauqa faqa mimmi miqíranauqa faqa sipsípa ánaaqi rudúqariranauqa faqa máraanaura. Mi feerúnara kai qiní dídidanoo. ³³ Qinée andeeqásee máraanaura anée kásooaqee aneenná óonu réenana qáfaà. Éekara árira sípsipa qiníndiki márinana éekara fée dundúqarira mímmi fée qiníndiki márinana qiníara qúmuara miaanoo qíà.

³⁴ Rábannafa miná iriséenoó asasa mándee qináu. Eeóo maasá anée qíanandee mmianaúra. ³⁵ Mi faasaanná qumeé kai mimmi ákoona takóosa takóosa íranauqa faqa mimmi ánaasee miqíranauqa faqa éekarasai rundúqasai írana faqa rundúqarira sipsípauqa faqa moodáanaki quqáseenoo narí faiqi námuaara qufaqá misásaa rakísiquau.
³⁶ Rábannafa Yakooboonaara máraandoo qímasee narí mimmi sipsípa mara máreenoo narí faiqi námusaa quqá-soofaqa nánai qaaramoó áfuru aanái faiqée óonuráa qaa irannai munu quqásee rakísi máriqau. Máree ífufanoo

Yakooboofa akaqá sipsípauqa máfisoosásaa kaí rakísi márinau.

³⁷ Rábanna sipsípasaa maqúsai rakísida máridanoo saqári amimiuqá ateeekáseenoo moodaá mau apata ruatá áquseenoo éekara ári márutinai quandáseenoo sipsípa nammári née marúqoo rakíqanau. ³⁸ Sipsípa mimmí nammári náidaqa miqóo ani ráidaqa náafeeqaambaaqaa rímariquau. Yakooboofa mi saqarísa sipsípauqa difáaniki nammári neemarúqoo rakíqaqoofanoo marufaqa sipsípauqa nammári nárara aniréeqa mi saqarína qáfaidaqa ákoonauqa ánaasee náafeeqaambaaqaa riaqéera rakíanau. ³⁹ Mimmíuqaindi miqóo miná qafaidaqa ákoonauqa ánaasee náafeeqasoofofa ákarakauríra ánaaqiuqa máqaqau. ⁴⁰ Yakooboofa sipsípauqa nífiqeenoo ákarakauríra mímmiuqa máruqoo múnusaina sipsípa ákoonauqa ákarakaurírana qáfaidaqa ánaasee sipsípa náafeeqasáifaqa miqírana máqaqeeera nífiqee finau. Miqí márunannoo Yakooboofa ákarakauríra ánaaqiuqa naríndiki maréeqaida áaduma quqee márufanoo moómookí márinau. ⁴¹ Nifaaqauqá fáqaa sipsípa faqa mímmi faqa náafee qaambaaqaa rírara ufanoo Yakooboofa mi saqari asaanáusa maréeqee nammári néemaruqoo rakíqeesoofofa minakíaqa nídaqa náafeeqee máriqau. ⁴² Nímudaani ánaaqi ummooqúkiqa nusá náafeeqara rufanóo Yakooboofa sía mi saqarísa rakíqanau. Miqímmásee máru fanoo Rabananaindi ámudaani ánaaqi ummooqukírafauqa kaí márufanoo Yakoobooinaindi nifaaqauqá faqáasa ámiqirausá kaí máriqau. ⁴³ Mi oosannánannai Yakooboofa moómoo ákinaina faqáafa márinau. Miná sipsípa mimmí moómoo uqanna máriqau. Miná aináinira fasiqauqa faqa ánaaseeuqa fáqa kamméerauqa faqa doonkiúqa fáqa moómoo qumbiqáqa máriqau.

31

Yakooboofa Rabanna sía qímamirai sandóo ufafa.

¹ Yakooboofa írufaqa Rabanna faiqi námu misá Yakooboona aináina moómoo qáfamaséeqa áqidaqa qiqau. Yakooboofa maasá qíkoonaindi aiqáma maréeqee narínni quqéeno. Yáindaraanee maa firaa qumiasanná máreenoo fee. Maasá qíkoonaindi kaí máreenoo. ² Yakooboofa mi ufána iriséeno quanda fufanóo Rabanna óori qáfoofanóo sía óoqai úndee óori runínoo márufanoo qáfanau.

³ Mi kamúqoo Karaambáiqá Yakooboona qímaminoo qinau. Dóo fíndi fínana aneenná ákoona faqa aneenná áinaina maqái fúà. Anée fínaqa qinée aní faqa márianaura.

⁴ Yakooboofa mi ufána iriséeno sipsípa rakísi marúnaindari Raseera námmarina fáqa Reea námmarina fáqa náaroofaqá óonu roofanóo qíma níminau. ⁵ Óoqai ínni níkoona óori sía runínoo máriufa maqee óori runífaqa qáfaidaqa. Sía qiníara ámiqi ámiqidanoo. Miqímmi mári-faqa qiní qíkoona Ánutufa qiní faqa maríufa máridanoo. ⁶ Ínneeqara írimariafanoo, qinée qeeqá afeekannái ínni níkoona aináini máriqiafana. ⁷ Miqí máriafanano mifa qiní qíkaru qímaseeno qísauku qára 10 kari qiní feefaurú quandaqáandinoo. Miqí márifanoo Ánutufa qifanóo sía qiní mandáikamma qímaqeenoo. ⁸ Ínni níkoona aináina íafannana feefaurú miná sipsípa nifaaqa takóosa takóosa írana kaí mi aukuanná máqee márufaqa qinee maréeqee qeeqáindiki quqée máriqiafana. Ínni níkoofa qiní feefaurúara nifaaqa ákara kau rírausa kaí máraannee qufaqá miná sipsípauqa mi aukuannái miqí ránauqa kái máqee márufaqa maréeqee qeeqára qeeqáindiki quqée máriqiafana. ⁹ Miqímma sáafananoo Ánutufa ínni níkoona aandàù aina maréeqeenoo qiníndiki kaí quqáqiseenoo.

¹⁰ Mimmí sipsípa náriqa áraraike máru anaaná qinée qainá qáfaafananoo mimmí ákoonauqa ánaaseeuqa náafeeqéé márufaqa qáfaqiafana. Mi akoonáusa aiqáma ákarakàu rírausa fáqa nifaaqa takóosa takóosa írausa fáqa ánaasee náafeeqee máriqau. ¹¹ Qinée qainásaa qáfaafananoo Ánutuna angiroo moó fánnoo qiní dáaroofaqa qínee foó qíqíafana. ¹² Foó qíafananoo qinau. Qáfaa máa nifaaqa takóosa takóosira ákoonauqa náafeeqaidaqa. Qinée Rábanafa aní mandáikamma ámaqee márina qáfamasee qúnanoo maa ainaináfa kambíqaidanoo. ¹³ Qinée óoqai Beeteera máqa máaqai aní áfusaa koorooíafanna Anutusa márídaqa. Miqóo anée áaqoo áuqara óoni rakíqasee oorifa fádameena mínásaa adíasee qiníara qíma afeekaíkinau. Doo maqee indáammamaree aneenná maqúsai anirandée aneé kambíqoonna máqanasaa fúà. ¹⁴ Raseera námmarisa Reea námmarisa qímannimi soofaqá Yakooboona ufa iriséeqa qímamiqau. Sía maasá qíkoona qumíasana aina káqi márínaqa maasá máraanura. ¹⁵ Mifá maaqandára ánaamuruara foorá mídanoo. Doo mifá maaqandásaa feefaurú mara máreenoo doo naríki kai taikéeno. ¹⁶ Ánutufa maaqandá qíkoona kinaana maréeqee maaqandá fáqa maaqánda faiqi námu fáqa nímifanoo maasáindi kámminoo márídanoo. Anutufa aní qímamíndee ìà.

¹⁷ Yakooboofa misá ufa iriséeno narí ákoona maqái Kannaana máqasaa fírara deedaqinau. Mifa narí ánaaqmaaka fáqa narí faiqi námu fáqa kamméerauqa sáa quqásee óoqu mari fufanóo finau. ¹⁸ Yakooboofa narí mimmí sipsípa doonkí kamméera aiqáma Meesopootamia máqusai márída mároo áinaináusa aiqáma maréeqee óorinni quqáseenoo dóo narí ínaaqianna Kannaana máqa máaqai finau.

¹⁹ Rábannafa narí sipsípa asausí moosáa óonu aukírara fífufanoo Raseera námmarifa nari ákoona máaqaki kéeqa fufanóo narí ákoona afuneé áinaina máaqaki quqáqoona qumeé kaí mara máreenoo kukéeqa máreenoo Yakoo-boona fáqa sía qímamirái dóo mara máreenoo narí afaaqi fáqa finau. ²⁰ Yakooboofa Rábannana ákaru qímasee sía qímamirai quqásee finau. ²¹ Yakooboofa narí aináina námu fáqa máreenoo kái káqi ufanóo finau. Fífi ufanóo Eeufarateesa námmani taqa máreenoo dínni áfainni óonu ranau. Doo miqóoqari Kiriata áaqana qáannai óori ubeekámafi finau.

Rábannafa Yakooboona áfaqee fu úfafa.

²² Qaarammoó fáasaana áiqaróofanoo Yakooboofa sandóonara Rábanna qímamiqau. ²³ Rábannafa minára iriséenoo narí áiku ásauku aiqáma nífiqee Yakooboona ánaaqiana áfaqee finau. Dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 7 áfuru aanái fí faiqéenoo áfaqee fínoo óonu Yakooboona paqúrinau. Kiriata áaqana moó ámuuqu námusaa paqúrinau. ²⁴ Rábannafa aanái faiqaqée ufanóo mi eendánaki Ánutufa qainá áfunnáreenoo qímaminau. Anée sía Yakooboona mandá úfa ámià.

²⁵ Yakooboofa áaqanasaa narí úiqaana máqa usakáseenoo márufanoo Rábannafa narí áinaina faqa óonu réenoo mifá faqa narí úiqaana máqa Kiriata ámuuqu námusaa usakánau. ²⁶ Usakáseenoo Rábannafa óonu réenoo Yakooboona qímaminoo qinau. Náqi fée ifanéé qiní qíkaru qímaseenee qiní qíraamuqmáaka rákiranakiará foorá rarisámammaree sandéenee. ²⁷ Náqi fee ifanéé sía qíma qímirai qíkaru qímasee qumeé quqásee sandéenee. Anée qiní qíma qíminaqau qinee idí námu faqa asasírana námu faqa piripúnna fáqa dukaanaá fáqa áridaqau aiqáni. ²⁸ Anée sía qiní qíma qímianaqa qeeqá qínaiqi mara fáqa qeeqá qíraamúna qara fáqa

nímooqa sáanana nífiqee ániaqaana. Anee fúrufarira áinaina áuqaananoo. ²⁹ Qinee aní mandáikámma ámaqara afeeka márifaqa márúnanoo eenda éendaki aní ákoona Ánutufa qiní rafáaqafu seenoo qinoo. Anée sía uqanná Yakooboona mandáika mámaqaa qifaqá sía mandáikámma ámaqaanauara. ³⁰ Qinee írídaqa anée aneenná ákoona maqa máaqara óonu máfi íriananoo aundurá dapíkifaná qiní qísee sandáananoo. Náqaa féé ifanéé qiní máaqaki rakísi maría anutúsa úmmuara mámaree áninanee.

³¹ Yakooboofa iriséenoo qímaminoo qinau. Qinée aníara narí áraamuna qára rafíqaandoo qímasee ruffisee sandéeqa. ³² Aní máaqaki rakísi mária anutúsa márainana paqúrimmáseenana kúqa áruà. Doo qiní qiku qísauku nífusaa qiní aináina moodáa moodáa mara quqáseenana aneenná aináina paqúrimmasee máraà. Yakooboofa Raseera námmarifa nari ákoona Rábannana únnaqira anutusa úmmuarunara sía írirai miqí qinau.

³³ Rábannafa Yakooboona úiqaana máqaki kéeqa fufanóo randóosia sía paqúrinau. Miqóoqari Rábannafa Reea námmariná úiqaana máqaki kéeqafi randóosia. Kafáa miqóoqari aináinira mánaaqaqara úiqaana máaqaki faqa kéeqafi randásee sía paqúrinau. Miqóoqari Rábannafa Raseera námmarina úiqaana máaqaki kéeqafinoo randánau. ³⁴ Raseera námmarifa Rábannana máaqasaa rakisi máru anutusa maréeqeenoo kamméera saríríqa máaqaki quqáqoona uqéeraséenoo minakí kukéeqaséenoo minásaa óoqu faaqee márinau. Rábannafa Raseera námmarina úiqaana máqakí aiqáma áinainaki randásee qáfoofanóo sía márinau.

³⁵ Rábannafa randémárufanoo Raseera námmarifa narí ákoona qímaminoo qinau. Óo qípoo sía qinée fíndi fúanana sía qiní díqia. Qinée qímaqai qáfáidaqa sía

fíndi fídaqa. Miqi qufanoo Rábannafa aiqáma ainainaki randoosia sía paqúrinau.

³⁶ Sía paqúrufanoo Yakoobofa amambainá qímasee áanoo qídanoo qináu. Qinée nána áaqaranee máree féé. Nána sánduféé rukíasaunana áranaqaifanée qiníara randámaree qúmidanee. ³⁷ Anée qiní ainainaki randéese dóo féé aneenná aináina paqúrinanee. Doo miná marée-qeenana aneenná faiqi námu nífusaa faqa qiní faiqi námu nífusaa faqa quqásee ufa qída qáfaa, yáfee andeeqéenoo fee.

³⁸ Qinée moodáa fásiqa áiku ásauku taikásee 20 áukuana ani aináina ímariqafana. Mi kamúqoo aní sipsípa aní mimmí sía moó fánnoo dapi máqee máriqau, ámiqi kaí mímaríqau. Sía aní sipsípa ákoona moó arusée naqíafana. ³⁹ Káasau fáini aní sipsípa arusoofaqá qinée miná ámudaani apata síamma aní uqafíqee máriqafana qeeqáindi kái moó maréeqee miná ámaaqa máqeeqa aníndiki quqée máriqafana. Úmmuara fásiqa eendáki fee fáasaana féé úmmuara másoofana anée qiníara qunaqá qinée qeeqáindi maréeqee aníndiki quqée mári qafana. ⁴⁰ Qinée moómoo kári aní aináina ímariafananoo súani dárinoo eendáki suara dárinoo miqí márufafa sía faiqée máriqafana. Miqídaqa aní aináinasáa rakísi máriqafana. ⁴¹ Yakooboofa qímamidanoo qináu. Qinée moodáa fásiqa áiku ásauku taikásee 20 áukuana aní aináini máriafánausa márida. Qísauku qára taikásee qíkunooqu qaara fáqa qaara fáqa marasée 14 áukuana aní áraamuna qara márarara aní aináiníàafánausa máridaqa. Dínni taikásee dínni óonu moodáa marasée 6 áukuana aní sipsípa mimmí márarara kaifáa aináini qíafana. Miqí máriafanana anee qísauku qára taikásee 10 kári anée qiní feefaurúara qíkaru maarku qímarináu. ⁴² Abaraqaammána Ánutufa qiní qíkoona Isakeena Ánutufa sía qiní dadaaqínanau

anée qiníara káqi sámu fúà qínaqau qinee káqi sámu fini. Ánutufa qiní ummaara faqa qiní kadáapirirana fáqa qíqafamaséeno eendá éendaki narí ufa írirana aní áminoo.

Yakooboosa Rábannasa moodáanakikù úfafa.

⁴³ Rábannafa Yakooboona mi ufána iriséeno qinau. Maa aní ánaaqa qára qiní qíraamuna qára márídaqa maa aní faiqi námu qiní qínaiqi mára márídaqa maa aní sipsípa qiníndi uqanná márídanoo, maa aiqáma áinaina anée márana núanafa aiqáma áinaina maaqóo márifa qiníndi kai márídanoo. Qinee sía amana qeeqá qíraamuna qára faqa qínaiqi mára faqa rafáaqa fúanaura. ⁴⁴ Dóo maqee aní faqa moodáanaki ufa qirara deedaqídaqa. Aníndiri óoni áaku aakummásaanano mifa maasá moodáanaki kára úfara dáaqoo áuqaanno.

⁴⁵ Yakooboofa minára iriséeno eedóo qímaseeno óoni firaatiá qumáree kúradama séeno dáaqoo áuqara óoni fée qinau. ⁴⁶ Miqímmaseeno Yakooboofa narí aináinira fáiquqara qufaqá óoni moómoo suqúsee áaku aaku iqau. Miqímmasee mi ooni aaku aaku irána áakaarínni óoqumarifi nárana naqau. ⁴⁷ Námaseeqa Rábannafa mi oonísa áuqureenoo Yageer Sahadutaa fée qímasee narí ufakíqari áuqu rámasoofanoo Yakooboofa narí ufakíqari Gareeda fée qinau. (Mi nuqúna óosana dáaqoo áuqara óoni fee qímasee nári ufakíqari áuquraqau.) ⁴⁸ Rábannafa Yakooboona qímaminoo qinau. Maa ooni aaku aaku iráfa aníndiri dáaqoo áuqarafa márianno. Minára mi maqusána auqu Gareeda fée qianaura. ⁴⁹ Rábannafa kafáa maaqí qinau. Karaambáiqá fannoo maaqandá dáraanianano miná áfu fánnoo maasásaa máriani. Miqí qímaseeno mi maqusána áuqureenoo Misipaa fée qinau. ⁵⁰ Rábannafa maaqí qinau.

Anee qini qíraamuna qára mandáikamma nímaqeennaree moó ánaasee fée máreennaree, qinee sía minára íriananoo Ánutufa aníndirisaa rakísidanoo. ⁵¹ Máaqoo qinee óoni áaku aaku máqaunanoo aníndiri qara qám-baana máridanoo. Maaqóo dáaqoo áuqara ooni rakíqarafa faqa máridanoo. ⁵² Maa ooni aaku aaku iráfa faqa rakíqarafa faqa aníndiri dáaqoo áuqarafa máridanoo. Qinée sía miná fíaaqaree aní áruanaura. Anée faqa sía miná áiaaqaree qiní dárúa. ⁵³ Abaraqaammána Ánutufa faqa Náqoorana Ánutufa faqa maasá qám-baana andeeqá qísaannoo. Rábannafa miqí qufanóo Yakooboofa qinau. Qini qíkoofa Isakeefa innaaru qímamaqee mári Anutuna áuqusaa qímasee áfaqaanauree qímasee qíma afeekaíkinau. ⁵⁴ Miqí qímaseenoo Yakooboofa aandáù aruséenoo mi aqaannásaa Ánutuna aandáù tatúfusee suqáminau. Suqá amiséenoo Yakooboofa narí áiku ásauku náaramásoofaqá moodáaqoo óoqu mari fufaqá mi andauná átaraasa naqau. Námasee mi aqaannásaa faiqaqau. ⁵⁵ Kanánaana fíndifufanoo Rábannafa narí ánaiqimara faqa áraamuna qara faqa nímoofa námasee nímandamásee ámaafa finau.

32

Yakooboofa Eesáuna óori qáfarara deedaqu úfafa.

¹ Yakooboofa miqóoqari fíndi fufanóo narí ánaukoo unnái aanái fímaru fánoo Ánutuna angiroouqa aanái ani paqúriqau. ² Yakooboofa níndafamaséenoo qinau. Maa maqa maaqáfa Ánutuna úiqaana máqusa máridanoo. Miqí qímasee mi maqusána áuqureenoo Maqaannaimméé qinau.

³ Yakooboofa narí faiqi námu qaaramoó ufa máree narí áfasaafa Eesáu funnái fuaqeera niiqoofaqá Eedoomma

máqa máaqai fiqau. ⁴ Miqóo qiní qífasaana paqúrim-másee qini maa ufána qímamiaqa. Qinee Yakooboosa aní aináinira fáiqi maaqí qímasee ani Eesáuna qiní úriqararana qímamidaqa. Qinee Rábannana faqa máridaqa ánirara másaidaqa máriifaqá maqee ánidaqa. ⁵ Qinee burimmakáu faqa doonkíuqa faqa sipsípa faqa mimmíuqa faqa aináinira fáiquqa faqa faqáasa máridaqa. Qinee aníara ufa quqáidaqa qiní úriqararafa qini maa ufáfa aní asooámamaqaanífeera qídaqa.

⁶ Ufa máreefu fásiquasa óonu randée anirée Yakooboona maaqí qímasee qímamiqa qiqau. Dóo maasa aní áfasaana qímamisáunanoo mifá narí aináinira fásiquaqa foo handaréeta 400 námu faqa maasá inaaqíanna ánidanoo.

⁷ Yakooboofa mi ufána írufanoo áaququqoofanóo moómoo írirana máranau. Miqúfanoo narí sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa burimakáuqa faqa kamméerauqa faqa qaarakí rainá quqánau. ⁸ Maaqí qímasee qímirinai. Eesáuqa aniréeno moó úsiranaki nárinaqa moó úsiranakiqari amaná sandéefaranoo. ⁹ Miqímmasee Yakooboofa maaqí qímasee innaaru qinau. Óo Ánutu, qini qínaakuna Abaraqaammána Ánutufa qiní qikoona Isakeena Ánutufa qiní innaaru íria. Karaambáiqua anée qiní qíma qímiananoo aneenná maqa máaqai aneenná áinainian-nai fínaqa qinée aiquáma áinaina andeeqá áisaanauranoo fee qinau. ¹⁰ Óo Ánutu anée qiní ámiqi ámiqimma qísarana faqa aní mapukíra dádaaqiranara faqa írunanoo úriqaráifaqa qinee óorudupiqa maridaqa. Qinee óoqai Yóoradanna nammari qeeqá sáunu kaí úqirausa táqaqifana doo maqéé qinee qaaraki rainárausa faqa ánidaqa. ¹¹ Qinee qeeqá qífasaana Eesáuna ásaukukinaana asumu mara quqáqisaanneera innaaru qídaqa. Qinee minára ruffaídaqa. Mifa aniréeno maasá faiqi ánaasee faqa

aiqáma dárú taikáandoora ruffaídaqa. ¹² Anée maaqí qímasee qiníara qíma afeekaíkinau. Aní aiqáma áinaina andeeqámma áisaanuranoo fee qináu. Aní moómoo faiqi asumu ámianaqa sía amana moó fannoo ásaana rúannoo, núkudara foorá sía kásoo uqanná márifaranoo fée qináu.

¹³ Yákooboofa miqí qímaseenoo innaaru qímaseenoo mi eendánaki miqóo faiqéenoo iáqoofanoo narí aandáù Eesáuna ámiraree qímasee rainá quqánau. ¹⁴ Mifá mimmí ánaasee 200 faqa mimmí ákoona 20 faqa sipsípa ánaasee 200 faqa sipsípa ákoona 20 fáqa rainá áaduma quqánau. ¹⁵ Miqímmaseenoo kaifáa kamméera ánaasee 30 fáqa nári ánaaqi náamma néemarusá fáqa burimakáù ánaasee 40 faqa ákoona 10 fáqa doonkí ánaasee 20 faqa ákoona 10 fáqa rainá quqánau. ¹⁶ Yákooboofa raíneeqeenoo aandáù óosana óosana náadu náadu kái quqáseenoo narí aináini máru faiqísa moodáa moodaa máreeqeenoo mináuqasaa rakísiaqeera quqánau. Quqáseenoo maaqí qímasee qímanniminoo qináu. Ínnee qini qífunni fídaqa adaaráika másaídaqa níana niana máridaqa fuaqa.

¹⁷⁻¹⁸ Miqí qímáseenoo Yakooboofa indaarúfu faiqina qímmaminoo qináu. Qini qífasaafa Eesáufa paqúri máseenoo iráinana yáfee aní úriqararafa máridanoo fee yáifée anée fídanee yána aandáùqee anée máree fídanee, qínana anee maaqí qímasee narí qímamia. Maa aináusa aní aináinira fáiqi Yakoobooonaindí máridanoo. Mifa narí úriqararana Eesáuna ámiannee qímasee quqásaiifaqa máree ánidaqa. Yákooboofa narí ínaaqianna ánidanoo mifoo qia.

¹⁹ Yakooboofa indaarú fu faiqina qímmamundee kái mínoo miná ánaaqiana fusá fáqa miqí kaimmásee qímanniminau. Ínnee Eesáuna paqúrimmasee miqí kaimmásee qímmamiaqa. ²⁰ Ínnee maaqí qiaqa. Eeóo aní

aináinira fáiqi Yakooboofa ínaaqianna ánidanoo mi-foo qiaqa. Yakooboofa narí kai óonu máfi írinoo qinau. Qinée maa ainaináusa ámiannanannoo miná ír-rana quandásaanano qiníara ámiqi ámiqiani. Qinee miná paqúrimásaanano aqbee mifá qiní numoóo min-níqisaannoo. ²¹ Eesáuna ámaqoo áinainausa indaarú fíf-fufanoo doo narí miqóo mi uiqaana maqusánaki faiqanau.

Yakooboofa Peenieera máqa máaqai angiroo faqa narí qumáree narí qumáree qu úfafa.

²² Mi eenda amuqusánai Yakooboofa fíndi fufanóo narí ánaaqa qara fáqa narí aináinira ánaasee qandá fáqa narí faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu moodáa marasée 11 nífiqamáreenoo Yabooka nám-mari fítaqamáreenoo muqú áfainai múnu nísanau. ²³ Múnusee niiqámasoofaqa fufanoo narí aiqáma áandauqa faqa mara quqásoofofaqa misá faqa táqaqau. ²⁴ Taqá nímaqaseenoo naríaraa dinni áfainni káqi márínau. Márufanoo faiqí móó fánnoo aniréenoo áitata fufanóo Yakooboona qumáranau. Uaqéeidanoo narí rúdammiqi narí rudám-miqi ídamáru-fanoo iáqarafa adeedí ranau. ²⁵ Sía mi fasiqáfa Yakoboona úraaqaránau. Miqí usíanoo ásauku sám-u Yakooboona úpisuna áranaiqi árinau. Miqúbaqa Yakooboona úpisuna árufanoo ámudaani ootúparafa aikátamáfufanoo raaqee ráaqee inóo ninau. ²⁶ Iáqoofanoo mi fasiqáfa Yakooboona qímaminau. Doo qiní quqásainaqa fúa, doo iáqarafa adeedí reenoo. Yakooboofa iriséenoo qinau. Sía aní quqánaura. Anée qiní qifaaqóoqa qíma qímaqásainaqa quqánaura.

²⁷ Mi fasiqáfa Yakooboona qímaminoo qinau. Aní áuqu yáfee. Aneenná áuqu ráinaqa ír-ia. Yakooboofa qinau. Qiní dúqu Yákooboosa márídaqa.

²⁸ Miqí qufanoo mi fasiqáfa qinau. Maqee maaqóoqari Yakooboofa taikáannoo aní áuqu Isaraeerafá márinnarannoo. Anée Ánutuna fáqa faiqí faqa áitatáfi qumáaanannoo úriqararafa márianaqa minára aní áuqu Isaraeerá fée qídaqa.

²⁹ Miqí qímasoofanóo Yakooboofa mi fasiqána qímaminoo qinau. Aneenná áuqu qímaqímia. Miqú qufanóo mi fasiqáfa qinau. Nánaree anee qiní dúqu írirara iráidanee. Miqí qímaseenoo Yakooboona afaqóoqa qímama qáseenoo doo quqáseenoo finau. ³⁰ Mi fasiqáfa fífufanóo Yakooboofa qinau. Qinée Ánutuna óori qáfamáseeqa sía kúqíqa káqi márídee qímaseenoo miqóo áuqureenoo Peenieera fée qinau. ³¹ Súani afu ururoofanóo Yakooboofa Peenieera máqa quqáseenoo úpisuna áidafi márufanoo réetaa réetaa qinóo finau. ³² Miqooqari óosana arasée Isaraee máqannaasa sía aandáu úpisunakinaa ámaqi néemariqau. Maqee fáqa sía náidaqa. Ánutuna angíroo fannóo Yakooboona úpisunaki árunara íridaqa sía náidaqa.

33

Yakooboofa Eesáuna paqúrinau.

¹ Yakooboofa qáfoofanoo Eesáufa 400 fasiqa faqa áninau. Yakooboofa miná qáfamáseenoo narí faiqi námu raínásee Reea námmarina faqa Ráseera námmarina faqa aináinira ánaasee qaaraqánda faqa níminau. ² Nimiséenoo indaarú narí aináinira ánaasee qára faqa nárí faiqi námu faqa niiqoofaqá fiqau. Misá nínaaqianna Reea námmarifa narí faiqi námu fáqa finau. Ínaaqianna uqanna Raseera námmarifa narí faiqi Yóoseefaana fáqa finau. ³ Yakooboofa misá nóorinni indaarú finau. Óonu réenoo dínni taikásee dínni óonu qaara marasée kári

maqásaa mapáminoo fífiufanoo narí áfasaafa máruqoo óonuranau.

⁴ Eesáufa Yakooboona óori qáfamaséenoo sandámámmáreenoo ani káqaramma qumáraseenoo ámoqánanau. Miqandá aiqáma qára qikí ráqaqau.

⁵ Qikí raqaséenoo Eesáufa quandá fufanóo Yakooboona faiqì ánaasee níndafamaséenoo qinau. Maa aní faqa ániasa yáusee márídee. Qufanóo Yakooboofa qinau. Oo úriqararafa maa faiqì anaaseesánnoo Anutufa qiní ámiqi ámiqimma qímaqeenoo.

⁶ Miqí qímarufanoo Yakooboona aináinira ánaaseeqara narì faiqì námu faqa Eesáuna óorisaa ani ninuka túqu náumoo amisée reendeéniquau. ⁷ Miqandá nínaaqianna Reea námmarifa narí faiqì námu fáqa aniréenoo miqínau. Miná ánaaqianna uqanna Raseera námmarifa narí faiqì Yooseefaana fáqa aniréenoo miqikai inau. ⁸ Miqíma soofanóo Eesáufa Yakooboona maaqí qímasee qímaminau. Fásai qáfaunna áandausa óosana náqaa fee inóo márídano fee qufanóo Yakooboofá qinau. Aní áqoondikiree qímasee káqi aní ámidaqa.

⁹ Miqí qufanoo Eesáufa narí qímaminoo qinau. Qiníndi moómoo márídanoo aneenáindi aneenná kai máraà.

¹⁰ Miqí qufanóo Yakooboofa qinau. Qinée aní áqoondikíqa ámunna áinainausa káqi máraa. Anee qiní káaqa aqoondi kíannanara qínee aní óori Ánutuna óoriará foorá qáfaidaqa. ¹¹ Qínee aní ámiraree qímasee máree ánunna ainainausa máraa. Anutufa qiní ámiqi ámiqimma qiseenoo qiní dídimari aiqáma ainaináusa qíminoo. Yákooboofa máraanifeera afeekaikí márufanoo Eesáufa máranau.

¹² Eesáufa Yakooboona qímaminau. Doo uqéeraina aníndiri fúà qínee aní óorinni fúanana anée qiní qínaaqianna ánià.

¹³ Qufanóo Yakooboofa qinau. Óo qiní úriqararafa anée írià, qiní faiqì námu ummooqúkiqa máriafaqa qinee sipsípa faqa misá ánaaqiuqara faqa íridaqa. Misá moodáa fáasaana rarisáqa fímarianaqa aiqáma áandáuqa kúqifaranoo. ¹⁴ Anée indaarú fínaqa qinee aní áfaqee kásooaqee qeeqá aandáuqa faqa faiqì námu faqa fífiinaqa Eedoomma máqa máaqaki aní paqúrianauranoo.

¹⁵ Miqí qufanóo Eesáufa qinau. Dóo amaná qiní faiqì námu akaqáusa aní dadaaqí fifáranoo. Qufanoo Yakooboofá qáoo qinoo qinau. Qinee aní áqoondikúnnanara minára kaí firaa ainainéé qídaqa. Doo amaná qeeqá kai fuanáuranoo.

¹⁶ Eesáufa mi ufána iriséenoo doo mi faasaanná kaí anirandée narí maqa máaqai Eedoomma máqa máaqai finau. ¹⁷ Miqúfanoo Yakooboofa Sukoota máqa máaqai óonureenoo narí máqa faqa narí aandáu auqaaná faqa usakánau. Minára mi maqusána áuqureenoo Sukoota fee qinau.

¹⁸ Yakooboofa Meesoopootamía máqa máaqaindari óonurandee ámiqimmaseenoo Kannaana máqa máaqai Seekeemma máqusaki aniréenoo narí úiqaana máqa mi maqusána adeedí usakánau. ¹⁹ Usakáseenoo Yakooboofa mi maqána Amoorana Seekeemana ákoona áiku ásauku unnái wan handareeta 100 siruáa múnnimmanoo feefaurínau. ²⁰ Feefaurú máseenoo tatúfirana suqára qáinda áuquseenoo mi kaqikaa maqusána áuqureenoo Eeraa fée qinau. Mi auqúna óosana Isaraee máqannaasa Ánutu fée qinau.

34

Seekeemafa Dinnaa námmarina mandáikámma ámaqanau.

¹ Moó kári Dinnaa námmarifa Yakooboosa Reea námmarisa niraamuna fannoo Dinnaa námmarifa Kanna

máqanna aánaaseeuqa nín-dafàané qímaseenoo finau. ² Seekeemmafa Amoorana ámaaku Qifina áiku ásaukuki-naafa mi maqa maaqánakinaasa úriqararafa Dinnaa nám-marina aanai paqúrimaseenoo rarisana. ³ Mifá qá-foofanoo Dinnaa nám-marifa káaqa ámiqirafa márufanoo ámuqusa mandáikufanoo ámiqira úfannoo mi manaaqána ámuqusa reendeénianée qímasee ámiqira ufauqa qinau. ⁴ Seekeemmafa narí ákoona Qamoorana qímaminau. Anée maa manaaqána feefaurúm-ma qíminaqá qínaaqara máraà.

⁵ Yakooboofa narí áraamuna Dinnaa nám-marina rarisonára iriséenoo kásoo inóo márinau. Narí faiqí námú narí aandáusaa rakísi marúsa níanai márufanoo nífeesi márinau.

⁶ Seekeemmana ákoofa Ammoorafa Yakooboona faqa ufa qírara finau. ⁷ Oonuroofaqá kai Yakooboona faiqí námú aandaúsaa rakísiusa aniraqau. Misá Dinnaa nám-marina rarisonára írufanoo sía faiqí áuqaaqaa íra áinaina márufaqá káaqa níranaqeenoo nífai sándurinau. See-keemmafa Yakooboona áraamuna rarisonánnoo Isaraee máqannaasa núqu mara máree qúminau.

⁸ Qamoorafa maaqí qímasee Yakooboona qímamínau. Qíní qímaaku Seekeemmana írirafa aní áraamunara firaaqóo áqufifaqa aní qímamidaqa. Amanée mina máraanoo fee. ⁹ Sáinaqa maasá moodáanaki kúra ufa qí-masánaqa káqi aní máqanna faqa qíní máqanna faqa káqi narí máree narí máree iaqa. ¹⁰ Miqí mándaanaqa ínnee maa maqánasaa márídaqa káqi dapi maa maqa maaqánaki óonuree anirée ídaqa maqá ákausa mári-aqa. ¹¹ Seekeemmafa Dinnaa nám-marina ákoona faqa ásooqmaaka faqa qímannimino qinau. Ínnee qíní dídi márindee másaifaqa ínni nídi marí áinaina nímianaúra. ¹² Ínni nídi marí áinainnara qímaqimifaqa nímianaúra. Fíraa feefauruara qífaqa nímianaúra. Ínnee qíníara miná

máraannee qímasee ínnée iráifandinna áinainná kai ními-
anaura.

¹³ Miqí qímasoofaqa Yakooboona faiqì námu nárì ní-
sookina rarisoónára iriséeqa ákaru qíra úfa Seekeem-
mana faqa miná ákoona Amoorana faqa qímannímiqau.
¹⁴ Maaqí qímasee qímamíqau. Maasá sía amana qeeqá
dáuna nifaaqa áti sía aukírausa nímiánaura. Miqíqqa maasa
firaaqóo qisaurúanoora. ¹⁵ Ínnée maasá daanna réeqa
ínnéeqa faiqi námu nifaaqa áti aukúsaifaqa minára kai
maasá eedóo qianáuranoo. ¹⁶ Miqímmásaiifaqa maasá
ínniara eedóo qímasee ínni faqa narí máree nari máree
ífaranoo. Maasa ínni qámabaana máridaqa ínni faqa
moodáa máqanna márianauranoo. ¹⁷ Ínnée sía mi ufá-
nara eedóo qímasee nifaaqa áti ateekáifaqa maasá qeeqá
dáuna áfiqámaree doo fuanáura.

¹⁸ Mi ufáusara Qamoorafa faqa miná ámaaku See-
keemmafa faqa iriséeqa amanée qiqau. ¹⁹ Seekeemmafa
kái káqi uqanná ínoo misá qímamúndee inau. Mifa
Yakooboona áraamunara áidi márúnara miqínau. See-
keemmafa narí áiku ásaukukiqari káaqa úriqararafa
márinau. ²⁰ Amoorafa narí ámaaku Seekeemmasandíri
ufa súqimaru máqusanasaa faandaaura kooqiki óonuree
nárì maqúsánaki márusa maaqí qímasee qímannimínau.
²¹ Maa fasiqáusa áqoondiuqa máridaqa. Sáifaqá maa
maqánasaa máridaqa mána mána iqá nuaqa. Maa
maqáfa firaafá máridanoo. Misá faqa amaná márifara-
noo. Maasá misá níraamuqmaaka máraanaqa misá faqa
maasáindi máreefaranoo. ²² Maa fasiqáusa maasá qám-
baana márirara eedóo qídaqa moodáa máriranaki mári-
ranara eedóo qídaqa. Maasa misá naanna réeqa qeeqá
faiqi námu akoonaiqíuqa nifaaqa áti ateekáaqeera qídaqa.
²³ Maasá miqíànaqa misáki sipsípa burimakáu aina mári-
fa maasáindi kámmiannoo. Ánifaqa eedóo qíanaqa maasá

qámbaana máriaqa.

²⁴ Aiqáma mi maqusánakinaasa Qamoorana fáqa Seekeemmana fáqa ufa iriséeqa eedóo qímasee aiqáma akoonaiqí qísakoosa nifaaqa áti aukú áqiqau.

²⁵ Qaarammoó fáasaana áiqaroofaqa nifaaqa áti aukúqoosa firaqóo nammúana nídafí márufaqa Yakooboona ámaaku qára Simeeonafa fáqa Rééfifa fáqa miqandá Dinnaa námmarina ásooki qanda nári faaqaaná qara mara máree umeé kaí Seekeemman máqusai óoru réeqara aiqáma faiqí kumaaráa náru taikáqau.

²⁶ Qamoorana fáqa Seekeemmana fáqa narusée Dinnaa námmarina Seekeemmana máaqakinaana áfiqamaree doo quqásee fiqau. ²⁷ Narusoofaqa Yakooboona faiqi námu akaqáusa ínaaqianna óonu réeqa nári nísookina rarisoona ákiiqara mi maqusánakina aiqáma ainaina máraqau. ²⁸ Misá sipsípauqa fáqa burimmakáuqa faqa doonkíuqa faqa aiqáma áinaina mi maqusánaki márúna faqa mi maqusána átiqara máru ainaináusa aiqáma máraqau. ²⁹ Misá aiqáma ámiqira áinaina kaí máraqau. Aiqáma faiqí ánaasee faqa máraqau. Aiqáma máaqakinaa áinainauqa faqa máree fiqau.

³⁰ Yakooboofa míqunara írinoo Simeeoona fáqa Réefina fáqa maaqí qímasee qímannimínau. Ínneeqara qiní ummaarakí quqáqísáafanoo. Kannaa máqannaasa fáqa Peerisaa máqannaasa faqa aiqáma maa maqa maaqánaki máriasa qiníara fídiqaáammifaranoo. Qiní faiqí sía moómoo máriafaqa, misa aiqáma moodáanaki anirée qiní dáriqa aiqáma maasá faiqí ánaasee kurídi nímaqeefaranoo. ³¹ Yakooboofa miqí qufaqa miqandá narí qímamíqa qiqau. Maasá sía qeeqá qísookína quqáqaanaqa aanásaa ánaaseerá foora káqi máraqa nifáranoo.

35

Ánutufa Beeteera máqusaki Yakooboona ámiqira áfaaqooqa áminau.

¹ Mi fasannái Ánutufa Yakooboona qímaminoo qinau. Anée doo fíndi fínana Beeteera máqa máaqaki óonu mária. Anée aneenná áfasaana Eesáunara rufiasee sandóonaqa aní áfusaa kooroo íafanna Anutusa tatúfirana suqáqimira qáinda miqóo óonuree áuqua.

² Yakooboofa iriséenoo narí áiku ásauku faqa narí fáqa márusa faqa qímanníminoo qinau. Moó máqannaasa únnaqira ánutusa uaqéeianáúqa mara áquaqa. Mara áquseeqa ínneeqa nífaaqa ánukamásee ámiqira qámunna afisúaa. ³ Maasá maaqóoqari quqásee Beeteera máqa máaqai óonureeqa qíní ummaara áukuana dadaaqí mári Ánutuna qinée aiqáma átinaí núnanoo qíní faqa mári Anutuna tatúfirana suqára qáinda áuquanauranoo. ⁴ Miqí qímasoofaqa misá aiqámausa iriséeqa náriqa moósaaqaraa únnaqira ánutusa máraqa nuná faqa náaqooki quqée máru fidinaanúna faqa Yakooboona ámufanoo umáreenoo Seekeemma máqusaki arookása aaqá maqá indufúsee minakí ákundanau. ⁵ Ákundamáseenoo Yakooboofa faqa nari faiqi námu faqa doo quqásee fufanóo firaa rufiarafa mi saqánna máru maqusáusaki máru fasiqáusa rafáaqafúfaqa sía nífaqasee náriqau.

⁶ Yakooboofa aiqáma narí faiqi námu faqa fífiufanoo Rusa máqusa kí Kannaana maqa máaqaki óonuranau. Maqee mi maqusána áuqu Beeteera fée qídaqa. ⁷ Mifa miqóo óonureenoo tatúfirana suqára óoni qáinda áuquseenoo mi maqusánaki Ánutufa uáinaina afaafau réenoo Beeteera fée qinau. Yakooboofa óoqai narí áfasaana rufiasee sandéenoo miqóo aniroofanóo Ánutufa miqóo miná áfusaa koorouqóo márúnara áuqureenoo Beeteera fée qinau.

⁸ Miqí qímasee miqóo márufanoo Reebeeka námmanina aináinira mánaaqa Deebooraa námmarifa kuqufu-faqa arookása ámeemaanai súani afu ataaqée qáannai Beeteera máqusa dínni átinai ákundaqau. Ákundamásee mi maqusána áuqureenoo ikíraqara sáqari fée qiqau.

⁹ Yakooboofa Meesopootamia máqa máaqaindari óonu randée áni márufanoo Ánutufa kaifáa miná áfunni kooroommáfufanoo ámiqira áfaaqooqa qímamaqanau.

¹⁰ Miqímmáseenoo Ánutufa qímaminau. Aní áuqu Yakooboofa máridanoo, maqee maaqóoqari óosana arasée Isaraeeráfa márinnaranoo. Miqí qímaseenoo Ánutufa miná áuqureenoo Isaraeeráne qinau.

¹¹ Miqí qímaseenoo Ánutufa kafáa Yakooboona maaqí qímasee qímamínau. Qinée aiqáma áfeeka faqáa Ánutusa máridaqa qímamidaqa. Anee moómoo fáiqi fáqaafa mária. Akaqá máqannaasa aní áiku ásaukukiqari mári-faranoo. Anee karaambáiqauqa nínaakufa márinnaranoo.

¹² Qinée Abaraqaammána fáqa Isakeena fáqa nímiáfánna máqa máaqana aní fáqa aní áiku ásauku kásooqaqee kambíqáinausa faqa nímiánaura. ¹³ Ánutufa miqí qímaseenoo Yakooboona qímamiséenoo doo quqáseenoo finau.

¹⁴ Yakooboofa mi maqusána Ánutufa qímamuqoo miqóo óoni marasée dáaqoo áuqaanífee qímaseenoo rakíqaseenoo úainna námmani qumáreenoo mi oonína adía ámaqaseenoo oorifa fádameena faqa adíanau.

¹⁵ Miqíqímasee mi maqusána áuqu Beeteera fée qinau.

Ráseera námmarifa eeraqánu ufafa.

¹⁶ Yakooboofa narí faiqi námu faqa Beeteera máqusa quqásee Eefarataa máqusai fuanée qímasee aanái fímarufanoo Raseera námmarina faiqi máqarafa árinau. Árufanoo firaaqóo uqanna aupúranau. ¹⁷ Raseera námmarina áidafirafa káaqa mandáika uqanná ufanóo miná dadaaqí

marú ánaaseefa qinau. Raseera sía rufiaa, moó ákoon-
aiqi máqaananoo. ¹⁸ Maqaséenoo Ráseera námmarifa
doo kúqiraridanoo áannà taikée márufanoo mi faiqína
áuqureenoo Beenooni feé qinau. Miná ákoofa áuqu
réenoo Beensaminná fee qinau.

¹⁹ Ráseera námmarifa kuqufufaqa Eefarataa máqusai
fímaru aannána áfainni ákundaqau. Maqee miqóo Ee-
farataa máqusara Beeteereeqeemma máqusa fee qídaqa.

²⁰ Yakooboofa áaqoo auqaanifeera óoni miqóo rakíqanau.
Maqee káqi mi oonífa Raseera námmarina mádika mári-
uqoo márídanoo mi madikánara koorooídanoo.

²¹ Miqóoqari Isaraeeráfa fíndifinoo moó máqa máaqai
Eedeera kísaaqa óoni máaqa usakáqoona dínni átinni narí
úiqanaa máaqa usakánau.

Yakooboona faiqi námu núqu.

(1Stori 2:1-2)

²² Isaraeerafa mi maqa maaqánaki márufanoo
Reeubeennáfa narí ákoona ánaaqa Biriqaa námmarina
narí aináinira mánaaqa maraqooná sakasée faiqanau.
Isaraeerafa mi ufána írufanoo árana qanau.

Isaraeerana faiqi námu qísauku qára taikásee qíkunni
óoqu qaara marasée 12 máríqau. ²³ Reeaa námmarina
faiqi námu maaqímmiqa máríqau. Reeubeennáfa
indaarúqaafa Yakooboona óoqa faiqi márínau. Miná
ánaaqianaafa Simeeoonáfa faqa Réefifa faqa Yúdafa faqa
Isakaarafa faqa Seeburunafa faqa máríqau. ²⁴ Ráseera
námmarina faiqi námu Yóoseefaasa Beensaminnása
máríqau. ²⁵ Raseera námmarina aináinira mánaaqa
Biriqaa námmarina faiqi námu Dannaafa faqa Napatarifa
faqa máríqau. ²⁶ Reeaa námmarina aináinira mánaaqa
Siripaa námmarina faiqi námu Kadafa fáqa Aseerafa fáqa
máríqau. Mi faiqi namúsa aiqáma Meesopotamia máqa
máaqai kambíqaqau.

Isakeefa kúqu ufafa.

²⁷ Yakooboofa narí ákoofa Isakeefa unnái finau, Máma-reena máqusaki Qeeboorooná máqusa aaqá Abaraqaam-máfa faqa Isakeefa faqa máriuqoo finau. ²⁸ Isakeefa 180 áukuana máranau. ²⁹ Maraséeno kuqufufafaqá miná faiqi qára Eesáusa Yakooboosa ákundaqau.

36

*Eesáuna áiku ásauku núqu.**(1Stori 1:34-37)*

¹ Eesáuna áiku ásauku márusa maaqímmita máriqau. Miná moó áuqa Eedoomma féé qímariqau.

² Eesáufa Kannaana máqannaa ánaaseeuqa máranau. Indaarú mároo anaaseená áuqu Adaa námmarifa márinau. Mifá Qeeta máqannaa fásiqa Eeroona áraamuna máranau. Miná ánaaqiana mároo anaaseená áuqu Ooqooribammaa námmarifa máranau. Mifá Qifita máqannaa fásiqa Sibeeoona ámaaku Annaana námarina áraamuna máranau. ³ Miná ánaaqianna mároo anaaseena áuqu Baseemata námmarifa márinau. Mifá Isamaeerana áraamuna Neebaiootana ásookifa márinau.

⁴ Eesáuna indaarúqaa ánaasee Adaa námmarifa faiqi Eerifasana máqanau. Moó ánaasee Baseemata námmarifa Reeueerána máqanau. ⁵ Moó ánaasee áuqu Ooqooribammaa námmarifa Yeeusana fáqa Yaramana fáqa Kooraana fáqa máqanau. Eesáuna mi faiqi namúsa miqímmasee Kannaana máqasaa kambíaqau.

⁶ Eesáufa narí ánaaqmaaka faqa narí faiqi námu faqa narí áraamuqmáaka faqa aiqáma miná máaqaki máriusa faqa aiqáma narí aandáuqa faqa aiqáma narí qumíasana Kannaana maqúsai máridanoo maraqooná aiqáma mara maréeno Yakooboofa máruqoo qári níanasaa moó máqa máaqai finau. ⁷ Eesáufa faqa Yakooboofa faqa máru

maqáfa sía amana misá dadaaqíaqaa qufaqá Eesáufa quqásee moósaa finau. Misá káaqa moómoo áandau áinaina márufaqa minára sía amana moodáanaki máriqau. ⁸ Eesaúfa Eedoomma máqa máaqakina ámuuqu námusaa márínau.

⁹ Eesáuna áiku ásauku maaqímíqá máriqau. Misá Eedoomma máqannaasa nínaakusa márínau.

¹⁰⁻¹³ Eesáuna ánaaqa Adaa námmarina ámaaku moodáa Eerifasafa márínau. Eerifasafa moodáannai qísauku faiqì máqanau. Teemmanafa fáqa Oommarafa fáqa Seefoofa fáqa Katammafa fáqa Keenasafa fáqa máriqau. Moó ánaasee Timinaa námmarinasaa moodáa akoonaiqí Amareekána máqanau. Eesáuna moó ánaasee Baseemata námmarifa akoonaiqí moodáa Reeueerana máqanau. Reeueeráfa qaara fáqa qaara fáqa faiqì akoonaiqí máqanau. Naqatana fáqa Seeraana fáqa Sammaana fáqa Misaana fáqa máqanau. ¹⁴ Eesáuna moó ánaasee Ooqooribammaa námmarifa Anaana áraamuna márínau. Anaafa Sibeeoona ámaaku márínau. Mi anaaseefá faiqì qaaramoo máqanau. Yeeusana fáqa Yarammana fáqa Kooraana fáqa máqanau.

¹⁵⁻¹⁶ Miqímmasee Eesáunakiqari aruakí kambíqarausa máriqau. Eesáuna óoqa fáiqi Eerifasafá maa maqannáasa nínaakufa márínau. Teemanaa máqannaasa faqa Oomaraa máqannaasa faqa Seefoo máqannaasa faqa Keenasaa máqannaasa faqa Kooraa máqannaasa faqa Katamaa máqannaasa faqa Amareeka máqannaasa faqa nínaakufa márínau. Misa aiqámausa Eesáuna ánaaqa Adaa námmarinakiqari kambíqárausa máriqau. ¹⁷ Eesáuna ámaaku Reeueerafa maaqímmasee máqannaasá nínaakufa márínau. Naqataa máqannaasa faqa Seeraa máqannaasa faqa Sammaa máqannaasa faqa Misaa máqannaasa faqa nínaakufa márínau. Aiqáma

misáuqa Eesáuna ánaaqa Baseemata námmarinasáaqari kambíqaraua máriqau. ¹⁸ Kaifaa maa maqannaasá Eesáuna ánaaqa Ooqooribamma námmarina áraamuna Annaa námmarinasáaqari kambíqau. Yeeusa máqannaasa faqa Yamma máqannaasa faqa Kooraa máqannaasa faqa máriqau. ¹⁹ Aiqáma mi maqannáasa Eesáunakiqari kambíqau máriqau.

Seeirana áiku ásauku núqu.

(1Stori 1:38-42)

²⁰⁻²¹ Eedoomma máqannaasa miqóo máridaqa rainásee qaara maqannaasaikámmiqa máriqau. Misá nínaakufa Seirafa Qoora máqannaafa márufafa minásaa aruakí maaqímmásee kambíqau. Rootanafa fáqa Soobarafa fáqa Sibeeonafa fáqa Annaafa fáqa Disoonafa fáqa Eeseerafa fáqa Disanafa fáqa minamúsa Eedoomma máqannaasa nínaakusa máriqau. ²² Rootanafa Qoorina óosana faqa Qeemmana óosana faqa nínaakufa márínau. (Rootanana áuna Timinaa námmarifa márínau.) ²³ Soobarafa Arafana óosana faqa Manaqatana óosana faqa Eebarana óosana fáqa Seefoona óosana fáqa Oonamana óosana fáqa nínaakufa máriqau. ²⁴ Sibeeonnáfa ákoonaiqí qaaraqánda máqanau. Miqandá núqu Aíafa fáqa Anaafa fáqa máriqau. (Anaafa narí ákoona Sibeeonana doonkíuqa maréenoó ándanda naaqéera káasau máqa máaqaki múnusoofafa néemarufanoó rakísidanoó idá qéemaru nammarífa maqákiqari ururée maruna paqúrinau.) ²⁵⁻²⁶ Anaafa Disoona faqa miná áuna Ooqooriba námmarina faqa níkoofa márínau. Disoonafa Qeemadana óosana fáqa Eesabana óosana fáqa Itarana óosana fáqa Keerana óosana fáqa nínaakufa márínau. ²⁷ Eeseerafa Biriqana óosana fáqa Saafana óosana fáqa Akana óosana fáqa nínaakufa márínau. ²⁸ Disanafa Usana óosana fáqa Arana óosana fáqa nínaakufa

márinau. ²⁹⁻³⁰ Maaqímmasee Qooranasáaqari kambíqoo máqannaasa Eedoomma máqa máaqaki máriqau. Rootanana máqanna faqa Soobara máqanna faqa Sibeeona máqanna faqa Annaa máqanna faqa Disoona máqanna faqa Eeseera máqanna faqa Disana máqanna faqa máriqau.

Eedooma máqanna káraambaiqa núqu.

(1Stori 1:43-54)

³¹ Isaraee máqanna káraambaiqa sía máru kámuqoo maa fasiqáusa Eedoomma máqa máaqaki káraambaiquqa máriqau. ³² Eedoomma máqannaasa indaarú rakísi nímaqoo káraambaiqána áuqu Beerafa márinau. Beeorana ámaaku márinau. Mifa Dinabaa máqusanaasa káraambaiqa márinau. ³³ Beerafa kúqufanoo Seeraana ámaaku Yoobabafa káraambaiqa márinau. Mifá Boosaraa máqusanaafa márinau. ³⁴ Yoobabafa kúqufanoo Qusamafa Teemana máqa máaqakinaafa káraambaiqaikinai. ³⁵ Qusamafa kuqufufanó Beedadana ámaaku Adadáfa káraambaiqaikinai. Mifá Midianna máqannaasa Mooaba máqa máaqaki náru nífaqaqa máseenoo Adadáfa Afitaa máqusaki káraambaiqa márinau. ³⁶ Adadáfa kuqufufanó Samarafa káraambaiqaikinai. Mifá Masareekaa máqusakínaafa márinau. ³⁷ Samarafa kuqufufanó Saurafa Reeqooboota máqusakiqari Eeufarateesa námmani adeedí márufa káraambaiqaikinai. ³⁸ Saurafa kuqufufanó miqóoqari Akaboonana ámaaku Baaraqanafa káraambaiqa márinau. ³⁹ Baaraqanafa kuqufufanó Qadarafa káraambaiqaikinai. Mifa Pau máqusanaasa káraambaiqa márinau. Miná ánaaqa áuqu Meeqetabeera námmarifa Maatareeda námmarina áraamuna márinau. Maatareeda námmarifa Meesaqabana ánaiqi márinau.

⁴⁰⁻⁴³ Eesáufa Eedoomma máqa máaqakina máru maqusáusa kínaasa nínaakufa márinau. Timina máqannaasa fáqa Arafaa máqannaasa fáqa Yeeteeta máqannaasa fáqa Ooqooribammaa máqannaasa fáqa Eeraa máqannaasa fáqa Pinoona máqannaasa fáqa Keenasa máqannaasa fáqa Teemana máqannaasa fáqa Mibasara máqannaasa fáqa Makadieera máqannaasa fáqa Iramma máqannaasa fáqa nínaakufa máriqau. Misá máru maqusáusa náriqa nínaakusa núqu nifaafaú rámaqoofaqa márinau.

37

Yóoseefaana faqa miná áfasausamara faqa úfa.

¹ Yakooboofa narí ákoofa Isakeefa máriu maqa maaqána Kannaana máqa máaqaki miqóo kaí márinau.

² Maa ufáfa Yakooboona faiqi námu ufa máridanoo. Yóoseefaafa kumaaráa máridanoo qísauku qára taikásee qíku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 17 áukuana faqáafa máridanoo narí áfasausa faqa sipsípauqasáa faqa mimmiúqasáa faqa rakísimarinau. Narí ákoona aináinira ánaasee qara Biriqaa námmarisa Siripaa námmarisa faiqi námu fáqa nídanoo rakísi márinau. Miná áfasausamara mandá óosana áuqoonara narí ákoona qímami márinau.

³ Yakooboofa aiqáma narí faiqi námuara áidimaruna úraaqaramáseenoo Yóoseefaana áidi márinau. Mifá asooqá námuki máqoonara káaqa minára áidi márinau. Mifá kísaaqa qamunna kísaaqa ásauku faqána áuqu áminau. ⁴ Miná áfasausamara qáfoofanoo misá níkoofa Yóoseefaana áidi márufa úriqaranoo márufaqa misá firaaqóo uqanná naundurá mandáiki márufaqa miná faqa ufa qímariqau.

⁵ Moó éendaki Yóoseefaafa qainámmaseenoo qáfanau. Minára narí áfasausa mára qímammufafaqa firaaqóo

uqanná fídiqaamma ámaqaqau. ⁶ Yóoseefaafa maaqí qímasee narí áfasausamara qímannimínau. Qíní maa qainnána íriaqa. ⁷ Maasa aiqámausa qáfuqaki máridaqa ráisa fooqáairana ateehásee rumbásee narísaa narísaa mundíqaunanoo ínnindi fannoo maqásaa áqufifanoo qíníndi fánnoo andeeqasee kíkíqinoo máriinoo. Ínnindi fánnoo qíníndi óosanaki áqufifanóo fíqu fíqumma datím-mafinoo ámmuqu namu rambáqaki óosanai qúminoo.

⁸ Miqí qímasoofaqá miná áfasausamára áqiqa qiqau. Kásooaaqee anee karaambáiqaika máfi maasa rakísíqi-maqeennaree. Miqí qímaseeqa mifa qáinunara faqa mis-ára qunára faqa iriséeqa firaaqóo fídiqaamma ámaqaqau. ⁹ Moó kári mifa kafáa qainá máseenoo narí áfasausamara qíma níminau. Ínnee íriaqa qínee qainá moómmiqa. Qínee qáfaunanoo súani fáqa uqoona fáqa qísaukuqára taikásee qíkunni óoqu moodáa marasée 11 fásau námu faqa qíní dáumooki anirée ninuka túqu náumoo amisée máriafaqa níqafeeqa.

¹⁰ Mifa narí ákoona faqa mi qainufána qímamufanoo miná ákoofa áqinoo qinau. Náqaa íra qáina fee ínanee. Anee aneenná ánoonara faqa aneenná áfasausa márara faqa qíníara faqa aní áramandunnai ninuka tuqú náumoo amisée máriaqee féé qídanee. ¹¹ Yóoseefaana áfasausa mara nárì nikaqara nírana qéemarinau. Miqí márufanoo miná ákoofa aiqáma ufara káqi kai írimarinau.

Yóoseefaana Midianna máqannaasa nimiséé feefaurú mároo ufafa.

¹² Moó kári Yóoseefaana áfasausa mára nárì níkoona sipsípa mara máree Seekeemma máqusai karása naaqéera nífiqee fiqau. ¹³ Óonu márufanoo Yakooboofa Yóoseefaana qímaminoo qinau. Aní áfasausa mára

Seekeemma máqusai máriannai fúà. Miqí qufanóo Yóoseefaafa qinau. Qinee fírara deedaqídaqa.

¹⁴ Miná ákoofa maaqí qímasee qímamínau. Anee óonureenana qáfaa. Aní áfasausa mára káqi fée márídafee. Aandáuqa faqa ámiqíqa fée márídee. Níndafamásee aniréenana qímaqimia. Miná ákoofa Heeboorona nóopundukiqari aiqoofanóo finau. Yóoseefaafa doo fíndifufanóo fífiufanoo Seekeemma máqusai óonuranau. ¹⁵ Óonureenoo narí áfasausa márarara randánnoo nídanoo óonuree anirée inóo nufanoo faiqí moó fánnoo qáfamasee miná irámirinoo qinau. Anee nánaree randáidane.

¹⁶ Miqí qufanoo Yóoseefaafa qinau. Qinée qeeqa qífasausa mara sipsípasaa rakísi maríasara randáidaqa. Amanée anée misá máriannaira qiní qíma qíminnaree.

¹⁷ Miqí qufanóo mi fasiqáfa qinau. Misá dóo quqásee fiqau. Misá Dootana máqa máaqai fíraree qufaqá íríqiafana. Yóoseefaafa mi ufána iriséenoo narí áfasausa nínaaqianna fífiufanoo Dootana máqa máaqai misá óonu paqúrinau. ¹⁸ Mifá níanai áni márufaqa miná áfasausamara qáfamaseeqa miná árírara tipúndaariqau.

¹⁹ Misa maaqí qímasee narí qímami narí qímami qí-mariqau. Dóo qáininóo nifá ánidanoo. ²⁰ Ánifaqa miná aruseeqa miná irí maréeqee maa sooráusaki moóki áqua. Miqímmáseeqa maasá minára káasau áandau ári-ífoo qianáura. Maasá miqímmasáananoo miná qainá fánnoo náqaa fee íannoo.

²¹ Reeubeenáfa misá ufa iriséenoo Yooseefaana saa ititáidanoo qinau. ²² Káqi maa kaasau maqa maaqánaki maa nammari madikánaki áqua. Sía áidafirana ámia. Mifa miqí qímasee narí kai qimiriséenoo qumee áfiqamaree narí ákoofunnai múnu áisarara miqí qinau.

²³ Yóoseefaafa narí áfasausamára máruqoo ururoofaqá qumárasee miná kisaqa qámunna kisaqa ásauku

faqáana raipáqíqau. ²⁴ Miqímmaseeqa nammári aadána usufú mádikanaki áqíqau.

²⁵ Áquseeqa miqóo óoqu faqée nárana náidaqa tautúmmasee qáfoofaqa Isamaeerána áiku ásauku ániqau. Misá Kireeata máqa máaqaindari Isipa máqa maaqai fímaríqau. Misá adíafaa ímarufaqa néemarú ainainná faqa áfundimaru saqári anoonnána faqa mara kamméerasaa quqéese Isipa máqannaasa feefauríaqeera máree fiqau. ²⁶ Yúdafa narí ákaqaa fasáauqa qímannimino qinau. Ínni sáimbaqa qeeqá qíkaqa árusée miná fidíka rafáaqafusee nána dadaaqíranee máraanauree. ²⁷ Ánifaqa Isamaeerana áiku ásauku máa aniraasá nímianaqa feefaurú qímiaqa. Mifa maasá qíkaqa máridanoo maasá moodáa fidika márinara sía miná áidafirana ámia. Miqí qufaqa misa eedóo qíqau.

²⁸ Eedóo qímarufaqa Midianna máqusanaasa aináina feefaurí márusa aniroofaqá misa narí níkaqa Yóoseefaana madikakínaana qubáqeeqee misá nimisoofaqá siruáa múnnimma moodáa fásiqa áiku ásauku taikásee 20 nimisée doo Yóoseefaana máree Isipa máqa maaqai fiqau.

²⁹ Misá Yóoseefaana nímuna Reeubeenafa sía qáfanau. Mifá aniréeno madikakí óoqu qáfoofanoo sía máru-fanoo narí qamunna anaqána qinau. ³⁰ Miqímmaseenoo Reeubeennáfa narí ákaqaafasaauqa unnái óonuree qí-manniminau. Yóoseefaafa sía máridanoo qinéé náqi fee ianáuree.

³¹ Miqí qufaqa misá mimmí arusée Yóoseefaana kísaaqa qámmunna miná fidíkaki raaraa iqau. ³² Miqímmasee misa mi qammunnána mara máree narí níkoofunnai óonuree qímamiqau. Maasa maa qammunnána moosáa paqúriqa, qáfaa, aní ámaakundi fée máridanoo fée.

³³ Yakooboofa mi qammunnána qáfamaseenoo qinau. Qíní qímaaku qamunna máridanoo. Kásau áandau fán-

noo qiní faiqì Yooseefaana arusée rakéekaammáseenoo fée qinau.

³⁴ Miqí qímaseenoo Yakooboofa narí qamunna anáqana qíiseenoo soofaara qámunna afisúseenoo kísaaqasaa narí faiqiara soofarída márinau. ³⁵ Márufaqa miná faiqi námu fáqa áraamuqmaaka fáqa aniréeqa nári níkoona aundurá reendeénira ufa qufanóo misá níkoofa qádo qídanoo qinau. Qinee qeeqá faiqiara ikí ráqaqa fúannaqbaqa kúqíqa kúqirausa máriannai fuanáura.

³⁶ Yakooboofa miqí márufaqa Midianna máqannaasa Yooseefaana áfiqamaree Isípa máqa máaqai Póotifaana aináinira fáiqi kíanífeera amiséeqa feefaurú máraqau. Isipa máqanna kínna máaqasaa rakisi márusaqqari Pootifaafa úriqarara óofisáa márufaqa ámiqau.

38

Tamaara námmarifa Yúdana ákaru qinau.

¹ Mi aukuaná Yúdafa narí áinaina minníseenoo Qiraana faqa Aduramma máqusai óoqu márinau. ² Miqóo Yúdafa Kannaana máqanna fásiqa Suana áraamuna qáfamasee máranau. ³ Máriufanoo mi anaaseefá ámuuqu qáikinoo akoonaiqí maqasoofanóo Yúdafa miná áuqu Era feé qinau. ⁴ Kafa máriufanoo mi anaaseefá ámuuqu qáikinoo faiqi moó maqaséenoo miná áuqu reenoo Oonaneé qinau. ⁵ Kaifáa ámuuqu qáikinoo akoonaiqí moó maqaséoo miná áuqu Seeraa feé qinau. Yúdafa Keesiba máqusai márufanoo miná ánaaqa fannoo Seeraana máqanau.

⁶ Yúdafa narí indarúqaa faiqì áuqu Eerafa innooqá fufanóo ánaasee Tammaara námmarina mára áminau. ⁷ Eerana márirafa Karaambáiqá áfusaa mandáika uqanná ufanóo kuqá árinau.

⁸ Kúqufanoo Yúdafa miná ákaqa Oonana qímaminoo qinau. Anee maasá óosana máreenana aneenná áfasaana ánaaqa faqa aaná fínanoo faiqi maqasainanóo aní áfasaana áuqu sía taikáni. ⁹ Oonanafa miná iriseenoo maaqí qímirinau. Qinée faiqi maqasáananoo sía qiníndi kíandoo qímaseenoo narí áfasaana ánaaqa faqa aaná nídanoo káqinni kai nammári adíee marínau. Narí áfasaana faiqi asumu sía márianifeera miqí marínau. ¹⁰ Oonanafa mi oosanná mároofanoo Karaambáiqua qáfoofanóo mandáika uqanna ufanóo miná kuqámma árinau.

¹¹ Kuqufufanóo Yúdafa narí ánaakuqu Tammaara nám-marina qímaminoo qinau. Aneenná ákoona maqa máaqai óonu adeedaana kái márinaqa Seeraafa innooqá fínaqa miná fáqa aní kaí ámianaura. Seeraafa faqa narí áfasaaqanda undée ínoo mi anaaseená marasée kúquan-doora miná ákoofa miqíqinau. Miqí qufanóo Tammaara námmarifa narí ákoona máaqai finau.

¹² Máriufanoo Yúdana ánaaqa Suana áraamuna kúqinau. Kuqufufanóo soofaara taikáseeoo Yúdafa narí áqoondi Aduramma máqusanaana miná áuqu Qiraana fáqa Timinaa máqusai narí sipsípa asausí aukímaruna níqafarara óoru finau.

¹³ Faiqí moó fánnoo Tammaara námmarina qímaminau. Aní ánaakuqu Timinaa máqusai narí sipsípa asausí atekárara óoru fídanoo fee qinau. ¹⁴ Tammaara nám-marifa mi ufána iriséenoo adeedaana márída afisú qamunnana raipáquséenoo moó qámunna afisúmareenoo narí óori káqikaa qamunnannái ititáseenoo Eenaimma máqusaki fímaru áannanasaa óoqufaaqée marínau. Tammaara námmarifa Seeraafa innooqánoo márifanoo sía qímiannoo fee qímasee miqínau.

¹⁵ Yúdafa ani qáfoofanoo qamunnannái óori rafáaqa-fusee márufanoo dapi máraqa nua ánaaseefá mifoo qinau.

¹⁶ Miqí qímaseenoo aaná áfainni mi anaaseefá máru-fanoo óonuree qímaminau. Aní rarisáma sána miná ákiiqara náqumma féefauru fée máridanoo fée. Yúdafa mi anaaseenára sía narí ánaakuqu fée qímasee miqí qinau. Miqíqufanoo mi anaaseefá qinau. Miná ákiiqara nanée qíminnaree.

¹⁷ Miqí qufanóo Yúdafa qinau. Qinee mimmi móo timmusa aní ámaqaanaura. Miqí qufanóo mi anaaseefá qinau. Anée móo áinaina qímiqaina uaqéeiana kásooqee mimmi qíminna kari aninná ámianaura.

¹⁸ Miqí qufanóo Yúdafa qinau. Nána áinainee ámi-anauree. Miqí qufanóo mi aneeseefá qinau. Aneenná ásaukukinaa ísaaqama faqa aneenná sáunu faqa qímia. Miqí qufanóo Yúdafa mináuqa amiséenoo mi anaaseená faqa aaná númasoofanoo ámuuqa qáikinai. ¹⁹ Tamaara námmarifa fíndi fufanóo nari maqúsai óonureenoo dapi anaasee máraqanu qámunna raipáqusee adeedaana qámunna kaifáa afisínau.

²⁰ Yúdafa narí qáqoondi Qiraanasáa mimmi ánaaqi timmusa quqáseenoo múnu mi anaaseená amisée narí aináina uaqéeuna óonu míni qímiannee qufanóo óonu randóosiaa sía mi anaaseená paqúrinai. ²¹ Mifa óonureenoo Eenaimma máqusanaa fásiqauqa irámirinoo qinai. Yáifée dapi máraqanua ánaaseefa maa aannána áfainni óoqufaaqéeiufa máridanoo fée. Miqí qufaqá misá qiqau. Sía maa maqúsánaki dapi máraqanua ánaaseefa máridanoo.

²² Miqí qufanóo mi fasiqáfa kafáa anirandéenoo Yúda funnáí óonureenoo qímaminai. Óo qinée sía mi man-aaqána paqúriqa. Mi maqúsánakinaa fásiqauqa faqa

qíqa, sía óoqaindari maasá maqúsaki dapi máraqanua ánaaseesa márída míaafóo qía.

²³ Miqí qufanóo Yúdafa qinau. Sáina mi anaaseefá mi ainaináusa uaqée iani. Faiqí maasára naanaidara qifóora qíkooqaidanoo. Minára qinee mi anaaseená feefaurú ámirara qúnana anée óonuree sía paqúriananoo.

²⁴ Qaarammoó qúqoona áiqaramáfufanoo Yúdana qí-mamiqa qiqau. Aní ánaakuqu fannoo dapi máraqanua ánaaseesara foorá númaseenoo maqee mifa ámuuqu qáikinoo máridanoo. Yúdafa mi ufána iriséenoo qinau. Mi anaaseená máree múnusee idárasaifanoo qáani.

²⁵ Misá áfiqee fímarufanoo narí ánaakuqu Yúdanara ufa quqánau. Qinée maa ainaináusa faqáa fásíqa faiqí úqa faqa márídaqa. Qafamásee íria, yána aináinauqee márídanoo fée. Maa qisaaqamáfa fáqa miná sánda fáqa sáunù fáqa yánaindi fée márídanoo fee.

²⁶ Yúdafa qáfamáseenoo qinau. Maa anaaseefá an-deeqánoo márídanoo. Qinée kai áaqeeqa. Qínee qeeqá qímaaku Seeraana ámiaqaana. Miqí qímaseenoo Yúdafa sía kaifáa mi anaaseená faqa aaná finau.

²⁷ Mi anaaseená faiqi máqarafa aniroofaqa qáfeeqa qiqau. Maa anaaseefa qaara faiqì máqaannoo fee qiqau.

²⁸ Faiqì máqarara aupúree márufaqa moo fánnoo náaree ásauku quqásoo qumuroofanoo mina innaammuna áfeesu ánaaseefa ásauku qumáraseenoo taatuqée sánda rumbáseenoo qinau. Maafá indarúqaafa márídanoo.

²⁹ Miqí qímasoofanóo ásauku raqándaamma mároofanóo moó káiqeena náaree máqanau. Maqasoofanóo innaammunái áfeesu ánaaseefa qinau. Anée náqaa fée ifanée káqinnaindari anée náaree qúmídanee. Minára miná áuquréenoo Peereesaneé qinau. ³⁰ Miná ínaaqianna miná ákaqa taatuqée sánda ásaukusaa rumbárana máqanau. Maqaséenoo miná áuqu Séeraa feé qinau.

39

Pootifaana ánaaqa faqa Yóoseefaana faqa ufa.

¹ Isamaeerana áiku ásauku Yóoseefaana áfiqama-ree Isipa máqa máaqai múqusoofanó Isipa máqanna karambáiqá Fáraona sundíauqa rakísirafa Póotifaafa Yóoseefaana feefaurínau. Póotifaafa Fáraoofa máruqoo rakísi máru sundiasá úriqararafa márínau.

² Karaambáiqá Yóoseefaana faqa márídanoo dadaaqí márufanoo aiqáma áinaina áuqoofanó ánoona kai kambíqee márínau. Mifá narí Isipa máqanna úriqararana máaqaki márínau. ³ Póotifaafa qáfoofanoo karambáiqá Yóoseefaana faqa márídanoo aiqáma áinaina áuqoofa ánoona kambíqee márínau. ⁴ Póotifaafa Yóoseefaanaara asasammáseenoo úriqarara áinainira fáiqikámmaqoofanoo márínau. Miqímmaseenoo mifa Yóoseefaana maréeqee narí máaqasaa faqa narí aiqáma áinainasaa rakísirafáikamma qoofanó márínau. ⁵ Miqóoqari Yóoseefaanaaró kai qídanoo karambáiqá fánnoo Isipa máqannaasa máaqakinaa áiqama áinaina faqa Póotifaana máaqakinaa áinaina faqa miná maqákinaa nára áinaina faqa ámiqi ámiqimma nímaqee márínau. ⁶ Póotifaafa mána mána kaimmí márínau. Sía narí aináinara írimarinau, nánanara kaí írimarinau. Yóoseefaafa ámudaani tíafa ámiqirafa uqanna máriau.

⁷ Káqi kaaqóo márínoo mina úriqararana ánaaqa fanoo Yóoseefaanaara áidufanoo qímaminau, anirée qiní faqa faiqáà.

⁸ Miqí qufanó Yóoseefaafa qádo qímaseenoo qímaminoo qinai. Qiní úriqararafa sía máaqaki quqáqai áinainausara íridanoo. Qinée márúnanoo sía íridanoo. Mifa narí aiqáma áinainasaa qiní quqáqai faqa rakísidaqa.

⁹ Qinee maa maaqánaki rakísira áfeeka mifá uaqéeindée

kai másee uaqée idaqa. Mifa sía moo áinaina qiní kukéeqa qímaqa qaifanoo máridanoo aiqáma áinaina qimiqaifanóo, aní kaí sía qimiqaifanoo. Náqi fée mándee fée qinée maa manda oosanná áuqamásee fee Ánutuna mandáikamma ámaqaanauree. ¹⁰ Póotifaana ánaaqa fanóo aiqáma faasaana Yóoseefaana qiní faqa faiqáannee qímarufanoo Yóoseefaafa sía miná faqa faiqanau.

¹¹ Moó fáasaana Yóoseefaafa naríaraa máaqaki aináina áuqànóo nufanóo sía moó áinainira fáiqi minakí márinau.

¹² Naríaraa márufanoo mi anaaseefá miná siúta ani qumáreenoo qináu. Doo ánia. Anirée qiní sakasée faiqáà. Miqí qímaseenoo Yóoseefaana siútandauru qumároofanóo mifa narí siúta kai raipáqueeqee miná ásaukuki quqáseenoo rafúdamakufánoo mádaanai sandánu.

¹³⁻¹⁵ Mádaanai sandóofanóo Póotifaana ánaaqa fánnoo qáfamaseenoo narí máaqaki aináini marú faiqisa náaramaséenoo qináu. Ínnee maaná qáfaaqa. Maa Qeeburu máqannaa fasiqána qiní qifaaqi fannóo máaqaki míniqaifa maasá mandáikamma qíma qáidanoo. Mifa qiní rarisára rifaqá qinée firaaqóo fáaqa rúnanoo mifa narí siúta qiní daaqá quqásee sandéenoo.

¹⁶ Mifá miqí qímasee qímannimiséenoo mi siutána káqi uaqéeufannoo Yóoseefaana úriqararafa aniranau.

¹⁷ Aniroofanóo mi ufána kaí qímaminau. Maa Qeeburu maqannaa anainira faiqína anée míniqaanáfa qiní máaqaki kéeqafi qiní faqa mandá óosana áuqarara inoo.

¹⁸ Miqífaqa qinee fáaqa rúnanoo narí siúta qiní daaqá raipáqu quqásee mádaanai sandéenoo.

¹⁹⁻²⁰ Yóoseefaana úriqararafa miná írufanoo áranaqoofanoo Yóoseefaana qumáreeqee úriqararausea rumbára fásiquaqa márunki quqánau. Quqásoofanoo minakí márinau. ²¹ Márufanoo karaambáiqá Yóoseefaana

faqa máridanoo dadaaqída ámiqi ámiqimma ámaqee márufanoo karabúsasaa rakísi márufa Yóoseefaana qáfamáseenoo asasinau. ²² Karabúsasaa rakísi marúfa Yóoseefaana maréeqee karabúsauqasaa rakísiranaika minau. Miqímmasoofanóo Yóoseefaafa karabúsa máaqaki aiqáma ainaina áuqee máruna rakísirafa márínau. ²³ Karabúsasaa rakísirafa Yóoseefaafa rakísi máru áinainausara sía ámiqimmasee íridanoo. Sía rakísi márínau. Karaambáiqá fánnoo Yóoseefaana faqa márúnara aiqáma áinaina mifa áuqoofa anoona kai kambíqee márínau.

40

Yóoseefaafa karafúsaki marusa qainúna kooroo qímaru ufafa.

¹ Káqikaaqóo márínnoo Isipa máqannaa karaambáiqá úainna ànoona tatímaru fásiqafa faqa miná féemu suqée márufa faqa náriqa úriqararana mandáikamma ámaqaqau. ² Mandáikamma ámaqasoofanoo mi qandára áranaqoofanoo narí sundíauqara qufaqá qumáraqau. ³ Qumáraseeqa sundíauqa úriqararana karabúsa máqaki Yóoseefaafa máru maqánaki quqánau. ⁴ Mi qandá kísaaqasaa karabúsaki márufanoo karabúsasaa rakísirafa qufanóo Yóoseefaafa misásaa rakísi márínau.

⁵ Miqóo karabúsaki márídaqa moó éendaki úainna tátí márufa faqa féemu suqée márufa faqa qainiqau. Úainna tátí márufa miná qáina óosana áaduma márínau. Féemu suqée márufa miná qáina óosana áaduma márínau.

⁶ Mi kananaanná miqandá nóori runúsee márufanoo Yóoseefaafa ani nínrafeenoo irámirínnoo qinau. ⁷ Ínneeqara nánaree káaqa moómoo írira írída márídee. ⁸ Qufaqá miqanndá qiqau. Maaqandá qáina máqaqee ídaqa qáina óosana qímannimi márifa sía márifaqa

maaqandá minára óonu máfi írida márídaqa. Yóoseefaafa miqandá ufa iriséeno qíma níminau. Ánutufa kai qainá óosana qímannimirana nímidanoo. Ínneeqa qáina qíma qímifaqa íria. ⁹ Miqí qímasoofanóo Fáraona úainna námmani tátu marú fasiqáfa narí qainá maaqí qímasee Yóoseefaana qímaminau. Qinée qáfaunanoo úainna sánda qiní dóorinni márifaqa qáfeeqa. ¹⁰ Qaarammoó ásaana minásaa márifaqa qáfeeqa. Ámanee ifaqá qáfaunanoo áfuféenaarifaqá qáfaunanoo qaqama irafí akuqéeno. ¹¹ Qinée karaambáiqá Fáraona káafa uaqéidaqa akuqámafina minakí anoona tatiiséé múnu ámiqa.

¹² Yóoseefaafa miná iriséeno maaqí qímasee qímaminau. Sándá qaarammoó ásaana qáfaannana miná amana qaaramoó fáasaana márinnara. ¹³ Qaaramoó fáasaana taikáinanoo Fáraofa aní idukú áisainana kafáa aneenná saikáki finnáranoo. Ánee óoqai miná úainna tátira fáiqi márídana miná úainna káafa ámiunnándeé ínana kaifáa áminnaranoo. ¹⁴ Anee miqimma fínana qiníara qimudáoo qímasee karaambáiqá Fáraona qímaminanoo qiní dadaaqínoo idukú qísaani. ¹⁵ Misa óoqai qiní Qeeburu máqusaindaraana úmmuara mámaree ániqau. Qínee maaqóo Isipa máqa máaqaki márída sía moó mánda óosana máreeqa. Misa fífau qiní karabúsaki quqáqaafaqa márídaqa.

¹⁶ Féemu suqée márufa narí aqòónnana qainá óosana qímamuna írufanoo ámiqufanoo Yóoseefaana qímaminoo qinau. Qinée faqa moó qáinnamiqa. Qinée qaarammoó féemu dífaani qumbiqárana qíkíiaaqa akuaqée ídaqa qáfeeqa. ¹⁷ Meeráqooqaraa dífaaniki óosana óosana féemu áinaina úriqararanaindi márifanoo ufiniuqá née máriafaqa qáfeeqa.

¹⁸ Yóoseefaafa miná qainá óosana iriséeno maaqí

qímasee narí qímaminau. Qaarammoó dífaani qáfaanafa qaarammoó fáasaana máridanoo. ¹⁹ Qaaramoó fáasaana amana mina qaaramoó féemu dífaani márifana qáfaananoo. Qaaramoó fáasaana áiqaráinanoo Fáraofa aní ani qumáreenoo múnusee ánuka atekásee aní irí saqárisaa dirisáinaqa ufiniuqá aní amaqí neefáranoo.

²⁰ Miqíqimasee qíma nímisoofanóo miqóoqari mi qaaramoo faasaanná áiqaróofanoo mikarí Fáraona máqoo aukuanafa aniroofanóo nárana fíraaqóo suqáseenoo narí aináinasaa rakísi márusa níminau. Mifá narí úainna tátí márúna faqa féemu suqéé máru fásiqana faqa idukúmaree míni narí aináinasaa rakísi márusa nífusaa quqánau. ²¹ Idukúseenoo úainna tátí máru fásiqana maréeqee óoqai máreeu saíkanaki kafáa quqásoofanóo úainna tátímarináu. ²² Féemu suqéé márúna idukúseenoo anuka atekásoofaqa sándannai miná qirí saqárisaa díriqau. Aiqáma áinaina Yóoseefaana ufamáu andeeqáseenoo mimáu kaímbináu.

²³ Úainna tátí márúfa kafáa Fáraona aináinidanoo Yóoseefaanaara síamma írináu. Qaunúsee márínáu.

41

Yóoseefaafa Faraona qainá óosana kooroou úfafa.

¹ Qaara aukuaana áiqaróofanoo moó éendaki Isipa máqannaa karaambáiqá Fáraofa moó qáina maaqímasee qáfee feé qináu. ² Qineé Niru nammári áfainni kíkíqíqa márída qáfaunanoo qísauku dínni taikásee dinni ani qaara marasée 7 búrimakau nifaaqa faqáasa ururéeqa ándanda née máriaafaqa qáfeeqa. ³ Néemarufaqa dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 nímu-daani ánaaqi nammárikíqari ururéeqa indaarú qáasa naaqá nammári áfainni kíkíqamma fuafaqa qáfeeqa.

⁴ Nímudaani ánaaqiuqa nifaaqa faqáasa aiqáma nam-bíqama saafaqá qáfeeqa. Mi ainaináusa qainásaa qáfamáseenoo karaambáiqá Fáraofa tautí fíndifinau.

⁵ Mifa kaifáa áfuki qaunduarufanóo faifufanóo moo qáininau. Sakumma moodáa óosana sáa dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 íranoo márufa aiqáma ánoona qumbi qumbiqírafa márufanoo qáfanau.

⁶ Kafáa miná ánaaqianna moó qáina qáfoofanoo dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée 7 sakumma moodáa óosanasaa íranoo márínau. Ánoona síaifa nárana maaqína kínaafa mandáikirafa sía ánoona márufa, úfai fánnoo raudáqoo fára foorá márufanoo fífau ákee kai márínau. ⁷ Ánoona siai sakummáfa quándáku fánnoo ánoona faqáa sakumma aiqáma námasanau. Mi qainná máseenoo Fáraofa tautí findi fufanóo Bóo moó qáinam-midaqee qinau.

⁸ Mi kananaanná Fáraofa fíndi fufanóo moómoo írirana mároosia Isipa máqannaa írirana faqáasa faqa afunee fásiqauqa faqa náaranau. Náaramaseenoo nari qáinuna qímammufafa sía moó fánnoo amana miná óosana narí qímamiqau.

⁹ Minára tutu qídaqa randée márufanoo Fáraoona úainna tatí máru fasiqáfa Yóoseefanara iriséenoo Fáraoona qímaminoo qinau. Óo karaambáiqá maqee kái qeeqá fúrufariafánna óosanna óonu máfi iriséeqa kooroommásee qímamidaqa. ¹⁰ Óoqai anée ánnoo qímaseenana qiní fáqa féemu suqée marúna fáqa aneenná sundía rakísirana máaqaki quqáqisanau. ¹¹ Moó éendaki maaqandá qainá qíqiafana. Mi qaina qandá náadu naadú óosana faqáa qáina qiqau. ¹² Minakína Qeeburu máqannaa kumaaraá moó fánnoo, sundía rakísirana Póotifaana aináinira fáiqi márufa maasá faqa márínau. Maasá qeeqá qainá qímamifananoo mifá miná óosana

maasá qímaqiminau. ¹³ Mifá qundée kaímmínau. Anee qiní saikáki kaifáa mara quqáqiseenana féemu suqée márúna dírinau.

¹⁴ Fáraoofa mi ufána iriséeno niqíqoofaqa Yóoseefaana karabúsa kínaana aaqee uqanná áfiqee ániqau. Mifa óosau suqaséeno narí qamunna fúka afisúmareeno Faraona áfusaa aniranau.

¹⁵ Aniroofanó Fáraoofa qímaminau. Qinée qainám-másaunaqa sía moó fánnoo miná óosana qímaqimia faqa íríqa. Anée qainá óosana kooroo qímarianafa máriannanara qímaqimíafaqa áaraidaqa.

¹⁶ Miqí qufanoo Yóoseefaafa qináu. Óo qiní úriqararafa ámiqirafa qinée qeeqá kai sía amanaíkianáuranoo. Ánutufa kaí qainá óosana qímannimirana qíminau qímamíanaura.

¹⁷ Miqí qímasoofanó Fáraoofa narí qainá óosana Yóoseefaana maaqí qímasee qímaminau. Qainúnna qinée Niru nammári áfainni kikíqíqa márídaqa qáfeeqa. ¹⁸ Qáfaunanoo burimakáu nifaaqa faqáasa dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 nammárikíqari ururéeqa ándanda néemariafaqa níqafeeqa. ¹⁹ Misá nínaaqianna miqí kaimmáseeqa dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 misá nimana kái nímudaani ánaaqi ururéeqa kikíqamma fuafaqá níndafeeqa. Miqíra mandáikira burimakauqa sía óoqai Isipa máqa máaqaki moótinai máriafaqa qáfeeqa. ²⁰ Nímudaani ánaaqi burimakauqa nifaaqa faqáasa námataikéea. ²¹ Nambíqamaseeqa sía moó fánnoo nifaaqa maréea, óoqai máriúndee kai miqá máriafaqa qáfeeqa. Nindáfamáseeqa tautí fíndi fiqa.

²² Qinée moó qaina faqa másee qáfaunanoo dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara maraséeno 7 sakuma aiqáma qumbi qumbiqírafa moodáa sáqarisaa márifaqa

qáfeeqa. ²³ Miná ánaaqianna qáfaunanoo kafáa moó sákuma sáqarisaa dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara maraséenoo 7 íranoo márifaqa qáfeeqa. Mifá ánoona síaifa úfai úqinoo raudá quqáqai fára foorá márifaqa qáfeeqa. ²⁴ Ira fifaqá qáfaunanoo ánoonna síaifa indaarú íraina ánoona sakumma nambíqamasaafaqá qáfeeqa. Qinee mi qainnána afunee fásiqauqa qíma nímunaqa sía moó fánnoo miná óosana qímaqimia.

²⁵ Yóosefaafa miná qainá ufa iriséenoo Fáraona qímaminoo qinau. Anée qainíannana óosana moodáara qaaraqánda qáina íananoo. Ánutufa áuqaanínna áinainnara qainásaa aní qímaminoo. ²⁶ Dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 burimakáu afaaqa faqáana qáfaannana óosana dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 aukuana qáfaananoo. Sakumma dínni qísauku taikasee dinnni óonu qaara marasée 7 sakuma ánoona qumbi qumbiqírana faqa qáfaanfafa mifá faqa miqíkai ínoo dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasee 7 áukuana márídanoo. Mi qaina qandá óosana moodáa márídanoo. ²⁷ Dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 burimakau nímudaani ánaaqi nammáriki ururaasá faqa dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 sakuma ánoona síaina qáfaannana óosana 7 aukuanaki aandaroo firaafá máriannoo.

²⁸ Qinée qímamúnandee kaimmíannoo. Ánutufa narí áuqaanínnanara aní uqafíqeenoo. ²⁹ Dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 áukuanaki Isipa máqa máaqaki nárana firaaqóo rairaa íannoo. ³⁰ Miná ánaaqianna kafáa miqí kai ínoo dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 áukuana aandaróo náruanoo. Mi aandaroonáki mi rairaaira narannára qaunífaranoo. Aandaroo fannóo maqa máaqa mandáika uqanna másaannoo. ³¹ Mi aandaroo aukuanái faiqí ánaasee dóo

rairaaíra áukuanara qaunú uqannáséefáranoo. Aandaroo firaafá mandáika uqanná írafa márianínnanara miqífaranoo. ³² Anee kaifáa kaifáa qainíannana óosana Ánutufa mi ainainná kásooqee kúqaa miqíannoo.

³³ Minára anee aneenná máqannaasakína moó qáfamaseenana írirana faqáa fásiqa mara quqásainanóo mifá Isipa máqa máaqasáa rakísiani. ³⁴ Anee akaqá rákisirausa quqásainaqa moodaannai qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 rairaaíra áukuanakina óosana óosana nárana moodáannai qísauku námú kínaana moodáa moodáa mara afeediaqa. ³⁵ Anée qímanniminaqa aiqáma nárana rairaaíra áukuanakinaana suqú quqáaqa. Anée afeeka ufa nimisáinaqa nárana maqúsa maqúsaki suqú quqásee minásáa rakísiaqa. ³⁶ Mi narannáfa dínni qísauku taikasee dínni oonu qaara marasee 7 áukuana aandaróo firaafa ánianínnanaki mi afeediránakínaana néefaranoo. Miqídaqa sía faiqí ánaasee kúqifaranoo.

Yóoseefaafa Isipa máqannaasa úriqararafaikinau.

³⁷ Fáraoofa fáqa narí úriqararausa fáqa Yóoseefaana íriranara eedóo qiqau. ³⁸ Miqí qímaseenoo Fáraoofa qímaniminoo qinau. Maasá sía amana moó fásiqa Yóoseefaana úraaqararana paqúrianaura, Ánutuna maraquana minakí márifa márinará saífanoo mifá kai máriani.

³⁹ Miqí qímaseenoo Fáraoofa Yooseefaana qímaminoo qinau. Ánutufa kai maa aiqamá ainainná aní uqafíqeenoo. Anee aiqámausa úrinnaaqara másee firaa irirana faqáafa akooqóo máriananoo. ⁴⁰ Qinée aní quqásaanana qiní maqa máaqasaa rakísinnaranoo. Aiqáma qiní faiqí ánaasee aní ufa máu kai fifáranoo. Aní afeeka fannoo qiní áfeeka ámeemaanai máriannoo.

⁴¹ Miqí qímaseenoo Fáraoofa kafáa Yóoseefaana qímaminou. Qinée maqee aní maréeqee Isipa máqannaasa úriqararafái kámmiqa. ⁴² Miqí qímaseenoo

Fáraoofa narí ásauku ámukakinaa rínna firaa uriqararausa rínna márúna radúku Yóoseefaana ásaukuki quqánau. (Yóoseefaafa mi rinnánannai péennakina raaraa máseenoo papiqasáa atooqássoofaqá máaqanna máaqanna miná qáfeeqa Fáraona rínna ákara fee qímaseeqa káaqa rufíeeqa mi papiqána sáaqaraa ufara eedóo kaí qímariquau.) Fáraoofa ámiqira qámunna afisú ámaqaseenoo kóorannai áuqira kukukakana faqa rufu ámaqanau.

⁴³ Miqímmásoofanoo Fáraoofa úriqararausa nífiqanoo nu qoosa karána Fáraoofa Yóoseefaana ámisoofoano minásaa rakísira súndiauqa miná áfunni fídaqa maaqí qimasee fáaqaridaqa qiqau. Amaaraaqa amaaraaqa. Mi oosannánannai Yóoseefaana aiqáma Isipa máqannaasa úriqararanaikinai. ⁴⁴ Fáraoofa kafáa Yóoseefaana maaqí qímasee qímaminai. Qinée úriqararausa Fáraoosa qí-mamidaqa. Sía amana Isipa máqanna fásiqa moó fánnoo narí áidirannai moó áinaina áuqaannoo. Mifa anísaa naaree iráannoo. ⁴⁵ Miqí qímaseenoo Fáraoofa Yóoseefaana fúka áuqu réenoo Safeenata Paneeané qinau. Miqí qímasee mifa Yóoseefaana ánaasee áminai. Mi anaasená áuqu Aseenata námmarifa Pootifeerana áraamuna márinau. Pootifeerafa Qeerioopoorisa máqu-sanaasa súani áfuara innaaru qímarusa aanáiqirafa márinau.

⁴⁶ Yóoseefaafa moodáa fásiqa faqa moó fásiqa ásaukuqara taikásee 30 áukuana marasée Faraona aináinirana óosana áranau. Óosana araséenoo Faraona áiseenoo Isipi máqa máaqaki óonuree anirée ídanoo aiqáma átinai nímarinau. ⁴⁷ Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée áukuanaki Isipa máqa máaqaki nárana moómoo kambíqafi rairáa inau. ⁴⁸ Mi aukuanna namúnakinaa nárana irairáa una Yóoseefaafa maréeqeenoo maqúsakiaqa afeedinau. Mi moodaa

moodaa maqusánaki mi maqusána fiqú fíquinoo máru máqanakinaa náranna marasée mi maqusánaki áfeedinau. ⁴⁹ Mi naranáusa unakíisoofanoo ooruku námmani áfaiqaraa núkudara foorá moómoo uqanna márufanoo Yóoseefaafa ásaana rusía minnísanau.

⁵⁰ Aandaróo aukuana sía áni márufanoo Yóoseefaana ánaaqa Aseenata námmarifa akoonaiqí qaara qandá máqanau. ⁵¹ Maqasoofanoo Yóoseefaafa qinau. Ánutufa qiní dadaaqifaqá qeeqá aupúrarana faqa qeeqá qíkoona átiara íriranara faqa auníqa. Miqí qímaseenoo mifa narí indaarúqaa faiqi áuqureenoo Mannasee neé qinau. ⁵² Kafa Yóoseefaafa akoonaiqí moó maqaséenoo qinau. Ánutufa maa maqa maaqánaki qinée aupúrarana máree márunnanaki faiqí qímino. Miqí qímaseenoo mifa narí ínaaqianna faiqi áuqureenoo Eefaraimmánee qinau. ⁵³ Qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasee 7 aukuanaki nárana irairaa ímarufaqa Isipa máqannaasa asasíufa taikánau. ⁵⁴ Yooseefaafa undée kai ínoo qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée irairá íra áukuana áiqaróofanoo aandaróo kambíqanau. Aiqáma máqa máaqaki aandaróo nárinau. Isipa maqa máaqaki kaí nárana káqi márinau. ⁵⁵ Máriufanoo Isipa máqa máaqaki faqa aandaróo nárufaqa faiqí ánaasee Fáraoo funnáí óonuree nárana fáaqarida innaaru qufanóo mifá qinau. Ínnee Yóoseefaa finnaí óonu ráifanoo mifá innandée ín-nandée kaí iaqa. ⁵⁶ Aandaróo firaafá Isipa máqa máaqaki aiqáma átinai firaaqóo nárufanoo Yóoseefaafa aiqáma afeedíra maqauqa atúqasoofaqa Isipa máqannaasa nárana feefaurí máriqau. ⁵⁷ Aiqáma máqa máaqaki máru fásíqa ánaaseesa aandaróo firaafá náru faqa aiqáma átinaindari nárana feefaurírara Yóoseefaa funnáí Isipa máqa máaqaki ániqau.

42

Yóoseefaana áfasausamara nárana feefaurírara Isipa máqusai óoqu fú ufafa.

¹ Yakooboofa Isipa máqa máaqai nárana moómoo márúnara narí faiqi námu qímanniminóo qinau. Ínnee náqaa fée ifaqée nárana minní óoqu máraaqaana márídee.

² Isipa máqa máaqai nárana márídanoo mifoo qiafaqá íríqa. Miqóo óoquireeqa akaqá nárana feefaurúmna máree múrusaifaqa námasee sía kúqua.

³ Miqí qufaqa Yóoseefaana áfasausa mára moó ánaasee faiqi námu qísauku qára taikásee márusa nárana feefaurírara Isipa máqa máaqai óoqu fíqau. ⁴ Yakooboofa Yóoseefaana ákaqa uqanná Beensaminná sía aiqanáu. Moó áinaina miná afaaqái kambíqaandoo qímasee rufíasee sía aiqanáu. ⁵ Aandaróo firaafá Kanna máqa máaqaki nári marúnara Yakooboona faiqi námu faqa moómoosa faqa nárana feefaurírara óoqu fíqau.

⁶ Yóoseefaafa Isipa máqa máaqakinaasa úriqararafa márídanoo aiqáma máqa máaqakinaasa feefauríaqee qímasee quqáqoofaqa feefaurí maríqau. Yóoseefaana áfasausa mára óoquiree Yóoseena oorinni nóorindari maqásaa kummáraqau. ⁷ Yóoseefaafa narí áfasausa mára nóori nínadafoofanóo Yóoseefaana írirafa kambíqánau. Kambí qoofanóo sía misára íridanoora foorá áranaiqi íramirinoo qinau. Ínnee yáindarifée ánídee. Qufaqa misá qíqau. Maasa Kannaana máqusaindari nárana feefaurírara qúmidaqa.

⁸ Miqí qufanóo Yóoseefaafa misára íri márufaqa miná áfasausa mára minára sía íri maríqau. ⁹ Yóoseefaana írirafa kambíqa fufanóo mifa óoqai narí faiqi sáa qáínunara óonu máfi írínau. Ínnee nipuráraa fásíqauqa máriafaqa nínadafaida. Ínnee maí qumurée maasá aandaróo dárífaqa

ummooqukída mandáiki márunausa qumu qíqafararee qímasee qúmuafanoo.

¹⁰ Miqí qufaqa misá maaqí qímasee narí qímamiqau. Óo úriqararafa sía maasa miqíanaura. Maasa aní aináinira fáiqiara foorá nárana feefaurírara qúmidaqa. ¹¹ Maasá moodáa fásiqa faiqì námu kaí márídaqa. Maasá kúqaa ufá kài qímarunausa márídaqa. Úriqararafa maasa sía nipuráara fásiqau márídaqau.

¹² Miqí qímasoofanóo Yóoseefaafa náriqa qíma nimi-noo qinau. Ínnee únna qímariafanoo. Maasá maqa máaqa mandáikinoo sía afeekaikinoo márina qáfarara qúmuafanoo.

¹³ Misá mi ufána iriséeqa kafáa narí qímamiqa qiqau. Úriqararafa, maasa aiqáma qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée 12 márídaqa. Kannaa máqa máaqaki moodáa fásiqa faiqì námu máriafannanakíqari moodáafa kúqinau. Maasá nínaaqiannaafa maasá níkoona faqa maqúsai káqi márídanoo.

¹⁴ Yóoseefaafa miná iríseenoo kafáa qíma níminoo qinau. Doó qinée qídaqa, ínnee nipuráara fásiqauqa máriafanoo. ¹⁵ Qinée maaqímmasee ínni nimanammásee qáfaanura. Qinée Fáraona áuqusaa ínni qíma nímidaga sía ínnee óoru fifáranoo maaqóo márifanoo ínni níkaqa qumuráinaqa óorufifaránoo. ¹⁶ Ínnikiqari moó fánnoo óoru ínneeqa níkaqa áfiqee qúmuaqa. Ínnee akaqáusa sundíauqa faqa márifaqa ínnisaa rakísi márifaqa maasá ínnee qiá ufana qímasee qáfamasaana óorufifaranoo. Ínnee únna qífaqa kuqáa Fáraona áuqusa qímannimidaqa ínnee nipuráara fásiqa márifaranoo. ¹⁷ Miqí qímasee Yóoseefaafa qufaqa misáuqa rumbéeqee karabúsa máqaki quqásooafaqa qaaramoó fáasaana máríqau.

¹⁸ Qaaramóó fáasaanasaa marisoofanóo Yóoseefaafa maaqí qímasee qíma níminau. Qinée Ánutunara rufíee márúnna fásiquausa márídaqa. Ínnee qini ufa máu fíqqa ámiqimmasee márifaranoo. ¹⁹ Ínniara kúqaa qíra fásiquaqee qiaqéera ínnikiqari moodáafa ínnee mária karabusánaki márínaqa ínnee akaqáusa nárana feefaurú máqaana múru ínneeqa faiqi ánaasee nímiqafa náaqa. ²⁰ Ínnee óoruree ínneeqa níkaqa ínaaqianaana áfiqeeqa qúmuaqa. Qumu ráifaqa qinée ínniara kúqaa úfa kai qímariasee qímasee sía kuqá náruanaura. Miqí qufaqaqá misa aiqámausa miná ufara eedóo qiqau.

²¹ Eedóo qímasee narí qímami narí qímami qiqáu. Ínnisaimbaqa kúqaa qeeqá qíkaqa mandáikamma ámaqa qiafana. Mifa firaa ummaarakí márídanoo dadaaqiaqée qímaruqafa ínnisaimbaqa sía íriqiafana. Minára maasa maqee maa ummaaránaki márídaqa.

²² Reeubeenáfa misá ufa iriséenoo maaqí qínoo qinau. Qinée qádo qíafana ínnee sía íriqau. Mifá kúquna ákiqara maasa maqee ummaará márídaqa. ²³ Yóoseefaafa misá qímaru ufána umeé kaí írimarinau, miqí marúnara misa sía íriqau. Misá Yóoseefaana faqa ufa qianée qímasee qímarufanoo moó fásiqua fánnoo misá ufa quandée márínau. ²⁴ Yóoseefaafa misá ufa iriséenoo quqásee umeenní óonureenoo ikíraqa séenoo óonu randée áninau. Ikí ráqarafa taikóofanoo ufaqírana amanaikufanoo óonu randée áninau. Aniréenoo misákina Simeeoonnána qumárasee misa nífusaa rumbánau.

Yóoseefaana áfasausa qumumáree Kannaana máqusai óoru fú ufafa.

²⁵ Yooseefaafa narí aináinira faiqiuqa qímannimufaqa nárana miná áfasausamara uqá umbiqáseeqa misa mún-nimma kaifáa náriqqa uqá adíanai uqárumasee nímiqqa,

aanái fída neefándinna nárana faqa nímiyaqa qufaqá eedóo qímasee miqímma nímiyaqau. ²⁶ Miná áfasausa mára feefaurúmmásoo náranna náriqa doonkísaa quqásee máree óoru fíqau.

²⁷ Yóoseefaana áfasausa mára nárana nárì doonkísaa quqásee máree fífii ufaqá eendúfaqa aanái úiqaana arasée faiqárra ímarufanoo miná áfasaafa moofánnoo narí doonkí nárana ámirara narí uqá óoraqasee qáfoofanoo miná munnimma uqá adíanai márufanoo qáfanau. ²⁸ Qáfamasee narí áinaina náaramaseenoo qinau. Ínnee anirée qáfaaqa qiní munnimma kaifáa qiqá qími-fanoo qiní uqáki márídanoo. Miqí qufaqá misa nímuqusa mandáikufafa rufáidaqa qiqau. Ánutufa maasá náqaa féemma qímaqeenoo fée maaqínoo fée.

²⁹ Miqí qímasee faiqaqée máriuafaqa iáqoo kanánaana nári níkoofa Yakooboofa márunnai Kanna máqusai óoruree aiqáma mi ainaináusa kambíqoonara qímamiqau. ³⁰ Isipa máqanna karaambáiqá fánnoo ánoo qíra úfa kaí maasá qíma qímaqeenoo. Mifa maasára ínnee qiní maqa máaqaki nídaqa nipurée máriafanoo fee qímasee rairai qínoo. ³¹ Miqí qifaqá maasa maaqí qímasee narí qímamiqa. Óo maasa sía nipuráara fásiqau márídaqau. Maasá kuqaa ufa qímarunausa márídaqa. ³² Maasa moodáa fásiqa faiqi námu qísauku qára taikásee qíkunnooqu qaara marasée 12 márídaqa. Maasá qíkaqa móo fánnoo narí ákoona fáqa Kannaana máqusai márídanoo, móo fánnoo kúqinau.

³³ Maasa miqí qímasee qímamiafanóo mifa miná iriséenoo qinoo, qinée maaqí másee ínne nimanída qáfaanauree qinoo. Ínnikiqari moodáafa qiní faqa márínaqa ínnee akaqáusa sakumma aina máree múru faiqì ánaasee nímiyaqa. ³⁴ Nimiséeqa nárana taikáinaqa kafáa qúmiqa ínneeqa níkaqa fáqa áfiqee qúmuaqa. Muqusaifaqa qinée

miná qáfamáseeqa ínniara kúqaa sía nipuráara fásiquaqqe kúqaa úfakai qímariasee qímaseeqa ínni faiqí idukú ními-anaqa ínnee maqee maqee nárana aina feefaurída óoruree qumurée qiqá nuaqee qinoo. Misá miqí qímasee nári níkoona qímamiqau.

³⁵ Qímamiséeqa nári uqáuqa idukúsee óoraqasee qáfoofanoo aiqámausa munnimma káqi márinau. Misa qáfamasee nári níkoona Yakooboona faqa rufiaqau.

³⁶ Yakooboofa rufiaidanoo maaqí qímasee nári faiqí námu níqinau. Ínnee qiní faiqí námu mandáika máqìmaqée máriafanoo. Yóoseefaafa doo taiká fufaqa, Simeeoonáfa faqa taiká fifaqa kafáa ínnee Beensaminnána faqa áfiqee fíraree qídee. Qinée ummaarakí kaí márídaqa.

³⁷ Reeubeenáfa nári ákoona ufa iriséenoo maaqí qímasee nári ákoona qímaminau. Óo qípoo, qinée Beensaminnásaa rakísianauro. Qinée sía miná áfiqee ururáanana miná ákiiqara qiní qímaaku qára náruà. Anée qiní qísaukukí quqásáinaqa qinée ámiqi másee áfiqaaqqa níniinaqa áfiqee úruanauro.

³⁸ Miqí qímasoofanóo Yakooboofa qinau. Qiní qímaaku sía uqanna ínni faqa fúannoo. Miná áfasaafa dóo kuqu fufaqa mifá naríaraa márídanoo. Aanái mandáinaina paqúrinaqa qinée maaqírausa asooqá ínni mi ummaaráfa dárinaqa kúquanoora.

43

Yóoseefaana áfasausamara Beensaminna uru áfiqee kaifáa Isipa máqa máaqai óoqu fú ufafa.

¹ Kannaana máqa máaqaki aandaróo firaafá nárinoo mandáika uqanná inau. ² Isipa máqa máaqai feefaurúmmamaree múrusoo náranna Yakooboona áiku ásauku

nána taikásoofanóo Yakooboofa narí faiqi námu qíman-niminau. Kaifáa óoquiree káqikaa nárana feefaurúmna múrusaifaqa náà.

³ Míqi qímasoofanóo Yúdafa qinau. Mindáraa úriqararafa maasá óori runúsee qímaqimifaqa íriqa. Ínnee ínneeqa níkaqa sía áfiqee qúmiqa sía qiní qífusaa nífáranoo féé qínoo. ⁴ Anée qiní qíkaqara eedóo qínaqa maasá áfiqee óoquiree aní nárana feefauríanaura. ⁵ Anée sía eedóo qínanoo maasá qíkaqa sía óoqu fínaqa sía amana fífau óoqu fúanaura. Mi maqannáasa úriqararafa qinoo ínni níkaqa sía qúmináqa sía qiní qífusaa nífáranoo fee qínoo. ⁶ Yakooboofa mi ufána iriséeno qinau. Ínnee nánaree moómoo úmmaara qiní qímidee mi uriqararána qímamiqa maasá qíkaqa máridanoo fee qífee.

⁷ Misa iriséeqa kafáa qímamiqa qiqau. Mi uriqararáfa maasára fáqa maasá faiqi ánaaseera fáqa ireeno. Ínni níkoofa káqi féé máridanoo fee qinoo. Kafa ínni níkaqa moó máridanoo féé qinoo. Míqi qímasee maasá iraiifaqa qímamiqa. Maasá náqaa féé másee maasá qíkaqa áfiqee qúmuqeee qianínnanara írianauree. Sía maasa íriqa.

⁸ Míqi qímasee Yúdafa narí ákoona maaqí qímasee qímaminau. Qípoo anée maasá qíkaqa qiní qísaukuki quqásáinaqa maasá doo fíndifi óoqu fúanauranoo. Míqinaqa maasá sía dáara ráinaqa kúqunauranoo. ⁹ Qinée qeeqá márirana miná ámaaqa máqaanaura. Anee minára qiní kíkiaqa úsua. Qinee sía áfiqee andeeqásee anée íannannai úriqa qinee aní nífairirana máraanaura. ¹⁰ Maasá sía aní faqa kísaaqasaa ufa qífau, maasá amana qaara kari óoquiree ururée únaiqini.

¹¹ Míqi qufanóo misá níkoofa qímanniminau. Doo amaná ínneeqa miqíqa miqíqa. Ínnee maa maqa maaqána kínaana ámiqira áinaina ínneeqa uqaki rúmammareéqa kaqí ními maría ainainnára foorá múqu mi

maqannáasa úriqararana ámiaqa. Saqári anoona qóodaa faqa ookasaasá anoona qóodaa faqa adíafaa ímari saqari qaqaamána anoona faqa oofauna fooqáa íra áinaina anoona faqa kasá fooqána anoona faqa máree ooqu fúaqa. ¹² Ínnee moómoo munnimma qaara kari afaqámaree ooqu fúaqa. Ínnee ooqai munnimma ínni uqa adíanai márufaqa qáfaqau. Abee, áaqamasee munnimma ínni uqáki kafáa quqaqau. ¹³ Ínneeqa níkaqa áfiqee óoqurandee kai káqi úruaqa. ¹⁴ Aiqáma afeeka faqáa Ánutufa dadaaqínanoo mi fasiqáfa ínniara qimudádo qíani. Qimudádo qímaseenoo Beensaminna faqa ínni níkaqa moó faqa kafáa nímiani. Qinee qiní faiqi námu kakasífanoo doo sáina kakasíani.

¹⁵ Miqí qímasoofaqa Yakooboona faiqi námu mi saqari anoonáusa faqa munnimma moómoo qaara karí mára máree Isipa máqa máaqai Beensaminna fáqa áfiqeeqa ooqu fiqau. Miqoo misá Yóoseefaafa máruqoo ooqu kíkíqa mambufanoo Yóoseefaafa misá nínđafanau. ¹⁶ Yóoseefaafa Beensaminna qáfamaseenoo narí máaqakinaa aináinasaa rakísi marú fasiqána qímaminoo qinau. Anee maa fasiqáusa nífiqéenana qiní máaqaki múnu quqáa. Misá súani qámbaana qiní faqa nárana neefáranoo. Anee aandáu aruséenana deedaqía.

¹⁷ Aináinira fáiqi fánnoo mifá qímamundee ínoo misáuqa nífiqee Yóoseefaana máaqaki múnu quqánau. ¹⁸ Yóoseefaana máaqai nífiqee múnu quqárara fímarufaqa misá rufáidaqa óonumafi írimariqau. Indaarú nárana feefauríafanna múnnimmana maasá mara máreeqa qímaaqai múrusee mi munnimmána maasá uqáki paqúriafannana ákiiqara maasá maí qifiqee ánidanoo. Misá kái káqi maasá datusée maasá doonkíuqa marasáifaqa maasá misá aináinira fáiqikianaura.

¹⁹ Misa miqí qímiriseeqa miná ainainásaa rakísi

marú faiqína máaqa kooqíki óonuree qímamiqau. ²⁰ Óo úriqarara amanée maasa ufa írinnaree. Óoqai maasa qeeqá máaqaindari maí qumurée nárana feefauru iqíafana. ²¹ Maasá maí feefaurú mámaree óoru fíiufaqa aanái óoru faiqárara úiqaana arasée maasá qeeqá sakuma úqa sánda idukúsee qáfaafánanoo maasá aiqámausa áquafanna munnimmafa aiqáma maasa uqáuqa adíanai márínau. ²² Maasá mi munnimmána fábaqa maasá qeeqáindi moó fáqa fíqaramasee nárana feefaurírara máree qúmidaqa. Yáfee moó fánnoo maasá uqákiaqa maasá nárana feefauríafánna múnnimmana kafáa uqárinau fee.

²³ Miqí qímasoofanoo Yóoseefaana aináinasaa rakisi máru faiqífa iriséeno qinau. Doo ínnee nifaaqa quqáaqa. Sía rufía rufía iaqa. Ínni Ánutufa ínni níkoona Ánutufa mifá kai ínni munnimma ínni uqáki rinau. Doo qinee ínni munnimma máreeqa. Mifá miqí qímaseeno Simeeonna karabúsaki márúna idukú éeqeenoo misáki quqánau.

²⁴ Quqáseenoo misá nífiqa máreenoo Yóoseefaana máaqaki múnu quqáseenoo nammári nímufaqa níku nammári uqusée máriqau. Misá doonkiuqa faqa nárana nímufaqa naqau. ²⁵ Miqímmasee misá nári máree qúmu ainaináusa Yóoseefaafa suani qámabaana aniráinaqa ámiraree qímasee deedaqíqau. Yóoseefaafa súani qámabaana ínni faqa nárana naanáuranoo fee qímasee qímannimnara irisée deedaqíqau. ²⁶ Yóoseefaafa máaqai aniroofaqá misa nári máaqaindari máree qúmu ainaináusa mara máree máaqaki mifá márúnnai óoruree mina óorinni nóorindari maqásaa áqufiqau. ²⁷ Miqímmásoofanoo Yóoseefaafa misára ámiqi fée másee márídee qímasee irámírínau. Ínneeqa níkoona náuraiqiara qíma qímufaqa íriafanafa maqee káqi fée márídanoo fée.

²⁸ Qufaqa misá iriséeqa qiqau. Eeód aní uréeqara

áinainira fáiqi maasá qíkoofa káqi máridanoo. Miqí qímaseeqa misá kafáa Yóoseefaana óorínni nóorindari maqásaa áqufiqau.

²⁹ Miqímmasoofanoo Yóoseefaafa narí ákaqa Been-saminná qáfamaseenoo qinau. Maaná ínneeqa níkaqara qíma qímufaqa íriafanafee. Qímaseenoo Yóoseefaafa qinau. Qiní qímaaku Ánutufa aní ámiqi ámiqimma ámaqaani. ³⁰ Miqí qímaseenoo kái káqi findifufanoo quqásee finau. Miná ámuqusa firaaqóo narí ákaqara mandáikufanoo finau. Yóoseefaafa misá nífusaa ikí ráqaaqaa ufanoo quqásee narí faiqée máru rúmmanai óonuree ikí ráqanau.

³¹ Ikí ráqeeseenoo nammárininnai aukunu nammári uquséenoo narí aukunu afeekaiká mándeenoo dóo misúnnai qumuréenoo narí suqée marúna qímaminau. Dóo nárana rakíqaannee qinau.

³² Miqí qufanóo suqée marúfa nárana náadu náadu rakíqanau. Yóoseefaana áaduma téeboorasáa rakíqa ámaqanau. Kafaa miná áfasausa mara náaduma téeboorasáa rakiqa nímaqanau. Isipa máqannaasa minaki née márusa náaduma moo téeboorasáa rakíqa nímaqanau. Isipa máqannaasa Qeeburu máqannaasa fáqa nárana nárara níkoqee márusa márunara náadu náadu naqau. ³³ Yóoseefaafa narí nárana suqée marú faiqína qumeé kaí qímamufanoo mi faiqífa misá nífasaana in-daarú mara óoqu mara ámaqaseenoo miná ánaaqian-naana miná múqufi óoqu mara ámaqasee miqímmámaree ínaaqíana níkaqa fannoo átinni óoqu márinau. Misá nárí óoqufaaqéeuna qáfamasee tautúmasee narí qáfee narí qáfee iqau. ³⁴ Yóoseefaafa narí qufanóo miná difáaniki-naa nárana maréeqaida misá pirítakiaqa quqá máreenoo Beensaminnaíndiki fíqaramásee moodáannai qísauku 5 kari nárana quqánau. Quqásoofaqa nárana faqa úainna

námmari faqa néeneesoofanóo doo nifaaqa idukú fufaqa qufaina qíqa asasiqau.

44

Yóoseefaafa narí káafara randóo ufafa.

¹ Námasoofanóo Yóoseefaafa narí máaqakinaa áinainasaa rakísi marú fasiqána qímaminoo qinau. Anée misá uqá maraséenana minakíqa nárana uqá rúma qumbiqásainaqa máree fuaqa. Moó úqa sía apeeqúniani. Amana kái márínaqa máree fuaqa. Misá munnimma fáqa nárana feefauríana náriqa uqá adíanai rúmasainaqa máree óoru fuaqa. ² Miqídana ínaaqiannaana uqákina narí munnimma nárana feefaurína námufaqa qiní siruáa kaafa faqa miná uqá adíanai rua. Miqí qímasoofanóo mifá qímamúndee inau.

³ Kanánaana kéekoo qufaqá dóo misá nárí doonkíuqa námufaqa niqiqoofaqá óorufiqau. ⁴ Doo máreeqa káqi kaaqóo maqúsa quqásee níanaí fufanoo Yóoseefaafa narí aináinasaa rakísi marú faiqína aiqéenoo qinau. Anée kái káqi misá nínaaqianna fúà fídana óonu misá rafáaqafusee maaqí qímasee qímannimia. Ínnee náqi fée ifaqée qinée ámiqimma nímaqaunnana ákiiqara mandáikamma qímaqee fée. Miqí qímasee qímannímia. ⁵ Nánaree ínnee qiní úriqararana káafa qúmmuari fée, mifa minaki kai nammári néemarina. Mifa minakí afunee qáfeemari káfana qúmmuariafanoo, ínnee mandá áinaina uqanna áuqaafanoo fee qia.

⁶ Miqí qímasoofanoo miná aináinira fáiqi fánnoo iriséenoo nífaqee finau. Misá óonu paqúri mándeeno Yóoseefaana ufa kái misá qímanníminau. ⁷ Qímannimisoofaqá misá qiqau. Óo úriqararafa maasá aní ufa óosanara randáidaqa. Sía uqanna maasáki maaqíra mánda óosana máridanoo. ⁸ Maasá óoqai indaarú nárana

feefauríafánna múnnimfafa maasá uqáki márúna miná maasá sía qúmuariqa miná Kannaana maqúsaindari mara máree kafáa múqu aní ámiqa. Maasa miqí marúnausa márídaqa náqi máseeqee áni úriqararana máaqakinaa siruáa faqa kóora faqa máraanauree. ⁹ Anée maasá uqá kíaqa randásee qáfa. Yána uqákífee mi ainaináfa máriannoo fée doo mifá kaí kúquannoo, maasá aní aináinira fáiqi kámambi márianaura.

¹⁰ Yóoseefaana aináinira fásiqa fánnoo misá ufa iriséeno qíma níminau. Dóo amaná ínni ufa máu kai fuanáura. Yá fasiqána uqáki fée márínafa mifá kaí qiní aináinira fáiqi máriannoo. Ínnee aiqáma nímaaqa fifáranoo.

¹¹ Miqí qímasoofaqá misa kái káqi nári uqáuqa afíqú maqásaa quqásee idukíqau. ¹² Yóoseefaana aináinasaa rakísirafa indaarúqánaindi náree qáfamaséeno miqóoqáranaindiki miqóo qáfamaséeno kafa miqóo qáranaindiki qáfamaseeno miqí kai mámaree aiqámausa uqákiaqa ámiqimmasee qáfanóo finau. Miqí mámareeno misá nínaaqiannána Beensamminá uqáki qáfoofanoo káafa mináki márínau. ¹³ Beensaminnána uqáki paqúri másoofaqa miná áfasausa mára aiqámausa nímuqusufaqa nári qamunna aiqámausa rakéekaa iqu. Miqóoqari nári aináina doonkísaa quqásee óonu quándakufaqa maqúsai ániqau.

¹⁴ Yúdafa narí áuna ákaqa faqa Yóoseefaana máaqai óonuree qáfoofanoo Yóoseefaafa káqi máaqaki márínau. Márufaqa misa aniréeqa nóorindari maqásaa áqufiqau. ¹⁵ Áqufuma fufanoo Yóoseefaafa qináu. Ínnee náqi fée ífee. Ínnee sía fée írídee, qinée maaqíra úriqararaura qeeqá afuneennóo ínni úmmuarirana paqúriranara, sía fée írífee.

¹⁶ Miqí qímasoofanóo Yúdafa qinau. Óo úriqararafa maasá nána ufa fée aní qímamianaúree. Maasa náqi mándee fée maasá qeeqá andeeqáranara qianáuree. Anee maasá kíkiqa qúsimáriannana náqimmásee fée qáoo qíanáuree. Ánutufa maasá áaqarana koorooínoo. Sía káafa máraifa kai aní aináinira fáiqi máriannoo, maasá aiqámausa aní aináinira faiqi márianaura.

¹⁷ Miqí qímasoofanoo Yóoseefaafa náriqa qímanniminoo qinau. Óo sía uqanna qinee miqíanauranoo. Káafa máraifa kai qiní aináinira fáiqi kíannoo. Ínnee akaqáusa nímaaqa óoruree íneeqa níkoona qímamiaqa.

Yudafa Beensaminna ámaaqa máqarariu úfafa.

¹⁸ Yúdafa Yóoseefaafa máruqoo óorureenoo qímaminoo qinau. Óo úriqararafa, anee qiníara eedóo qínaqa aní faqa qifaaqa quqásee ufa qíà. Anee sía qiníara áanoo qía. Anée Fáraona miqírafa máriananoo, úriqararafa máriananoo. ¹⁹ Óo úriqararafa, óoqai maasa umuráafanana anée maasá irámirinana ínni níkoofa máridanoo fée ínni níkaqa máridanoo fée qinau. ²⁰ Miqí qunaqa maasa maaqí qímasee aninná qímamiqiafana. Maasá qíkoofa asooqá máridanoo. Maasá qíkaqa faqa máridanoo. Mifa asooqá námuki mi faiqína máqeenoo. Mi faiqína áfasaafa kuqufufanóo naríaraa márifanoo maasá qíkoofa káaqa minára ámuqusidanoo.

²¹ Maasá miqí qímasee indaarú aní qímamiqiafana. Úriqararafa anée maasára áfiqee múqusaifaqa qáfaanee qinau. ²² Miqí qunaqá maasa maaqí qímasee aninná qímamiqiafana. Óo mi faiqífa sía amana narí ákoona quqáannoo. Mina faiqi fannóo miqínanoo miná ákoofa kúquannoo fee qiqíafana. ²³ Maasa miqí qímasee aní qímamiafana anée maaqí qinau. Ínnee ínneeqa níkaqa sía áfiqee qúmiqa sía qiní qífusaa ánifaranoo fee qinau.

²⁴ Maasá aní ufa iriséeqa qeeqá qíkoo finnái óonuree anée qunná úfana qímamiqiafana.

²⁵ Qímamiseeqa máriafananóo maasá qíkoofoa maasára kaifáa óoqu nárana feefauríaqee qiqau. ²⁶ Miqí qufaqa maasá maaqí qímasee narí qímamiqiafana. Maasá qíkaqa óoqu fínaqa maasá óoqu fúanaura. Sía maasá qeeqáraa úriqararana áfusaa óoqu fúanaura.

²⁷ Miqí qufanóo maasá qíkoofoa maaqí qímasee maasá qíma qíminau. Ínnee írimmariafanoo qiní qínaaqa Raseera nammarifa qiní faiqì qaaraqánda kai máqanau.

²⁸ Moó fannoo fífufaqa qinée minára káasau áandau fánnoo qiní faiqì arusée rakéekaamma námaseefoo qiqíafana. Mi fasannái sía kafáa miná qáfeeqa. Dóo mifá taikáfinau. ²⁹ Ínnee maaná qinée únnannaindaraana áfiqee fífanoo moó áinaina miná afaaqái kambíqáinaqa qiní minára qimudádo qírafa asooqá márunnago qiní dárúannoo fée qinau.

³⁰ Yúdafa Yóoseefaana kaifaa qímamidanoo qinau. Maasá qeeqá qíkaqa quqáseeqa óonuráananoo maasá qíkoofoa maasá qíqafamaseenoo dóo narí faiqíara ámuqusinanoo kúquannoo. ³¹ Maasá qíkoona ámuqusirafa firaqóo maa faiqínaki márídanoo. Mifa ásooqa uqanná márídanoo maasá maaqáamma sáananoo mi ummaaráfa miná kuqá áruannoo. ³² Qinée qeeqá qíkoona maaqí qímasee qímami qiafana. Qinée qeeqá qíkaqa ákiiqara ummaara máraanauree qiqíafana. Qinée sía miná áfiqee úriqa aní nífairira úfa qinée máraanauránnoo fée qiqíafana.

³³ Miqí qímasee qinée qeeqá qíkoona qímamiqiafana. Maqee qinée qeeqá qíkaqa ámaaqa máqeeqa aní aináinira faiqi kíananoo qiní qíkaqa fannoo narí áfasausa faqa óoru fúannoo. ³⁴ Qinée náqimmasee fée maa faiqífa sía qiní faqa óoru fínaqa qeeqáraa qeeqá qíkoo finnái óoru

fúanauree. Qini qíkoofa mandá úmmaara márainaqa qáfaananoo sía ámiqiannoo, mandáikammíannoo.

45

Yóoseefaafa nariara koorooú úfafa.

¹ Yóoseefaana aundurá dapíkufanoo narí aináinira fásiqauqa nífusaa ikíraqararusía minnísee sía amanaíkufanoo niqi qámasoofaqa mádaanai fiqau. Fífufanoo Yóoseefaafa narí áinaina faqa kai márídanoo qímanniminau. Qinée ínne níkaqa Yóoseefaasa márídaqa. ² Yóoseefaafa firaaqóo ikí ráqaida qufaqá Isipa máqannaasa mádaanai márídaqa iriséeqa óonu Fáraoona qímamiqau.

³ Yóoseefaafa narí áfasausa mára maaqí qímasee qímanniminau. Qinée maaná Yóoseefaasa márídaa. Kúqaa fee qini qíkoofa káqi fee márídanoo féè. Míqi qufaqá miná áfasausa mára tautú máseeqa náaquoofaqa sía ufa qiqau.

⁴ Yóoseefaafa kafáa qímanniminoo qinau. Dóo ínnee qini daaqá ániaqee qufaqá misá miná aaqá aniroofanóo kafáa qímanniminoo qinau. Qinée ínne níkaqa máríafanaqa ínnee feefaurúara mámaree qini quqásoofofa qini qífiqamaree Isipa máqa máaqaki aináinira fáiqi kámma qísaqau. ⁵ Dóo maqee ínnee sía qini qímu oosannára ínneeqa kíkiquúsifanoo nímuqusiani. Ánutufa kai qini diiqoofofaqá ínnee kúqi fóora indaarúnni kámma nímaqasee ínne dadaaqianéera qufaqá qúmiqiafana. ⁶ Firaa aandaroo nárirafa maa maqánasaa qaara aukwana marasée áiqaráifanóo moodáannai qísauku áukuana káqi márídanoo. Mi kamúqoo fúka nárana úmmaqirafa faqa unakírafa faqa sía máríannoo. ⁷ Ánutufá kaí qini maréeqee ínne indaarúnni kámma saifaqa ínne asumu marasáinaqa sía kúquaqeera, mi mookira oosannánanai kúqaa mifa ínne faqa ínne níku nísauku faqa marasáinaqa asumu márifaranoo.

⁸ Minára sía ínnee fàù qiní diiqoofaqàù maa maqa maaqánaki ani máridaqa. Ánutufa diiqoofaqa ani máridaqa. Mifá kai qiní máreeqee Fáraona oofisáauqa úriqarusaikammá qaifaqá máridaqa. Miqímmasaifaqá qinée miná aiqáma máqa máaqaasaa rakísirausa máridaqa. Aiqáma Isipa máqa máaqaasaa rakísirausa máridaqa. ⁹ Ínnee kái káqi qiní qíkoo finnái óoruree aní ámaaku Yooseefaafa maaqí qínoofee qímasee qímamiaqa. Ánutufa qiní maréeqeenoo aiqáma Isipa máqa máaqaasaa rakisira faíká máqaifaqa máridaqa. Sía kísaaqaasaa mária, kái káqi qinée únnannai qúmua. ¹⁰ Anée fáqa aneenná faiqi námu fáqa aneenná ánaiqi mára faqa ínneeqa sipsípa faqa ínneeqa mimmiúqa faqa ínneeqa burimakáu fáqa ínneeqa aiqáma áinaina fáqa indáa mámaree qumuráifaqa Kooseena máqa nímianaqa qiní daaqá máriaqa. ¹¹ Ínnee Kooseena máqa máaqaaki ínnisaa rakísianaaura. Moodáannai qísauku áukuana káqi máridanoo, mi aukuaana namúnaki aandaroo ída máriannoo. Ínnee faqa íneeqa faiqí ánaasee faqa ínneeqa aandáuqa faqa nárararâina kúqifoora qíkooqaidanoo.

¹² Yóoseefaafa kaifáa narí áfasausa mára qíma nímidanoo qinau. Ínnee nífu maqasée qiní qíqafaaqa sía moósáú máridau qinée Yóoseefaasá uqanna máridaqa. Dóo qiní qíkaqa Beensaminnáfa mifá fáqa qiní qíqafaani. ¹³ Qinée Isipa máqaasaa firaaqóo úriqararausa márunnana qiní qíkoona qímamiaqa. Aiqáma áinaina qáfaanara faqa qímamiaqa. Qímamiséeqa doo dauní dauní áfiqee maí qúmuaqa.

¹⁴ Miqí qímaseenoo narí ákaqa Beensaminna óonu máfi anukakí dífaa dífàamma qumáreenoo ikí ráqoofanóo Beensaminnafa fáqa ikí raqanau. ¹⁵ Yóoseefafa quandáku fánoo narí áfasausa mára aiqámausa nímoqáseenoo

náiki ráqanau. Náiki ráqasoofaqá miná áfasausa mára miná fáqa ufa qiqau.

¹⁶ Isipa máqannaasa misá miqí unára óonu Fáraona qímamisoofanóo Fáraofa faqa miná úriqararausa fáqa iriséeqa asasámmiqau. ¹⁷ Fáraofa Yooseefaana maaqí qímasee qímaminoo qinau. Aneé maaqí qímasee aneenná áfasausa qímanniminaqa nári ummaara doonkísaa mara quqásáifaqa máree Kannaana máqusai óoru fúàqa. ¹⁸ Miqóo óorureeqa nári níkoona faqa nári faiqí ánaasee fáqa nífiqee maí qúmuaqa. Qumuraífaqa Isipa máqa máaqaki qáfamasee ámiqira máqa nímianaqa miqóo nárana fíqaranoo moómoo márinaqa márifaranoo.

¹⁹ Fáraofa kafáa Yóoseefaana qímaminau. Anee qinée ufa qúnnana qímannimináqa Isipa máqusaindaraa qóosa rarisée marí karáusa fáqa daraiwáa fáqa mara máree óoru fúàqa. Minakína nári nínaaqmaaka faqa nári faiqi ánaaqiuqa faqa nári níkoona faqa mara quqásai óoqu marifíqa qúmuaqa. ²⁰ Misá sía nári umíasana aina máfi quqásee qúminnanara óonu máfi íriaqa. Isipa máqa máaqa ámiqirafa aiqáma misáindikámmiannoo.

²¹ Yakooboona ámaaku mára Fáraofa qímannimundee kái iqau. Yóoseefaafa Fáraona ufa iriséenoo qóosa rarisée marú karáusa mara quqásoofaqá daraiwáa námu fáqa aatáta neefádinna nárana fáqa nímufaqa máree óoru fíqau. ²² Yóoseefaafa narí áfasausa mára qamunna moodáa kai moodáa kai nimana nimana kái níminau. Beensaminná moodáanaí qísauku qámunna fáqa siruáa munnimma 300 faqa áminau. ²³ Yóoseefaafa Isipa máqanna ámiqira áinaina suqúséenoo qísauku qára taikásee doonkísaa óorufusasa ámaqoofaqa mara máree múru miná ákoona ámiqau. Kafáa aatáta qúmidanoo náaninna nárana sákumana fáqa féemu fáqa nárana óosana óosana fáqa ánaasee dónki qísauku qára taikáseesáa óoru-

fusasaa quqásoofaqá máree óoru fíqau. ²⁴ Yóoseefaafa narí áfasausa mára Kannaana máqusai niiqámasoofaqa fufanóo qíma níminoo qinau. Ínnee aatáta fídaqa sía qiníara qímasaida narí áqi narí áqiqa fuaqa.

²⁵ Misa Isipa máqa máaqa quqásee nímaaqa narí níkoofa Yakooboofa márunnai Kannaana máqa máaqai óoru fíqau. ²⁶ Ooruree nari níkoona qímamiqau. Yóoseefaafa sía kúqinoo káqi márídanoo, misa miqí qímasee narí níkoona qímamiqau. Mifa Isipa máqannaai aiqámausa úriqarafa márídanoo fée qiqau. Yakooboofa mi ufána írufanoo ámuqusa káqinnaindari ufanóo misá ufara sía kúqaa fée qinau. ²⁷ Yóoseefaafa qímanimu ufáusa narí níkoona qímami márufanoo Yakooboofa qáfoofanoo qóosa rarisée marú karáusa Yóoseefaafa quqásoosa Yakooboona áfiqee Isipa máqa máaqai óoqu fírara ururaqáu. Yakooboofa mi karáusa qáfoofanoo aundurá idukínau. ²⁸ Idukúfanoo qinau. Qini qímaaku Yóoseefaafa káqi márídanoo. (Qinee káqi márídaqa óoqu miná qáfarafa mifá kai aiqáma áinaina arusée úriqararafa márídanoo.) Qinée óoqu miná qáfamasee kúquanau.

46

Yakooboofa narí áiku ásauku faqa Isipa máqusai óoqu fú ufafa.

¹ Yakooboofa narí aináina indáafi máreenoo Beeraseeba máqusai óoquireenoo miqóo narí ákoona Isakeena Ánutuna aandáu tatúfirana súqaminau.

² Miqóo eendáki faiqaqée ufanóo Ánutufa qainásaa áfu náreenoo qinau. Yakoobo Yakoobo qufanóo Yakooboofa foó qímaseenoo qinau qinée maaqóo márídaqa.

³ Qufanóo Ánutufa qímaminoo qinau. Qinée Ánutusa aní ákoona Ánutusa márídaqa. Anée sía Isipa máqasaa

óoqu fírranara ruffaa. Mi maqánasaa óoqu márinaqa aní áiku ásauku firaa maqanaasaikámma nísanaura. ⁴ Qinée aní fáqa Isipa máqasaa óoqu fúanaura. Yóoseefaafa aní faqa Isipa máqa máaqaki márinana máriinana kúqin-naranoo. Máriinaqa kásooaaqee kafáa ani áiku ásauku maréeqee kafáa Kannaana máqasaa quqánaura.

⁵ Beeraseeba máqusa Yakooboofa quqásee Kannaana máqa máaqai óoqufinau. Miná faiqì námu Yakooboona faqa nári faiqì ánaaqiuqa faqa nári nínaaqmaaka faqa máreeqee qóosa rarisée marú karána Isipa máqannaa karaambáiqá Fáraoofa nímaqoonasaa quqásee nífiqee óo-qufiqau. ⁶ Misa nári aandáu áina faqa náriqa umíasana faqa Kanna máqasaa marídaqa maqéeiunauqa aiqáma máree óoqu fíqau. Yakooboofa narí áiku ásauku aiqáma nífiqee óoqu fínau. ⁷ Yakooboofa narí faiqi námu fáqa narí ánaiqi mára akoonaiqíuqa fáqa narí áraamuqmaaka faqa narí ánaiqi mára mánaaqauqa faqa aiqáma nífiqee óoqu fínau.

⁸ Yakooboona faiqi námu Isipa máqasaa óoqu fúsa maaqí miqá máriqau. Yakooboona óoqa fáiqi Reeubeenáfá márinau. ⁹ Reeubeena faiqi námu Qanookafa fáqa Parufa fáqa Qeeseeroonafa faqa Karamifa faqa máriqau. ¹⁰ Simeeona faiqi námu Yeemueerafa faqa Yaminafa faqa Ooqadafa faqa Yakifa faqa Sooqarafa faqa máriqau, misa aiqámausa moodáa ánaasee faiqi námu máriqau. Moó ánaasee faiqi Saurafa márinau. Miná ánoofa Kannaana máqannaa ánaasee márinau.

¹¹ Réefina faiqì námu Keerasoonafa faqa Kooqafa faqa Meerarifa faqa máriqau.

¹² Yudaana faiqi námu Seeraafa faqa Peereesafa faqa Siraafa faqa máriqau. Yudaana faiqi qaaraqánda Eerafa faqa Oonanafa faqa máriiufaqa Oonanafa

Kannaana máqasaa kúqinau. Peereesana faiqi qára Qeesaroonafa fáqa Qamurafa fáqa máriqau.

¹³ Isakarana faiqi námu Toorafa faqa Puaafa faqa Yasubafa faqa Simaroonafa faqa máriqau.

¹⁴ Seeburuna faiqi námu Seereedafa faqa Eeroonafa faqa Yareerafa faqa mariqau. ¹⁵ Miqímmaseenoo Reea námmarifa Yakooboona faiqi námu Meesapotamia máqu-sai máridanoo máqanau. Mánaaqa moodáa áuqu Dinnaa námmarifa miná fáqa miqóo máqanau. Doo Reea námmarina faiqi námu mánaaqa akoonaiqí aiqámausa 33 máriqau.

¹⁶ Kadana faiqi námu Seefoonaa faqa Qakifa faqa Sunifa faqa Eesaboonafa faqa Eerifa faqa Aroodifa faqa Areeerifa faqa máriqau. ¹⁷ Aseerana faiqi námu Iminaafa fáqa Isauaafa fáqa Isififa fáqa Beeriaafa fáqa misá nísookifa Seera námmarifa faqa máriqau. Beeriaana ámaaku qára Qeebeerafa faqa Marakieerafa fáqa máriqau. ¹⁸ Dóo miqímmasee Yakooboona áiku ásauku 16 nári aináinira mánaaqa Rábanafa Reea námmarina ámuna Siripaa nám-marinasaa máqanau.

¹⁹ Yakooboona ánaaqa Raseera nammarifa faiqi qaaraqánda máqanau. Yóoseefaafa faqa Beensaminnafa faqa máriqau. ²⁰ Yóoseefaana faiqiqára qaaraqánda Isipa máqasaa kambíqaqau. Miqandá núqu Mannaseefa fáqa Eefaraimmafa fáqa máriqau. Miqandá nínoofa Aseenata námmarifa márínau. Aseenata nammarina ákoona áuqu Pootifeeráfa márínau. Mi fasiqáfa Qeerioporisa máqanna amaana máqasaa rakísi marúfa márínau.

²¹ Beenasamina faiqi námu maaqímmiqa máriqau. Beerafa fáqa Beekeerafa fáqa Asabeerafa fáqa Keerafa fáqa Naamanafa fáqa Eeqifa fáqa Roosafa fáqa Mupimafa fáqa Qupimafa fáqa Aratafa fáqa máriqau. ²² Dóo miqímmasee 14 Yakooboona áiku ásauku Raseera námmarinasaa qari

kambiqaqau. (Rabanafa Biriqaa námmarina narí aináinira mánaaqa Ráseera námmarina narí áraamuna ámufanoo mifá maréeqeenoo narí afaaqi Yakooboona ámufanoo faiqi maaqí mándee máqanau.) ²³ Biriqaa námmarina indarúqaa faiqi Dannafá márínau. Dannana faiqi moodáa márínau miná áuqu Qusimafá márínau. ²⁴ Biriqaa nammarina faiqi moó Nafatarifá márínau. Nafatarina faiqi námu maaqí miqá máriqau. Yaqaseerafa fáqa Kunifa fáqa Yeeseerafa fáqa Sireemafa fáqa máriqau. ²⁵ Dóo miqímmasee Yakooboona áiku ásauku 7 narí aináinira manáaqa Rabanafa Raseera námmarina ámunasaa Biriqaa námmarinasaa máqanau.

²⁶ Yakooboona áiku ásauku uqanna Isipa máqasaa óoqufusaa aiqáma moodáanaki 66 máriqau. Misá nínaakuqmaaka sía nísanariqa. ²⁷ Yóoseefaana faiqi qára Isipa máqasaa kambíqaqau. Miqandá fáqa Yóoseefaana fáqa Yakooboona faqa moodáanaki ootúpamásee 70 fásiqa óoqu fíqau.

Yakooboofa narí áiku ásauku faqa Isipa máqusai máru ufafa.

²⁸ Yakooboofa Yúdana aiqoofanóo indaarú óoqu Yóoseefaana qímaminanoo Kooseena máqasaa misá paqúriani féera aiqanáu. ²⁹ Yóoseefaafa narí qóosa rarisée marú karánaki akaráma fufanóo Kooseena máqa máaqai narí ákoona paqúrirara finau. Óonu paqúrimmaseenoo Yóoseefaafa narí ákoona anukakí óonu mafi káqaramma umáreenoo kísaaqasaa ikí ráqee márínau.

³⁰ Ikí ráqee márufanoo Yakooboofa Yóoseefaana qímaminoo qinau. Dóo qinée kúqiraridaqa qinée maqee aní qáfeeqa anée sía kúqina máríana káqi máríana.

³¹ Yóoseefaafa ikí raqaséenoo narí áfasausa mára fáqa narí ákoona áiku ásauku aiqáma fáqa qímanniminoo

qinau. Qinée Fáraoofa máriqoo óoruree ínniara qí-mamianaúra. Qiní qíkoofa fáqa qiní qífasausa fáqa Kannaana máqusaindari qinée márunnannai qumurééaa foo qianáúra. ³² Qinée ínniara sipsípasaa rakísi máriasa máridaqa náriqa sipsípa faqa burimakáu faqa náriqa aiqáma áinaina faqa máree qumiaa foo qímasee qímamianaúra. ³³ Qinée miqí qímasee qímamisáananoo Fáraoofa ínni náaramásee ínnee aináini márianara iráinaqá maaqí qímasee qímamiaqa. ³⁴ Óo maasá úriqararafa maasá qikeekú qikaaku óoqai sipsípa kai rakísi marúsa márufaqa maasá fáqa maqee minásaa kai rakísidaqa. Ínnee miqí qímasee Fáraoona qímamifánoo mifá Kooseena máqa ínni nímiannoo. Isipa máqannaasa sipsípa rakísiranara níkoo uqanná qáidanoo. Minára ínni náaduma sáa Kooseena máqa nímiannoo.

47

¹ Yóoseefaafa narí áfasausa moodáannai qísauku námu nífiqeenoo Fáraoo fuqóo óoru finau. Óorureenoo qí-maminoo qinau. Óo Fáraoo qiní qíkoofa fáqa qiní qífasausa fáqa Kannaana máqusaindari nári sipsípa burimakáu aiqáma faqa nári aináina faqa máree qúmidaqa. Maqee misa Kooseena máqasaa qumu máridaqa. ² Miqí qímasee narí áfasausa mára Fáraoona óorinni múru-soofanoo níqafanau.

³ Fáraoofa Yóoseefaana ufa iriséenoo miná áfasausa mára irámirinoo qinau. Ínnee nána áinaini máriasee. Miqí qufaqá misá iriséeqa qiqau. Úriqararafa, maasa sipsípasaa rakísira áinaina ímarunausa máridaqa. Maasá qikeekú qikaakú áuqeeu sáikana kaí maasá faqa máridaqa. ⁴ Aandaróo firaafá uqanná Kannaana máqasaa dárifanoo maasá sipsípauqa nára ándanda sía márifaqa maasa maa maqa maaqánaki márirara úmidaqa. Amanée eedóo

qírana qíminaqa maasa Kooseena máqa máaqaki mári-
anauree.

⁵ Fáraoofa misá ufa iriséenoo Yóoseefaana qímaminoo
qinau. Doo aní ákoofa faqa aní áfasausa fáqa aní faqa
máriraree qídee. ⁶ Isipa máqa máaqqa misáindi máridanoo.
Sáinaqa Kooseena máqa máaqaki máriaqa. Kooseena
máqa máaqqa ámiqirafa máridanoo. Aní áfasausa kínaana
moó qáfainanoo sipsípa burimakáù ámiqi mándee rakísi
marínnana miná maréeqeenana quqásáinanoo mifá qiní
sipsípa burimakáusaa rakísiani.

⁷ Miqí qímasoofanoo Yóoseefaafa narí ákoona
áfiqueenoo Fáraoo fuqóo mínisoofanóo Yakooboofa
miqóo aniréenoo Fáraoona afaaqóoqa qímama qánau.
⁸ Miqí qímasoofanóo Fáraoofa Yakooboona áukuana
irámirinau. Aní áukuana náqummee máridanoo fèè
qufanóo Yakooboofá qinau. ⁹ Qinée 130 áukuana kaí
maa maqánasaa máridaqa. Sía kísaaqasaa fáu qinee
moómoo úmmaara paqúriqa. Qiní qikeekú qikaakú
kísaaqasaa uqanná máriqau. Misá áukuana fannoo qiní
áukuana fíaaqaranoo máridanoo. ¹⁰ Yakooboofa miqí
qímaseenoo kafáa Fáraoona afaaqóoqa qímama qáseenoo
dóo ráudamaki finau.

¹¹ Yóoseefaafa narí áfasausa mára fáqa narí ákoona fáqa
Fáraoofa uqóo Isipa máqa máqaki Rameeseesa máqusa
aaqa soofaqá máriqau. ¹² Miqíqa miqóo márufanoo
Yóoseefaafa narí ákoona faqa narí áfasausa mára faqa narí
ákoona áiku ásauku márusa faqa káaqa ánaaqi fáiquuqa
faqa nárana ními márinau.

Aandaroo firaafá Isipa máqannaasa náru ufáfa.

¹³ Aandaróo firaafá uqanná ímarufanoo sía uqanná
aiqáma tínai nárana márinau. Isipa máqanna fásiqa
ánaasee faqa Kannaana máqanna fásiqa ánaasee faqa
náararoofaqa ummooquká iqá nímariaqau. ¹⁴ Misá nárana

feefaurí márufanoo Yóoseefaafa mi munnimmána mara máree Fáraofa máruqoo múnusee miná ámi márínau. ¹⁵ Isipa máqannaasa fáqa Kannaana máqanaasa fáqa nárana feefaurída aiqáma nárì munnimma taikáqau. Miqí máseeqa Isipa máqannaasa aniréeqa Yóoseefaana qí-mamíqà qiqau. Maasá munnimma dóo taikáseeqa anée sía maasá áfu kai qíqafaa kúquana fáara nárana níminaqá náa. Sía maasá nárana qíminaqá maasa aní áfusaa kúquanaura.

¹⁶ Misá miqí qufanóo Yóoseefaafa maaqí qímasee náriqa qímannimínau. Ínni munnimma taikáinaqa ín-neeqa aandáu aina máree míni qímidaqa nárana miná ákiiqara máraaqa. ¹⁷ Miqí qufaqa misá náriqa aandáu aina Yóoseefaana míni ámufanoo misá qóosauqa faqa sipsí-pauqa faqa mimíuqa faqa burimakáuqa faqa doonkíuqa faqa miná ákiiqara nárana níminarinau. Dóo mi aukuaná misa nárì aandáu aina ákiiqara Yóoseefaafa nárana ními marínau.

¹⁸ Mi aukuaná taikóofaqá kafáa moó aúkuanaki Yóoseefaafa fuqóo aniréeqa maaqí qímasee qímamiqau. Maasá náqi fèè mándee moó áinaina aní áfusaa kukée-qaanauree, sía. Dóo maasá munnimma taiká fifaqá maasá aandáu aina faqa aníndika kai mámbifaqa káqi márídaqa. Sía aní ámira áinaina moó márifaqa. Maasá qiqá qífaaqa fáqa maasá maqá faqa kai maasáki márídanoo. ¹⁹ Maasá aní áfusaa kúquaqaqa mídaqa doo sáina maasá qeeqá faiqi fáqa maqá fáqa miná kai amisáidaqa feefaurú marasáidaqa nárana náà. Miqímmaseeqa maasá qeeqá fáqa Fáraona anáinira faiqi kákai iqá mária. Maasá moodáa ainainará kai írídaqa. Nárana faqa nárana asumu faqa níminaqá maasá qúmmaqua. Nárana qúmmaquseeqa maasá sía kúqua.

²⁰ Yóoseefaafa misá ufa iriséenoo aiqáma Isipa máqa máaqa feefaurúmna Fáraona áminau. Aiqáma Isipa

máqannaasa aandaróo firaafá uqanná nárúnara náriqa maqá amisée feefaurú marasée minánnoo nárana feefaurúmma néemarufanoo aiqáma máqa máaqa Fáraoon-aindika minóo máarinau. ²¹ Miqí márufanoo Yóoseefaafa Isipa máqa máaqa dínni átindari dínni átinni márusa maréeqee aináinira fáiqika kai másanau. ²² Isipa máqanna amaana máqasaa rakísiraua maqá kaí Yóoseefaafa sía feefaurínau. Faraoofa maqee maqee munnimma ními márufaaqá nárana feefaurúmmásaida néemárufaaqá sía misá maqá feefauriqau.

²³ Yóoseefaafa faiqí ánaasee qímanniminoo qinau. Dóo ínnée qáfaidee qínée maqee ínni faqa ínniqa maqá faqa feefaurúmma Fáraona ámiqa. Maqee nárana asumu nímiánaqa ínnéqa maqá Fáraona ámu maqánaki kafáa qúmmaquaa. ²⁴ Nárana ánoona mámbinaqa moodáaqoo unakú quqáseeqa aiqáma moodáannai qísaukukinaana moodáa moodáa Fáraona amisee akaqána ínnéqa faiqi ánaaseera faqa asumuara faqa quqáaqa.

²⁵ Faiqí ánaasee Yóoseefaana maaqí qímasee qímamiqa qiqau. Óo Yóoseefaafa anée aneenná kaí maasá mandá ainainasaa ititá qísaananoo. Anée kai maasá ámiqimma qísaananoo. Úriqararafa maasá amaná Fáraona aináinira fáiqi márianaura.

²⁶ Miqóo qári Yóoseefaafa afeeka sánda ufa quqánau. Mi sanda ufána óosana maaqí minóo márídanoo. Aiqáma Isipa máqa máaqakinaa nárana unakúsee moodáannai qísauku kínaana moodáa Fáraona ámiaqa. Mi ufáfa maqee káqi afeekaíkinoo márídanoo. Amaana máqasaa rakísi marúsa maqá kaí sía Fáraonaindikinoo márínau.

Yakooboofa ínaaqianna moodáa úfa irámirinai.

²⁷ Isaraee máqannaasa Isipa máqasaa Kooseena máqa máaqaki máriqau. Miqóo márídaqa moómoo áinaina

faqáasa márufanoo misá faiqì námu faqa moómoo kambíqaqau. ²⁸ Yakooboofa qísauku qára taikáseenoo qíku dínni taikáseenoo dínni óonu qaara maraséenoo 17 áukuana Isipa máqasaa márínau. Miná áukuana aiqáma moodáanaki 147 áukuana marasée kúqináu. ²⁹ Miná kúqirafa adeedí ráma fufanóo Yakooboofa Yóoseefaana áaramaséenoo qímamináu. Anée aneenná ásauku qiní qífundana ámeemaanai quqáséenana sía Isipa máqasaa ákundaanáuranoofee qímasee qímafeekaikia. ³⁰ Qini qiqá qíkausa mára níkundoonaki qíkundaa. Qiní Isipa máqasaaqari mara máree misá níkundooqoo qíkundaa. Miqí qufanóo Yóoseefaafa narí qímaminoo qináu. Anée qíanandee mianáura.

³¹ Yóoseefaafa narí ákoona ufa iriséenoo eedóo qufanóo miná ákoofa qináu. Saa sía káqi eedóo qíà, kúqaa qíma afeekai kínana eedóo qía. Miqí qímasoofanóo kúqaa Yóoseefaafa eedóo qíma afeekai kínáu. Qíma afeekai kámmasoofanóo Yakooboofa narí qaarísaa óoqu marifí Ánutunara dúfi dúfi qináu. Innaaru qímasoofanóo Yóoseefaafa narí aináinai fináu.

48

Yakooboofa Eefaraimána faqa Mannaseena faqa nifaaqóo-qaqu úfafa.

¹ Káqikaaqóo mári kufaqá misa Yóoseefaana qímamiqau. Aní ákoofa dóo ámiqimma aurídanoo. Yóoseefaafa mi ufána iriséenoo narí ámaaku qára Mannaaseesa Eefaraimasa níndiqeenoo narí ákoofunnái óoqu fínau. ² Misa Yakooboona qímamiqau aní amaaku Yóoseefaafa aní qáfarara qúmidanoo fee qufanóo Yakooboofa afeekaikámmasee fíndi fufanóo narí qaarísaa óoqu marínau.

³ Óoqu mari fufanóo Yakooboofa Yóoseefaana qí-maminoo qinau. Óoqai qinée Kannaana máqa máaqaki núafannana kínai Rusa máqa máaqaki máriafánanoo Ánutufa aiqáma áfeeka faqáafa akooqoo kooroommá fufanóo qiní qifaaqóoqa qíma qímaqanau. ⁴ Mifa maaqí qímasee qiní qíma qíminau. Qinée moómoo faiqi asumu ámiana anísaaqári ani aruakínausa moómoo máqanna-saika mifáranoo. Qinée maa maqána aní aíku ásauku nímiananoo naaru naaru misáindika minóo máriannoo.

⁵ Aní ámaaku qára Isipa máqasaa kambíqara qánda qinée Kannaana máqasaa káqi márunaqa kambíqaa qanda Mannaseesa Eefaraimasa qiní faiqi qára Reeubeenása Simeeoonasara foorá márifaranoo. ⁶ Anée akaqá faiqi námu maqa sáinausa misá aníndika mámbi márifara. Misá nárì nífasa qanda Mannaseesa Eefaraimasakí-naa qúmiasana ainaina máree fáranoo. ⁷ Qinée aní ánoona Raseera námmarinara írìqa miqí qídaqa. Mifá qiní firaa qímudaoo qíranaki Kannaana máqa máaqaki kúqinau. Qinée Meesapootamia máqa máaqaindari ani máriafananoo aanái Eefarataa máqusa aaqá kúqinau. Qinée miná irí Eefarata máqusai fímaru aanná áfainni ákundaqiafana. (Maqee Eefarataa máqusara Béedeeree máqusee qídaqa)

⁸ Yakooboofa miqí qímaseenoo Yóoseefaana ámaaku qára níndafeenoo qinau. Maaqandá yána faiqi qáree.

⁹ Qufanóo Yóoseefaafa qinau. Qiní faiqi qára Ánut-ufa Isipa máqasaa máriafananoo qímu qandá mári-daqa. Yákooboofa mi ufána iriséenoo qinau. Dóo miqandá nífiqee maí qinée únnaqoo adeedí mínisáinaqa nifaaqóoqa qíma nímaqaa. ¹⁰ Yakooboofa náuraiqi márúnara sía ámiqimmasee áfu máqee marínau. Yóoseefaafa narí ámaakuqara mínisoofanoo óonu máfi káqaramma qumáreenoo nímóoqánau.

¹¹ Nímooqa námasee Yakooboofa Yóoseefaana qí-maminoo qinau. Qinee sía kaifáa ani qáfaanauree qúnanoo Ánutufa kaí qifaqá aní faiqì námú níqafaidaqa.

¹² Miqí qímasoofanóo Yóoseefaafa narí ákoona áfundana sáaqaraana narí faiqi qára qumáreeqeenoo narí ákoona áfunni óorindari maqásaa áqufinau. ¹³ Yóoseefaafa narí ákoona áfusaa kummáráma fufanoo Eefaraimmana mara múnú Yakooboona ásaakai quqáseenoo Mannaseena miná ásaukuannai quqánau. ¹⁴ Quqássoofanóo Yakooboofa ásauku qára fíqaree áiqaree mámbufanoo ákáqa Eefaraimana sáa ásauku uqannái quqéenoo áfasaana Mannaseena sáa ásaakai ásauku quqánau.

¹⁵ Miqí mándeenoo Yóoseefaana afaaqóoqa qíma-
maqeenoo qinau.

Qiní qíkausa mára Abaraqaammána faqa Isakeena faqa níkoofa Ánutufa maa faiqísa ámiqi ámiqimma nímaqaani. Qiní qífiqamaree maaqoo maqee míniqaiifaqa márúnna Ánutúfa misá ámiqi ámiqimma nímaqaani. ¹⁶ Qiní óosana óosana mádainaina kínaana ititá qímaqoo qangiroófa misá ámiqi ámiqimma nímaqaani.

Qiní dúqu faqa qiní qikooqandá Abaraqaammasa Isakeesa núqu faqa maa faiqì qandásaa máriani.

Miqandá moómoo fáiqi maqasáifanoo moómoo miqandá kíqari kambíqafi máriaqa.

¹⁷ Yóoseefaafa narí ákoona ásauku qáfoofanoo aundurá mandái kufanóo narí ákoona ásauku qumáreenoo áfasaanasaa ásaakai ásauku quqáqoona maréeqee ákaqasaa quqásee ákaqasaa ásaukuannai ásauku quqáqoona maréeqee áfasaanasaa quqárara qinau.

¹⁸ Óo qípoo anée sía andeeqáananoo indaarúqaafa maí márídanoo aneenná ásauku uqannái ásauku miná ákiiqasaa quqáaqaana.

¹⁹ Miqí qufanóo miná ákoofa qádo qída qinau. Qini qímaaku qinée írídaqa miqídaqa. Indaarúqaafa mifá fáqa miná áiku ásauku moómoo márifaranoo. Ínaaqiannána áiku ásaukuqa firaa afeeka maqannaáúqanna márifaranoo narí áfasaana óoraaqaránoo máriannoo. ²⁰ Miqí qímaseenoo mi faasaanná nifaaqóoqa qíma nímaqeenoo qinau.

Isaraee máqannaasa nifaaqóoqa qíqa anísaa qímasaida qifáranoo.

Misá maaqí qifáranoo Anutufa Eefaraimmana fáqa Mannaseena undéemma ámaqaani. Miqúnannai Yakooboofa Eefaraimmana uqéerasee Mannaseena rafáaqa fínau. ²¹ Miqí qímaseenoo Yakooboofa Yóoseefaana qímaminoo qinau. Qinée kúqirara mídaqa Ánutufa aní faqa márídanoo aní áfiqee aninná akeekú akaakú maqásaa óoru fúannoo. ²² Seekeemma máqa máaqa ámiqirafa márídanoo. Qinée óoqai qeeqá durú feefannóo Amoorá máqannaasa faqa rakusée máraafanna máqana aní ámianaúra sía aní ákaqaa fasáauqa nímiaúra.

49

Yakooboofa narí áiku ásauku taikára qafaaqooqa qímanimu ufafa.

¹ Yakooboofa narí faiqí námu náaramaséenoo qíma níminau. Ínnee aiqáma maaqóo aniráifaqa kásooaaqee ínni kína kambíqaaninna áinainara qíma nimiana íriaqa.

² Ínnee qini Yakooboosa faiqi námu ínnee qini fíqu fíqu mámbifaqa ínneeqa níkausa qini Isaraeerasa ufa íriaqa.

³ Reeubeenáfa anée qini óoqa fáiqi máriananoo.

Anée qini afeeka indaarúqaafa máriananoo.

Anée aiqáma qiní faiqì námu kíqari úriqararafa káaqa afeekaikí márianafa máriananoo. ⁴ Anée nammári áufindee ímarianafa káaqa afeekaikí márianafa máriananoo.

Anée sía úriqarana márinnaranoo.

Anée qiní qaarísaa qiní aináinira ánaasee sakasée faiqáan-nanara miqínnaranoo.

⁵ Simeeoonása Réefisa ínnee qára moodáa fídika mári-afanoo.

Ínnee qára ínneeqa rákira dúru sáamunnoo faiqí mandáikamma nímaqaqau. ⁶ Qiní írirafa sía misá kukéeqara úfaki ootúpanoo máridanoo.

Qinée sía miqandá ufa suqíranaki márianaura.

Misá nírana qoofaqa faiqí ánaasee narusée miqóo-qari nasurídaqa burimakáu ákoonauqa náununu ateeqáqau. ⁷ Inniqara áannoo qíranasaa níqirafa máriannoo.

Ínnee káqi fifau nári márianara minára níqirafa márian-noo.

Isaraée máqa máaqakína inniqara faiqi námu fúrufara-mambuaqa.

⁸ Yakooboofa miqandá nifaaqóoqa qímaseenoo quandáfínoo Yúdana afaaqóoqa qinau.

Yúda, aní ákaqaafasaa aní amooqifára.

Anée aneenná namuqáa ninukasáa réenana rafáaqa fínafa máriananoo.

Aní ákoona faiqi námu aní óorinni niqoori sáunu áreefara-noo. ⁹ Yúda anée kásau áandaura foorá faiqí nári márianafa máriananoo.

Anée firaa kaasau ainainá máriana, anée aandáu arusée námasee faiqaqée ínanoo moó fánnoo sía aní áfau-riannoo, rufíannoo. ¹⁰ Yúdafa karaambaíqa durú feefa uaqéeiannoo.

Minásaa ani aruakínausa úriqaraqa márídaqa rakísi ní-
maqeefaranoo.

Mifa úriqarara áuqu marasée rakísi nimaqanoo fífiinoo
Siroo máqusaki óonuraannoo.

Miqóo márídanoo aiqáma máqannaasa miná ámeemaanai
márifanoo rakísinimaqaannoo.

miná áiku óosana márídaqa miná ufa máu kai fifáranoo.

¹¹ Mifa narí doonkí timmusa úainna sándasaa rum-
béenoo.

Úainnauqakíqari káaqa ámiqiranasaa rumbéenoo.

Mifa narí qamunna fidíka árirra úainna anoonakí nam-
máruqinoo. ¹² Mifa úainna néemarifanoo miná
áfu fidíkandanda inóo márifanoo mimmí náamma
anoona néemarifanoo áfai éekara áridanoo.

¹³ Miqí qímasee Yúdana qímamiséenoo Seeburunana
quandáfi afaaqóoqa qinau.

Seeburuna, anée ooruku námmaryi áfainni márinaránoo.
Sípauqaindi nammáriara rufíasee aní mandaaqásee mári-
fara.

Aní maqa máaqa óosu Sidoona máqa máaqa áti raqúru
áminoo máriannoo.

¹⁴ Miqí qímasee Seeburuna qímamiséenoo Yakooboofa
quandá fínoo Isakaana afaaqóoqa qinau.

Isakaa anée afeeka doonkiara foorá máfinana nárana
úqauqa ámuuaqa faiqaqéeia.

*Yóoseefaafa narí ákaqaa fasáauqa áqoondikira úfa
níminau.*

¹⁵ Isakaafa idooára máqusa qáfoofanoo ámiqinoo már-
ufanoo kummárama fufanóo ataufakaáqa firaa ummaara
quqásee máranoo nímarinau. Mifa aináinira fáiqiara
foorá aináiniannoo.

¹⁶ Yakooboofa Isakaana qímamiséenoo quandáfinoo
Dannaana afaaqóoqa qinau.

Dannaafa nari máqannaasa úriqararafa máriannoo.

Misa Isaraee máqanna foorá márifaranoo. ¹⁷ Anée ukadiqara foorá aaná áfainni márinaranoo qóosa fannoo aatáta fínana áiku raqúraminanoo maqásaa áqufinanoo faiqí minásaa márína afiqú áqusainanoo ánaaqiannaindari áqufuani.

¹⁸ Yakooboofa Dannaanara miqí qímaseenoo Ánutunara innaaru qínoo qinau.

Óo Yáawee qinée aní dadaaqíranara áfeesidaa.

¹⁹ Miqí qímaseenoo Kadannana afaaqóoqa qinau.

Kada nipuráaraa fásiquauqa aní árifaranoo.

Miqífana anée quándaki náriqa nífaqee finnáranoo.

²⁰ Miqí qímaseenoo Yakooboofa Aseeranara qinau.

Aní maqa máaqaqi nárana moómoo ámiqirafa kaí márinaranoo.

Anée kíinna ámi máriandee íra nárana kaí néemarinnaranoo.

²¹ Napatari anée káasau áandaura fooqána máridana aneenná áidiranasaa sandána núa.

Anée ámiqira fáiqi moómoo máqeennaranoo.

²² Yóoseefaafa anée irumu miqírafa máridana namári áfainni kambíqafi aqama moómoo íreennaranoo.

²³ Aní namuqáa nimudáanai qímasee nári durú feefannóo aní árirara áfaqeefaranoo. ²⁴ Miqífanoo Yóoseefaana durú fánnoo sía paruparuqíannoo típu kaí qínóo márinaranoo.

Yakooboona Ánutufa aiqáma áfeeka faqáafa miná afeeka áminanoo miná ásauku fannóo afeekaikíannoo. Mi Anutúfa Isaraee máqannaasa rakísirafa misá afeeka kukeeqara maqusá máridanoo. ²⁵ Aní ákoona Ánutufa aní dadaaqíannoo.

Aiqáma áfeeka faqáa Ánutufa aní ámiqi ámiqiani.

Innaarúnaindaraa áakunnoo aní ámiqi ámiqimma ámaqaannoo.

Maqákiqari ururáinna námmarifa aní ámiqi ámiqirana ámiani.

Aní burimakáú aandáu faqa faiqì ánaaqiuqa faqa ámiqi ámiqimma nímaqaani. ²⁶ Moómoo táatúqeenauqa faqa sákummauqannoo faqa ani ámiqi amiqimma ámaqaani.

Óoqeenaa áaqanasáaqaraa ámiqi ámiqirafa áni ámiqi ámiqiannoo.

Náaruara márira áaqanasaaqaraa ámiqi amiqirafa aní ámiqimma ámaqaani.

Óosana óosana áinaina qinee qúnna ámiqi ámiqirafa aní Yóoseefaanasaa máriannoo. Anée aneenná áfasausa kiqari úriqararafa márinnanasa mi ainaináusa anísaa máriannoo.

²⁷ Miqí qímasee Yóoseefaana qímamisée quandáfinoo Beensaminná qímaminau.

Beensaminna anée káasau fáiniara foorá márinaránoo. Anée kanánaana faqa eendímarinana faqa aandáu arusée neennáranoo.

²⁸ Dóo miqímásee Yakooboofa narí faiqi námu in-daarúqaana sáa óosana araséenoo aiqáma máfi nifaaqóoqa qímasanau. Miqímásoofaqa misa qísauku qára taikásee qíkunooqu qaara marasée óosana faiqi námu Isaraée máqannaa máriqau.

Yakooboofa kuqufuafaqá ákundoo ufafa.

²⁹ Yakooboofa nifaaqóoqa qímannimaqaseenoo maaqí qímasee narí faiqi námu qímaníminau. Qinée káqi kaaqóo kúqiqa qeeqá qikeekú qikaakú márianaki óonu ootúpaanura. Ínnee sía maaqóo qíkundaaqa. Óoqai Abaraqaammáfa níkundara maqá feefaurú máqoofa máridanoo. Qeeta máqannaa Eefaroonaa máqaki qiní qíkausea níkundoonaki qiní faqa qíkundaaqa. ³⁰ Kannaana máqa máaqaki Makapeera máqusa Mámareena máqusa súani áfu óosana qáanai máridanoo. Abaraqaammáfa Eefaroon-afa unnái mi maqána feefaurúmmaseenoo níkundanau.

³¹ Miqóo misa Abaraqaammána faqa miná ánaaqa Saráqa námmmarina faqa níkundaqau. Minakíkai Isakeena faqa miná ánaaqa Reebeeka námmarina faqa níkundaqau. Qinee minakí ínni nínoona Reea námmarina ákundeeqa.

³² Mi maqána faqa minakínaa óoni áamara faqa Qeeta máqannaasa unnái feefauriqia. Qíní minakí qíkundaqa.

³³ Yakooboofa narí faiqì námú qímannimi taikásee áiku raqándaammasee doo kúqinoo narí akeekú akaakú unnái finau.

50

Yóoseefaafa narí áfasausamara asooára ufa qímannimu ufafa.

¹ Yakooboofa kuqu fufanóo Yóoseefaafa aundurá mandáikufanóo narí ákoona qírísaa roofeebáaqa mámbufanóo narí ákoona óori ámooqeenoo qikí ráqanau.

² Qikí raqaséeno Yóoseefaafa Isipa máqanna áosana máreenoo tutáqausa qímannímufaqa aniréeqa sía kái káqi mandáikianifeera marasínna áosana áosana akuámaqee máriqau.

³ Misa Isipa máqannaasa áosana maraséeqa qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 faasaanasáa marasínna Yakooboona qirí akuámaqau.

Isipa máqanna qaaramoó fásiqa faqa qísauquqara taikásee 70 fáasaanasáa Yakoobonara ikí ráqaida soofarí máriqau.

⁴ Soofarírana taikásoofanóo Yóoseefaafa Fáraona aaqá márusa úriqararausa qímannimino qinau. Innee maa ufána mara máree múnu karaambáiq

Fáraona qímamiaqa. ⁵ Qíní qíkoofa kúqirara ídanoo qíma afeekaikámmasee qíní qíma qíminoo qinau. Qinée kúquanana qíní qirí mara máree Kannaana máqa máaqaki óoni áamara deedaqammá qáafannanaki qíkundaa. Minára amanée qinée óorureeqa qeeqá qíkoona minakí ákundamaséeqa qúmunauree.

⁶ Minára Fáraofa irisée qímaminau. Doo óoruree aneenná qíma afeekaíkanandee ínana aneenná ákoona ákundamasee qúmua. ⁷ Yóoseefaafa narí ákoona ákandarara óorufufaqa Fáraoona aaqá úriqararausa márusa faqa Faraoona kóota írimarusa úriqararausa faqa Isipa máqannaasa indaarúnniki ímaru fasiqáusa faqa Yóoseefaana faqa óoru fíqau. ⁸ Miná áiku ásauku faqa miná áfasausa mára faqa miná ákoona áiku ásauku akaqáusa faqa aiqámausa Yóoseefaana faqa óoru fíqau. Misá aandáu faqa faiqì ánaaqiuqa faqa káqi kaí Kooseena máqa máaqaki máriqau. ⁹ Akaqáusa qóosasa óoru fíqau. Akaqáusa qóosa rariséemarú karánaki óoru fíqau. Yóoseefaana fáqa faiqí tatúfufaqa óoru fíqau.

¹⁰ Misa aiqámausa súani óosana qáanai Yóoradana námmani áfainni sakuma faqa ráisa adiuqá mara qáqimaru maqusánasaa óoruree misa firaaqóo kísaaqasaa soofaariqau. Yóoseefaafa narí ákoonara qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 fáasaana soofarinau. ¹¹ Kannaana máqusanaasa miqóo márusa ikí ráqoona qáfamásee qiqau. Níndafaaqa Isipa máqanna firaaqóo fáaqa rúmasaida ikí ráqaida. Miqí qímaseeqa misa mi maqusána áuqu Abeera Misaraima fée qímariqau. Mi auqúna óosana Isipa máqanna soofaríra máqusa fée qiqau.

¹² Yakooboona faiqi námu nári níkoofa qímannimundee iqau. ¹³ Misa nári níkoona qirí mara máree Kannaana máqa máaqai óoruree Makapeeraa máqa máaqaki Mámaree máqusa súani óosana qáannai márufaqa miqóo óoni áamaraki ákundaqau. Qeeta máqanaa fásiqa mina áuqu Eefaroonaa Abaraqaammáfa feefaurú máqoonaki quqáqau. ¹⁴ Yóoseefaafa narí ákoona ákundamaséenoo narí fáqa fusá narí ákaqaafasaaúqa fáqa moosá fáqa kafáa anirandée Isipa máqusai fíqau.

Yóoseefaafa narí akaqaa fasáauqa áqoondikira ufa níminau.

¹⁵ Yóoseefaana ákaqaa fasáauqa misá níkoofa kuquf-
ufaqá Yóoseefaana rufíeeqa narí qímami narí qímami
qiquau. Óoqai maasa Yóoseefaana mandáika mámaqaafá-
nausa márída. Miná ákiiqara íannoofee. ¹⁶ Misa miqí qí-
maseeqa Yóoseefaa funnáí ufa quqáseeqa maaqí qimasee
qímamiqau. ¹⁷ Óo Yóoseefaa maasá qíkoofa kúqiraridanoo
aníara maaqí qímasee maasá qímaqiminau. Yóoseefaa aní
ákaqaafasaa aní mandáika mámaqoonara qaunúmmasaa
síamma íria. Misá aní mandáika mámaqoonara dóo
qinée mi ufána óosana íriqa. Maasá qíkoofa miqí qunára
minára maasa aní qímamidaqa. Ani akoona Ánutuna
aináinira fáiquuqa maasa aní mandáikamma ámaqaafánna
númoonaa minní qísaa. Miqí qufanóo Yóoseefaafa minára
iriséenoó ikí ráqanau.

¹⁸ Miná ákaqaa fasáauqa minára iriséeqa aniréeqa
náriqa Yóoseefaana óorinni maqásaa kummárama fufaqá
qiquau. Maasa aní aináinira fáiqui kákai mámbi márianaura.

¹⁹ Yóoseefaafa iriséenoó qinau. Ínnee sía qiníara
rufíaaqa. Sía qinée qeeqá qifaaqa Ánutuna ámaaqaa
máqaanaura. ²⁰ Kúqaa ínnee qiní mandáikamma
qímaqaaneera tipúndaarufanoo Ánutufa miná mara
quandásoofanoo ámiqinau. Moómoo maqee káqi máriasa
márirana dadaaqíanifeera miqínau. ²¹ Sía rufíaaqa. Qinée
ínni fáqa ínni faiqí ánaasee faqa nárana nímiida rakísi
nímaqaanaura. Miqí qímasee Yóoseefaafa narí áinaina
nifaaqa quqáaqeera qíma níminau.

Yóoseefaafa kúqu ufafa.

²² Miqóo Yóoseefaafa Isipa máqannai narí áinaina fáqa
káqi márinau. ²³ Mifá wan handeréeta faqa qísauku qára

faqa 110 maraséenoo kúqináu. Yóoseefaafa miqóo máridanoo narí ámaaku Efaraimmana faiqì fáqa qáfanau narí ánaiqi fáqa narí afaqnáusa faqa níndafanau. Yóoseefaafa Mannaaseena faiqì Makirana faiqi námu narí afaqnáusa marasée fírináu. ²⁴ Kúqiraridanoo Yóoseefaafa maaqì qímasee narí áinaina qímanníminau. Qinée kúqiraramidaqa. Qinée kuqu fúànanoo Ánutufa ínnisaa rakísidanoo ínni indaarúnnikinaqa ooqai Abaraqaammána fáqa Isakeena fáqa Yakooboona fáqa qíma afeekaíka mándee nimiqoo máqanasaa ínni níndiqamaree miqóo múnu quqáannoo. ²⁵ Yóoseefaafa minára kaí kafáa qímanníminau. Ánutufa ínni nífiqee fínaqa qiní qímudaani fáqa mara máreeqa miqóo múnu madikáma qísaaqa. Ínnee minára qíma afeekaí kífaqa qinee íria. Misá irisée qíma afeekaikámmasooofanóo Yóoseefaafa kúqináu.

²⁶ Yóoseefaafa Isipa máqa máaqaki máridanoo wan handeeréeta faqa qisauku qara faqa 110 áukuana maraséenoo kúqináu. Kuqufufaqá misa sía kái káqi putaá íanifeera mi marasinná aku ámaqaseeqa bukísaki quqáqoofanoo márináu.

Fúka Moodaanaki Kira Ufa Afaqínaasa Ufa
The New Testament + Genesis and Exodus in the Binumarien
language of Papua New Guinea
Nupela Testamen wantaim Stat na Kisim Bek long tokples
Binumarien long Niugini

copyright © 1983, 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Binumarien

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-08-10

Updates

eBible.org

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Jul 2018 from source files dated 20 Jan 2018

4a891130-f25d-5e30-a81c-882b2e037698